

პრსენაღი

13/12

№ 5 (22). მაისი, 2006. „კვირის პალიცა“. სამხედრო-ანალიტიკური ჟურნალი. ფასი 1,5 ლარი

**ანტიგაროჩისტული
შენიშნები —
ახალი რუსული
საფანები
საქართველოსთვის**

**ზეგბერითი
სიჩქარა**

1425 / 2
2006

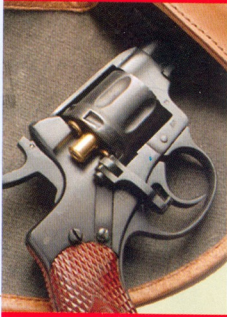
**NATO —
დასაბამიდან
დღემდე**

**დაპირისპირება
ფოროსთან**

**ცხუნი
ჩამოკიდებული
თვითმფრინავი**

**პნეუმოტიკური
პისტოლეტი —
სახიფათო სთაგავი**

რუსული
„რულეტის“
მთავარი
აზრიზები

54

საგანგაგო
იარაღი
გაგარი
გიჭევისთვის

19

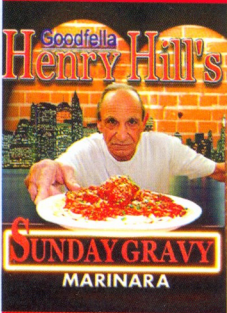

ცაუი
ჩამოქიღებული
თვითგურიწაწი

25

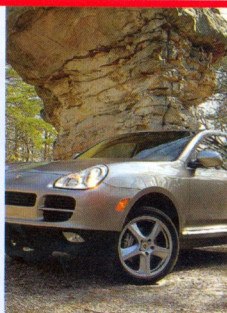
ასელი
რუსული
საუწანი
საქართველოსთვის

15

როგორ
შოულოგან
გოროგმოქვეღები
შილიწონებს

34

PORSCHE
CAYENNE
გარჩენალი
ლაიუსტიგოიღან

50

სარჩები

- კალედოსკოპი
- 4 მოკლე ინფორმაციები
კალედოსკოპი
- 6 უცხოეთის ამბები
ექსპერტის აზრი
- 8 15 წელი ქართული არმიის ასაშენებლად
მეთხველის გვერდი
- 10 ზებგერითი სიჩქარე
ინციდენტი
- 12 დაპირისპირება ფოროსთან
სპეცსამსახურები
- 15 ერთობლივი ანტიტერორისტული ცენტრი სამხედრო ბაზების ნაცვლად
სპეციარალი
- 19 საგანგებო იარაღი სპეცრაზმელებისთვის
კომპანიონი
- 22 პრობლემა, რომლის მოგვარებაც ჯერ კიდევ შეგვიძლია
- 23 ქართული ნაგაზი
იარაღი
- 25 ვაში ჩამოყიდებული თვითმფრინავი
სანადირო იარაღი
- 30 Boss&Co ზირველი თანასწორთა შორის
დანაშაული და სასჯელი
- 34 მოდერნი ბოროტმოქმედები
გზა აღიანისკენ
- 39 ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი: დასაბამიდან დღემდე
ფტოგო
- 41 NATO-ს მიმართულებით მოცურავ ქართული
ფტოგის სინთულები
საქართველოს ისტორია
- 43 ქართული ფტოგო 1920-1921 წლებში
კროსკორიტი
- 47 არსენალკორდი
მეთხველის გვერდი
- 48 სახიფათო სათამაშო
სუპერმობილი
- 50 მარჩენალი ლაიფგიდიდან Porsche Cayenne
„არსენალის“ იარაღის მატარებელი
- 54 რუსული „რუტეკის“ მთავარი აგრიბეტი

ჩვენი სპეციალური სვეტი

რატიმ აქვს „არსენალის“ ფურცლებს ქართული არმიის დღევანდელი ცხოვრების აშასველი მასალები? ეს კითხვა ხშირად დაუსვამთ წერილებში ჩვენს მკითხველებს და სრულიად სამართლიანად.

ამზე პასუხს ჩვენს მკითხველს აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტი გავცემთ, რომლის 2005 წლის მიმართვაში საქართველოსთან დაკავშირებით შავით თვითრე წერია, რომ სამხედრო ექსპერტიზა არაა აღიარებული და რადიო „თავისუფლების“ კორნალისტი კობა დიკელიძე (რომელიც „არსენალის“ თანამშრომლობს) თავდაცვის სამინისტროს ხელმძღვანელების მიერ მიწვეული არაა „პრობლემურ“ კორნალისტიკად“ კრიტიკული სტატეგიის გამო და ამიტომაც არავინ დაუთმავს სამხედრო ნაწილებში შესვლას.

სამართლმად ვიხარებ, ყველაზე ნაკლებად გვიწოდებდნენ აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტის ყოველწლიურ მიმართვაში ასეთ კონტრესტში ამბოვნილიყავით, მაგრამ რას ვიხარებ, ეს სამწუხაროდ სამართლმად ძალზე დასაწყისი, როდესაც ქართული არმიის 15 წლის ისტორიის ყველა ფურცელი შენს თვალში (ბევრჯერ შენივე უშუალო მონაწილეობით) იქნებოდა და ერთ დღეს ქართული არმიის მტრად გაცხადებენ ის პირები, ვისი ჭკაზმაც არ ყოფილა საქართველოს ტერიტორიული მთავრობისთვის ბრძოლაში...

ჩვენ ბევრი არაფერი გვინდა, უბრალოდ აღარ გავძიებთ ის საბედისწერო შეცდომები და არაპროფესიონალიზმის გამო აღარ ჩავხივით ტყუილბრძოლად ქართული მიწის გზაზე დამცველები.

როგორც ამბობენ, ჭკვანი სხვის შეცდომებზე წველობს, სულელი კ თავისზეც ვერა...

ირაკლი კლდველიძე
მიორგი შორაშულიანი

ყურადღება!
ხშირია შემთხვევა, როდესაც ჩვენი მეთხველი სხვადასხვა მიზეზის გამო ვერ ასწრებს ჟურნალის ყიდვას პრესის ყიბურებში. ამიტომ გირჩევთ, გამოიწეროთ „არსენალი“ და მიიღოთ შინ, ყოველი თვის დასაწყისში. ტელ: 42-43-40

გახეთ „ვერის პოტიტრის“ დამატება ©
რედაქციის მისამართი: თბილისი, ავერის ქუჩა №8. (სპორტის სასახლის უკან)
ტელ/ფაქსი: 98-74-44
email: arsenal@kvirispalitra.com
ქრნალი გამოდის თვეში ერთხელ

"გლიძისფორი" ზამთხში...

„ბლეკისფორის“ ფარგლებში ბათუმის პორტში შავი ზღვის აუზის ქვეყნების ექვსი ხომალდი შევიდა, რომლებიც ბათუმის პორტში ხუთ დღეს დარჩნენ. 18 აპრილს სამხედრო-საზღვაო ხომალდებმა გეზი თურქეთისკენ აიღეს.

„ბლეკისფორის“ ამჯერად რომინეთი მასპინძლობდა. შავი ზღვის აუზის ქვე-

ინფრასტრუქტურა – შტაბი, ყაზარმები, სასადილო, სამედიცინო ცენტრი და სხვა ობიექტები.

დელეგაციის წევრები გაეცნენ „სტაბილურობის ოპერაციების შენარჩუნების პროგრამის“ (SSOP) მიმდინარეობას, რომლის ფარგლებშიც ქართველი სამხედროები ერაყში სამშვიდლო მისიის შესასრულებლად ემზადებიან.

როგორც უზნაღისტებს ამერიკელმა კონგრესმენმა სკოტ გარტმა ვანუცხადა, ის კრწანისის სასწავლო ცენტრით კმაყოფილია. მისივე თქმით, შობამეცლავია ის შუღევი, რომელსაც ქვეყანამ საკმაოდ მოკლე ხანში მაიღწია. მათ შორის, ვარტმა ხაზი გაუსვა ტერიორიზმის სფეროში საქართველოს ხელისუფლების აქტიურ თანამშრომლობას უცხოელ კოლეგებთან.

"ვისაძლმა საძარმველომ NATO-ს საპანდიფატო სტატუსი წაღს მითიკოვოს"

„საქართველომ მაიღწია მნიშვნელოვან პროგრესს, რაც შესაძლოა უახლოეს მომავალში მისი NATO-ში ინტეგრაციის საფუძველი გახდეს“, – განაცხადა NATO-ს საინფორმაციო ცენტრში გამართულ პრესკონფერენციაზე საქართველოს თავდაცვის მინისტრის პირველმა მოადგილემ მამუკა კუდავამ. მისი თქმით, ამგვარი ოპტიმიზმის საფუძველს საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს მიერ ბოლო ორი წლის განმავლობაში განსაზღვრული სტრატეგია იძლევა. NATO-ს ექსპერტთა წინასწარ დასკვნაში ხაზგასმით აღინიშნა, რომ საქართველოს შეიარაღებულმა ძალებმა ინდივიდუალური პარტნიორობის სამოქმედო გეგმის (IPAP) მიხედვით მნიშვნელოვანი სტრუქტურული რეფორმები გაატარა, ამიტომ არ არის გამორიცხ-

ული, საქართველომ NATO-ს საკანდიდატო სტატუსი უკვე წილს მოიპოვოს.

13 აპრილს ბრიუსელში, NATO-ს შტაბბინაში, 26+1 ფორმატით გაიმართა შეხვედრა, სადაც თავდაცვის, საგარეო საქმეთა და სახელმწიფო მინისტრების დამკვეთებულმა საქართველოს დელეგაციამ NATO-ს ხელმძღვანელებმა საქართველოს ჩრდილოატლანტიკურ ალიანსთან თანამშრომლობის სამომავლო პერსპექტივები გააცნო.

კომპრის სატალიონმა წვრთნები დაასრულა

კოჯრის სპეცდანიშნულების ბრიგადის მსუბუქმა ქვეთმა ბატალიონმა სამშვიდლო ოპერაციების წინა მოსამზადებელი საწვრთნელი კურსი დაამთავრა. 330-მა სამხედრო მოსამსახურემ სასწავლო პროგრამა კრწანისის ეროვნულ სასწავლო ცენტრში გაიარა.

ხუთი კვირის განმავლობაში ბატალიონის პირად შემადგენლობას 26 ქართველი ინსტრუქტორი ამზადებდა. სამხედროებმა ტერიორიკთა აღმოჩენის შემთხვევაში მათი განიარაღება-დაკავება და დასახლებული პუნქტების პატრულირება შეისწავლეს.

კურსის დასრულებისაღმდეგ მიღწეული საზეიმო ცერემონია კრწანისის ეროვნულ სასწავლო ცენტრში გაიმართა, სადაც ქართველ ჯარისკაცებს სპეციალური სერტიფიკატები გადაეცათ. ოფიციალურ ცერემონიას საქართველოში აკრედიტებული სამხედრო ატაშეებიც ესწრებოდნენ.

მასში ბატალიონი ერაყში გაემზადვრება, სადაც II ბრიგადის 23-ე ბატალიონს ჩაენაცვლება. ქალაქ ბაუჯაში სამშვიდლო მისიას ბატალიონი შეიდი თვის განმავლობაში შეასრულებს.

ნების სამხედრო-საზღვაო ძალების ოპერატიული თანამშრომლობის შესახებ ხელშეკრულებას ხელი 2001 წლის 2 აპრილს სტამბოლში მოეწერა. მასში შავი ზღვის ექვსი ქვეყანა მონაწილეობს – რუმინეთი, ბულგარეთი, რუსეთი, საქართველო, უკრაინა და თურქეთი.

თანამშრომლობა ითვალისწინებს რეგიონში მშვიდობისა და სტაბილურობის შენარჩუნებას.

ასევე ნეიტრალურ წყლებში ტერორიზმისა და კონტრბანდის წინააღმდეგ ერთობლივი ოპერაციების ჩატარებას.

ამჯერად ნეიტრალურ წყლებში ერთობლივი წვრთნებიც გაიმართა.

ამერიკაიკის კომპრისმინეტი კრწანისის სასწავლო ცენტრს ისტუმრნე

საქართველოში სამუშაო ვიზიტად მყოფმა ამერიკის კონგრესის დელეგაციამ საქართველოს შეიარაღებული ძალების კრწანისის სასწავლო ცენტრი დაათვალიერა.

კონგრესმენები ჯიძ კობის ხელმძღვანელობით კრწანისის ცენტრში მღებარე ამერიკულ სამხედრო ბაზას ესტუმრნენ. დაათვალიერეს ასევე ცენტრის

რუსეთი კვლავ არწილობით კავკასიაში არსებობს ზანდ-შორშირბეგის მიუხრუნვდა...

„ჩრდილო კავკასიის რეგიონში მოქმედებს 5-7-კაციანი 105 ბანდაჯგუფება. ისინი მუდმივად გადაადგილებიან ერთი რეგიონიდან მეორეში“, - განაცხადა ჩეჩნეთის შინაგან საქმეთა სამინისტროს კოლეჯის სხდომაზე ჩრდილოეთ კავკასიაში ვაგრების მეთაურმა ოლეგ ხოტინმა, სადაც 2006 წლის პირველი კვარტალის შედეგები შეჯამდა, - „ბანდაჯგუფებების რაოდენობა საქართველოს, ინგუშეთისა და დაღესტნის ზოგიერთი რეგიონიდან ვითომ იძულებით გადმო-

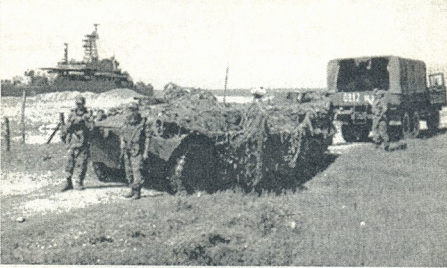

სახლებულთა, ასევე ახალგაზრდობის გადაბირების ხარჯზე იზრდება“. ხოტინის თქმით, ბანდაჯგუფებებში ასევე ვაერთიანებული არიან ახლო და შორეული საზღვარგარეთიდან დაქირავებული ბოევეები. „სამართალდამცევი ორგანოებისა და ფედერალური ძალების მიერ მიღებული ზომების წყალობით უკანონო შეიარაღებული დაჯგუფებების მოქმედებებმა ფართომასშტაბიანი წინააღმდეგობის ხასიათი დაკარგა და სისხლის სამართლის დანაშაულის ნიშნები შეიძინა“, - აღნიშნა ხოტინმა.

ამასთან, მან ხაზი გაუსვა, რომ „ბოევეებისთვის დაფინანსებისა და შეიარაღების წყაროს მთლიანად გადაკეტვა არ მოხერხდა“. ჩრდილოეთ კავკასიის რეგიონებში „არსებობს ტერორისტულ-ღივრისიული აქტების ალბათობა. ამის დასტურია სიტუაცია დაღესტანსა და ინგუშეთში“, - განაცხადა ოლეგ ხოტინმა.

***

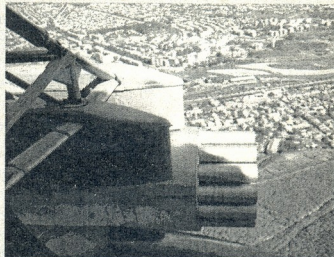
„რუსეთის ფედერაციის თავდაცვის სამინისტრო რუსული სამხედრო ნაწილების გასაყვანად მზად არის - პირველი სამხედრო შემადგენლობა საქართველოს 15 მისის დატოვებს“, - განაცხადა რუსული საინფორმაციო სააგენტოებისთვის მიცემულ ინტერვიუში სამხრეთ კავკასიაში რუსეთის სამხედრო დაჯგუფების შტაბის მეთაურის მოადგილემ, პოლკოვნიკმა ვლადიმერ ყუფარაძემ.

მისი თქმით, რუსეთის თავდაცვის სამინისტროს კომისიამ, რომელსაც რუსეთის სახმელეთო ძალების სარდლის მოადგილე სამშვიდობო ოპერაციებში ვალერი ენგვინი ხელმძღვანელობდა, ნაწილების მზადყოფნის შესახებ დასკვნა წარმოადგინა. კომისიამ შეამოწმა რუსეთის 62-ე და მე-12 სამხედრო ბაზები, რომლებიც ახალქალაქსა და ბათუმში მდებარეობს. ყუფარაძემ ასევე დასძინა, რომ 62-ე ბაზიდან პირველი შემადგენლობის გაყვანა 2006 წლის 15 მაისს არის დაგეგმილი.

***

ლილოს მიმდებარე ტერიტორიაზე მესაზღვრეებისთვის ეუთოს ვეჯით დაწესებული სწავლების პრაქტიკული ნაწილი ჩატარდა. მებნა-გადარჩენის ოპერაციებში საზღვრის დაცვის დეპარტამენტის მესაზღვრეები და ეუთოს წარმომადგენლები მონაწილეობდნენ. პრაქტიკულ სწავლებაში სასაზღვრო უწყების ორი ეკიპაჟი და სწრაფი რეაგირების სამმართველოს 4 მესაზღვრე მონაწილეობდა. სასწავლო, სამძებრო და სამაშველო ოპერაციებში გამოიყენეს სხვადასხვა ტექნიკა, მათ შორის Ми-8 ტიპის შვეულმფრენი.

სწავლებებს დაესწრნენ ეუთოს სასწავლო პროგრამების მენეჯერი რორი მაკტორლი, ეუთოს მისიის სამთი მრჩეველი პიტერ კიტსბერგერი, ოპერაციების ხელმძღვანელი, სამძებრო და სამაშველო ოპერაციების ექსპერტი ზრიოე კამენჯარიანი და საქართველოს სასტუმრო საზღვრის დაცვის დეპარტამენტის თავმჯდომარის მოადგილე, სახმელეთო საზღვრის დაცვის მთავარი სამმართველოს უფროსი პოლკოვნიკი კობა ბოჭორიშვილი. საზღვრის დაცვის დეპარტამენტისა და ეუთოს მისიის მერინაგებისთვის ტრენინგები 17 აპრილიდან დაიწყო. სწავლება ეუთოს მისიის ინიციატივით მესაზღვრეთა წრეთის ხელშეწყობის პროგრამის ფარგლებში ხორციელდებოდა. სწავლებების თემა იყო - სამძებრო და სამაშველო ოპერაციები, რაც თეორიულ და პრაქტიკულ კურსს მოიცავს.

მესაზღვრე მერინაგებისთვის წვრთნები ორ ეტაპად ჩატარდა: პირველი კურსი 22 აპრილს დასრულდა, მეორე - 24-29 აპრილს გაიმართა. სწავლებებს უშუალოდ ეუთოს მისიის ტრენინგ-ოფიცრები ატარებდნენ.

F-22A RAPTORE-ები უნდა განაახლონ

მეხუთე თაობის ამერიკული გამანადგურებლები F-22A RAPTORE-ები, რომლებიც შეარაღებაში გასული წლის დამლევს მიიღეს, საბოლოოდად არიან გაგზავნილი.

2006 წლის განმავლობაში სამხედრო-საპაირობაზა „კილზე“ შტატთუტაში, 18-დან 12 მანქანა მოდიფიცირდება. მოდიფიკაციის ხასიათს და გამანადგურებლის თვისებებზე, რომლებიც შეიცვლება, არაფერია ცნობილი. თეთი-

მფრინავის სისტემებში რაიმე გაუმართაობის შესახებ ინფორმაციაც არ ვრცელდება. შეგახსენებთ, რომ 2005 წლის დეკემბერში აშშ-ის სამხედრო-საპაირობა მეთაურობამ გამანადგურებლის კლასი შეცვალა, რომელიც აქამდე აღინიშნებოდა როგორც F/A-22. ასო „A“ პრეფიქსში აღნიშნავდა „ATTACK PLANE“-ს (შეტყევა). „A“-ით აღნიშნავენ აშშ-ის სამხედრო-საპაირობა მეთაურების დამრტყელ თეთიფრინავებს, მაგალითად, A-7A ან A-10. „F“-ით აღნიშნავენ FIGHTAR-ს (გამანადგურებელს). როცა პრეფიქსში ორივე ასოა, ეს ნიშნავს, რომ თეთიფრინავი გამანადგურებელია.

F/A-22 თავდაპირველად გამანადგურებლად მუშავებოდა. სამხედრო ობიექტებზე დარტყმის მიყენების შესაძლებლობებზე კონსტრუქტორები მოვიანებით დაიჭიდნენ. 2002 წელს მას ეს შესაძლებლობა მიენიჭა, მასთან ერთად კი პრეფიქსი „A“.

აშშ-ის სამხედრო-საპაირობა მეთაურის პირველი ესკადრილია, რომელიც აღჭურვილია მეხუთე თაობის F-22A RAPTOR-ებით, მწყობრში ოფიციალურად ჩაიდა 2005 წლის 15 დეკემბერს.

როსსაბარონეისკორტი აზია-ოკეანის ბაზრისთვის აქტიურად იბრძვის

რუსეთი მალაიზიაში შეიარაღების გამოფენაზე DSA-2006 (Defence Services Asia) წარადგინა მცირე და საშუალო წყალწვეის წყალზედა ნიმუშებს. რუსეთის ექსპოზიციის სამხედრო-საზღვაო მონაკვეთში განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს მცირე და საშუალო წყალწვეის წყალზედა გემებს. ამ ტიპის გემები დიდი მოთხოვნილებით სარგებლობს სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიაში.

გამოფენაზე გატანილი სამხედრო-საზღვაო ტექნიკა მოიცავს ჩქაროსნულ საპატრულო კატერებს „მირაჟს“ და „მანგუსტს“, სარაკეტო კატერს „პოლინას“, საპაირობალოშიან გემებს „ჩილინსა“ და „მურენას“, დიზელელექტრონულ წყალქვეშა გემს „აბურ-950“-სა და „პირანისა“ ტიპის მცირე წყალქვეშა ნაგებს.

Мираж

ინდოელ ჯარისკაცებს მტრის მოკვლისთვის აღარ დაჰვიდლოებენ

ინდოეთის თავდაცვის სამინისტრომ შეცვალა სამხედრო მოსამსახურეთა დაჯილდოების წესები, რათა აღიკვეთოს გამარჯვების შესახებ ყალბი ცნობების გავრცელების ფაქტები.

„ამერიდან ჯარისკაცებს საბრძოლო დამსახურებისათვის დაჯილდოებთ“, — განაცხადა არმიის მეთაურმა გენერალმა სინგჰმა. მისი თქმით, შეიარაღებულ ძალებში მაინათ, რომ მოწინააღმდეგის დაზოცილი ჯარისკაცების რაოდენობა სამხედრო მოსამსახურეს დიდებასა და ედილობას მოუტანს. ჩვენ უნდა აღვიკვეთოთ „ყალბი გმობობის“ ეს მართონი“, — განაცხადა სინგჰმა.

დაჯილდოების სისტემის გადახედვის საბაბი შეიქმნა სკანდალი, რომელიც 2004 წელს დაიწყო. მაშინ ინდოეთის სამხედრო სასამართლომ სამი წლით პატიმრობა მოუსაჯა მაიორს, რომელმაც 2003 წელს მეთაურობას მოახსენა, ქაშაში ორი შეტაკების შესახებ, რომელთა შედეგად პაკისტანმა დიდი დანაკლისი განიცადა. მაიორის ინფორმაცია ყალბი გამოვა. სასამართლომ დაადგინა, რომ ოფიცერმა ეს ვიდეოს მღებების მიზნით გააკეთა. მოგვიანებით საქმე სამოქალაქო სასამართლომ განიხილა და მაიორი გაამართლეს. როგორც მან თქვა, რაპორტების გაყალბება მეთაურმა აიძულა, რომელსაც სურდა, რომ მის ქვედანაყოფს ედილობები მიეღო.

ამერიკელი ყირგიზეთის ბაზის საფასურის საკითხს განიხილავენ...

აშშ მზად არის, სასწრაფოდ დაამთავროს მოლაპარაკებები ყირგიზეთის მთავრობასთან აეროპორტ „მანასით“ სარგებლობის საიჯარო გადასახადის შესახებ. აქ განლაგებულია აშშ-ის სამხედრო-საპირობო ძალების პიტერ ჰანსის სახელობის ბაზა.

ჩვენ მზად ვართ, სასწრაფოდ დავასრულოთ მოლაპარაკებები ყირგიზეთის მთავრობასთან აეროპორტ „მანასით“ სარგებლობის თაობაზე“, – ნათქვამია აშშ-ის განცხადებაში. ამასთან, ამერიკელი მხარე აღნიშნავს, რომ რუსუბლიკის ტერიტორიაზე ოთხ წელზე მეტი ხნის ყოფნის პერიოდში, ავიაბაზაში „დიდი წვლილი შეიტანა ავღანეთში ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლასა და რეგიონში უსაფრთხოების უზრუნველყოფაში“. „რეგიონში ტერორიზმის აღმოსაფხვრელად თანამშრომლობის გაგრძელება აშშ-ისა და ყირგიზეთის ინტერესებს რეგორც ადრე ოუწყებოდნენ, ყირგიზეთის პრეზიდენტმა ყურძინბეკ ბაიევემ აშშ-ს მოსთხოვა, 2006 წლის 1-ელ ივნისამდე გააღწევდნენ აშშ-ის თავდაცვის სამინისტროს სამოქალაქო და სამხედრო პერსონალის რუსუბლიკაში ყოფნის შესახებ ახალი შეთანხმების საკითხი. პრეზიდენტის თქმით, ოფიციალური ბიშკეკი, უფლებას იტოვებს, „გადახედოს 2001 წლის 4 დეკემბრის ორმხრივი შეთანხმების შეწყვეტის შესაძლებლობას იმ შემთხვევაში, თუ რაიმე გარემოებები აშშ-ს საშუალებას არ მისცემს, 2006 წლის 1-ელ ივნისამდე დაამთავროს მოლაპარაკების პროცესი“.

ამჟამად პიტერ ჰანსის სახელობის ავიაბაზაში, რომელიც ბიშკეკიდან ათეულჯამით კილომეტრზეა გადაჭიმული, განლაგებულია არაან აშშ-ის დაახლოებით 900 სამხედრო მოსამსახურე და სამხედრო-სატრანსპორტი თვითმფრინავები. ზოგიერთი მონაცემით, პენტაგონი ყირგიზეთის საიჯარო თანხის სახით წელიწადში 40 მლნ დოლარს უხდის. ყირგიზეთმა უკვე განაცხადა, რომ განზრახული აქვს საიჯარო თანხა 200 მლნ დოლარამდე გაზარდოს.

ირანი აზერბაიჯანთან ითანამშრომლებს

„ირანი მზად არის ითანამშრომლოს აზერბაიჯანთან სამხედრო-სამხრეველო კომპლექსის განსავითარებლად“, – განაცხადა ბაქოში ირანის თავდაცვის მინისტრმა მუსტაფა მუჰამედ ნეჯარამ. მისი თქმით, ორ ქვეყანას შორის „წარმატებით ვრძელდება მოლაპარაკებები სხვადასხვა სფეროში თანამშრომლობაზე, განსაკუთრებით სამხედრო თანამშრომლობის სფეროში. „ამ საკითხებს ჩვენ აზერბაიჯანის თავდაცვის მინისტრთან ვანიხილავთ“, – განაცხადა მუჰამედ ნეჯარამ. ამავდროულად, მან უარყო ინფორმაცია სამხედრო სფეროში ირანის სომხეთთან თანამშრომლობის განზრახვის თაობაზე: „ყველა ეს ნააზრევი ძირშივე მცდარია“, – განაცხადა მინისტრმა. თავის მხრივ, აზერბაიჯანში ირანის ელჩმა აფშარ სულეიმანმა ურნაღისტებს აუწყა, რომ აზერბაიჯანი და ირანი „თანამშრომლობის გასაფართოებლად ახალ-ახალ გზებს ეძებენ, მათ შორის თავდაცვის სფეროში“.

რუსეთი ირანის საჰაერო სივრცეს დაიხავს

„რუსეთი კვლავაც აპირებს ირანის ჰაერსაწინააღმდეგეო თავდაცვისთვის საზინტო-სარაკეტო კომპლექს „TOP-M1“-ების მიწოდებას, – განაცხადა რუსეთის უშიშროების საბჭოს მდივნის მოადგილემ ნიკოლაი ისასკიმ, – სამხედრო-ტექნიკური თანამშრომლობის მომავალში შეფერხების ერთადერთ მიზეზად შეიძლება იქცეს მხოლოდ გავრცელებული უშიშროების საბჭოს სანქციები“. – ხაზი გაუსვა ისასკიმ. გავრცელებული უშიშროების საბჭოს სანქციებზე შეჯღაბისას, ისასკიმ აღნიშნა, რომ იმ საკითხი ამჟამად რუსეთისთვის არ არსებობს. მისი აზრით, ირანის ბირთვული არბოლებების მშველდობიანად მოგვარების შანსი კვლავინდებურად არის. ირანის წინააღმდეგ სანქციების შემოღების მთავარი მომხრე ვაშინგტონია. თუმცა ამერიკის დაზერვის ხელმძღვანელმა ჯონ ნეგროპონტემ განაცხადა, რომ ირანს მინიმუმ კიდევ რამდენიმე წელი დასჭირდება, რათა ბირთვული იარაღის საწარმოებელი მასალა შეაგროვოს. მისი თქმით, ეს არა უადრეს შემდეგ თვეებში მოხდება. ამასთან, ნეგროპონტემ შეშფოთება გამოიქვეყნა, ბირთვულ ცენტრ ნატანც-ში ურანის გამდიდრების გაგრძელებითა და ასევე ირანის პრეზიდენტ მაჰმუდ აჰმადინეჯადის მწვავე განცხადებების გამო.

15 წელიწადი ქართული არმიის ასაშენებლად

რატომ ანგრევდა ერთი მინისტრის აშენებულს მეორე, მეორისას მესამე და ა.შ.

30 აპრილი ქართული არმიის დაარსების დღედ არის აღიარებული. 15 წლის განმავლობაში საქართველოს შეიარაღებულმა ძალებმა ყველაფერი გამოისცადეს – პირველი ფიცის სიხარულიც, საერთო-სახალხო სიფერულიც, ომში დაღატაც, მაროდორობაც, საზოგადოებაში სამხედროფორმიანი კაცის შიშიც, დეზერტირობაც, „დედოფშინაც“, კუთხურობაც, მწირი ბოუჯეტიც და ფანტასტიკურად გაზრდილი დაფინანსებაც, არნახული პაირიც და სამხედროების არაპროფესიონალიზმიც...

ამ ჩამონათვის გაგრძელება კიდევ შეიძლება, თუმცა ყველაზე გასაკვირი ის არის, რომ განვლილი 15 წლის განმავლობაში ჩვენ ქართულ არმიას კვლავ ვაშენებთ...

ნურავის ეგონება, რომ 15 წელიწადი კარგად აღჭურვილი, შეიარაღებული, გაწვრთნილი და ბრძოლისუნარიანი არმიის შესაქმნელად საკმარისია. ზოგიერთი სახელმწიფო საუკუნეების განმავლობაში ქმნიდა ასეთ არმიას, მაგრამ ქართული

არმიის შემთხვევაში სულ სხვა რამ არის გასაცარი – საქართველოს შეიარაღებული ძალების განვითარება ამ 15 წლის განმავლობაში ერთი მიმართულებით კი არ მივიდა, ყოველთვის თავიდან იწყებოდა. თავიდან იწყებოდა, როგორც კი თავდაცვის მინისტრი შეიცვლებოდა და შესაბამისად, ახლებოდა თავდაცვის სამინისტროსა და გენერალური შტაბის მთელი მმართველი სტრუქტურა, იცვლებოდნენ ვარების სახეობებისა და გვარეობების სარდლებიც, ბრიგადების მეთაურები, შტაბები და ა. შ., თითქმის დამლაგებლამდე...

რას ნიშნავდა ყოველივე ეს? უპირველესად იმას, რომ წყალში იჯებოდა დღეაღმდეგობა. ერთი თავდაცვის მინისტრი და მისი გუნდი ძალ-ღონეს არ იმურობდნენ, რომ მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით თავიანთი საქმიანობისთვის ბრწყინვალე პიარი გაეკეთებინათ. ამ გუნდის შემცველი ახალი მინისტრი და მისი გარემოცვა კი ყველაფერს აკეთებდა

ბელებს „გასამაგებლად“ და თავის იმაზე გაორკეცებულად ზრუნავდა...

სამწუხაროდ, ეს პროცესი ერთთავად ონ სლევს ჩვენს არმიას და ისეთი პირი უნდა, არც შემდგომში შეიცვლება რამე.

2004 წელს ახალმა ხელისუფლებამ განაცხადა, რომ თავიდან იწყებს არმიის მშენებლობას. რამდენად მართალი იყო ხელისუფლება?

ბოლო ორი წლის განმავლობაში პირველი დადებითი ძეგა არმიის უზარმაზარი, 10-ჯერ მეტად გაზრდილი დაფინანსებაა. ეს კი იმაზე მიუთითებს, რომ პრეზიდენტსა და მის გუნდს, წესით, მარტლავ უნდა სურდეთ ქართული არმიის გაძლიერება, თუ გვიგისწებთ იმსაც, რომ პირ კიდევ 4-5 წლის წინ არმია მშირი ბიუჯეტის გამო თითქმის სულს დაფავდა.

საზოგადოებაში ამაღლდა არმიის ავტორიტეტი. „კარდების რეფორმაციის“ განსაკუთრებით პირველ წლებში ახალგაზრდები თავად ცდილობდნენ არმიის რიგებში მოხვედრას, რაც შევარდნაძის ხელისუფლების დროს თითქმის წარმოუდგენელი რამ იყო.

„კარდების რეფორმაციდან“ მალე თითქმის სამი წელიწადი გავა და ის აღტყნებაც, რაც ქართულ არმიამ იყო, ნელ-ნელა განეცვლა. განეცვლა იმიტომ, რომ სამხედრო ნაწილების ყაზარხებში კვლავ მიტნარავს „დელომწინა“, კუთხურება, ერთი ჯარისკაცის მეორისაგან დაჩავება...

ხელისუფლება ხშირად ამახვილებს ყურადღებას იმაზე, თუ როგორი თანამედროვე ტექნიკით აღჭურვა არმია. სამწუხაროდ, ეს მთლად სიმაძროლეს არ შეესაბამება, რადგან ბოლო სამი წლის განმავლობაში საზღვარგარეთ შექმნილი საბრძოლო ტექნიკიდან ყველაზე „ახალგაზრდა“ 20 წელზე მეტი ხნისაა, თუნდაც იმავე ჩეხეთში ნაყიდი „შომეკლი“ ტანკები, ან სულაც უკვე ყადაღებული უკრაინული ქვეითთა საბრძოლო მანქანები.

გასაკებია, რომ უფრო თანამედროვე საბრძოლო ტექნიკით ქართული არმიის აღჭურვა ძერი სიამოვნებაა, მაგრამ მძილ, სურც საზოგადოებას შეეცყანთ შეცლი-მაში.

სამხედრო ბიუჯეტის თითქმის 400 მლნ ლარამდე გაზრდამ ახალი და დიდი პრობლემაც გამოაჩინა. ქართულ არმიას ყოველთვის პარავდნენ – დაწყებული საწყობის ზემდეგეით და დამთავრებული თავდაცვის სამინისტროს უმაღლესი ემ-ლონიებით, მაგრამ ბიუჯეტის გაზრდამ ავტომატურად გაზარდა დატაცების

მასშტაბები და ათასნარიი მატენაციით მითვისებული თანხების რაოდენობაც.

უკვე არ იწყებს ის, რომ ადრე თუ გვიან, თავდაცვის სამინისტროსა და გენშტაბში ვატარებული საკადრო ცვლილებების შემდეგ გამოჩვენდება (ხელისუფლების უმაღლესი ემლონების სურვილის შემთხვევაში) მსხვილი კორუფციის ფაქტები, რაც საზოგადოებას მოკში ჩავადებს. ეს განსაკუთრებით ენება საზღვარგარეთ შექმნილ საბრძოლო ტექნიკის, აღჭურვილობისა და ტყვია-წამლის ფასებსა და ხარისხს. ასევე სამხედრო ინფრასტრუქტურის მშენებლობასა და რემონტს.

ეტყობა, მხოლოდ მერე ჩაუვლება გულდასმით კონტროლის პალატა თავდაცვის სამინისტროსა და გენშტაბის საფინანსო ანგარიშებს, ხოლო შსს-ს სამხედრო კონტრდაზვერვის სამმართველოს, ბოლოს და ბოლოს, შეუშვებენ სამხედრო ნაწილებში. დღეს მათ ეს აკრძალული აქვთ თავდაცვის მინისტრის ბრანებით.

მანამდე კი იქნება 26 მათი, რომლებზეც ხელისუფლება კიდევ ერთხელ ეცდება სამხედრო აღლუმზე ქართული არმიის ძლიერება აჩვენოს, მოყვარეს გული გაუზაროს, მტერს კი თვალები დაუცოს, მაგრამ ვაგლავს, რომ არმიის სიძლიერე სამხედრო აღლუმებით არ განისაზღვრება, იგი ბრძოლაში ვლინდება. როდესაც არმიიდან ბრძოლაგამოვილი და პრიფე-

სიონალ სამხედროებს მასობრივად ყრი, ვინ უნდა აღზარდოს სამხედროების ახალი თაობა? უკვე ნანახის საფუძველზე მათაც კარგად ეცოდინებათ, რომ ახალი თავდაცვის მინისტრის გუნდი თავის კადრებზე შეაჩერებს არჩევანს და მათ, რაც უნდა კარგი ოფიცრები უნდა იყვნენ, კარისკვლ მათუთიებს.

ყველა სამწუხარო ის არის, რომ მთელი 15 წლის განმავლობაში ქართულ არმიამ ვერა და ვერ ჩამოკალიბდა ოფიცრთა კასტა. ის კასტა, რომელიც ნებისმიერი ქვეყნის არმიის საფუძველია. ერთმანეთზე გადაკიდებული ოფიცრები, რომლებიც არცთუ იშვიათად ერთმანეთს დასმენასაც არ თაკილობენ, ვერ გახდებიან ოფიცრის ღირსების ეტალიონი.

რაოდენ სამწუხაროც უნდა იყოს, მიუხედავად ვარგუნული ბრწყინვალეებისა, 15 წლის ქართულ არმიამ ბევრი სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი პრობლემა ვადაუჭრელი რჩება და სახიფათო იქნება, თუკი ეს ბრძოლის ხაზზე გამოვილინდა.

მუხზდავად ვვლავრისა, ვვვვრა, რომ ქართული არმია მანინც გახდებდა ბრძოლისუნარიანი და ეფექტიანი, ისეთი, რომელიც თავის ღირსეულ ადგილს დაიკავებს NATO-ს რიგებში. ამისთვის კი სულ მცირე რამ არის საჭირო – შეექმნათ რეალური და არა პაიარამია.

ირაპლი ალადაშვილი

იმედო ვილავებთ, რომ ქართული არმია სხვის შეიდომებასაც და საკუთარსაც აუცილებლად ათათფაღისწინებს და მომავალში მსგავსი საბატების წერის საბაბი უკვე აღარავის ექნება... ამ გზამ NATO-ში უნდა მიგვიყვანოს...

„არსენალის“ ერთ-ერთ ნომერში წავიკითხე მასალა მალტაზე წარმოებულ სპეცოპერაციაზე, სადაც ნახსენები იყო თვითმფრინავის მიერ ბგერითი ბარიერის გადალახვისას წარმოშობილი ხმა. საინტერესოა რა თვითმფრინავებს შეუძლია ზებგერითი სიჩქარით ფრენა და რამდენად სახიფათოა ეს ადამიანების ჯანმრთელობისთვის?

ამერიკული F-14 Tomket-ი ზებგერითი სიჩქარით მიფრინავს ზღვის ზედაპირთან

მამია ყურაშვილი

ზებგერითი სიჩქარე

ამას წინათ მრავალმილიონანი მოსკოვი გამაყრუებელმა ხმამ შეაზანზარა. შეშინებულმა მოსკოველებმა მაშინვე მორიგ ტერაქტზე მიიტანეს ეკვი. რუსე-

რეაქტიული თვითმფრინავი ბგერის სიჩქარეს აჭარბებდა.

ატმოსფეროში ბგერის გავრცელების სიჩქარე სხვადასხვაა და დამოკიდებულია სიმაღლეზე, ტემპერატურაზე, ატმოსფერულ წნევაზე და ა.შ.

მიღებულია, რომ კარგ ამინდში ბგერის გავრცელების სიჩქარე დაახლოებით 1180 კმ/სთ-ს უტოლდება. ამ სიჩქარის მიღწევისას თვითმფრინავის კონსტრუქციას უწყვეს როგორც სიბიური, ისე ბგერითი ბარიერების გადალახვა. სწრაფად ფრენისას საფრენი აპარატის კონსტრუქცია მნიშვნელოვნად ცხვლდება და მისი ტემპერატურა 300-500 გრადუსს აღწევს. ამ დროს კონსტრუქციაში გამოყენებული მასალების სიმტკიცე იკლებს (მაგალითად, დურალუმინის დუღილს იწყებს საავიაციო ნაეთი, ხოლო

ასე გამოიყურება ბგერის სიჩქარის გადალახვა

თის ხელისუფლება იძულებული გახდა, აეხსნა მოსახლეობისთვის მძლავრი აფეთქების ხმის წარმოშობის მიზეზი — მოსკოვის ახლოს აფრენილმა გამანადგურებელმა МиГ-25-მა ბგერის სიჩქარე დედაქალაქის ახლოს შედარებით დაბალ სიმაღლეზე გადალახა და ამ დროს წარმოქმნილი ხმა მოსკოველებმა აფეთქებლად აღიქვეს.

საბჭოთა პერიოდში, როდესაც საქართველოს ტერიტორიაზე შვიდი სამხედრო აეროდრომი ფუნქციონირებდა, სადაც 300-ზე მეტი საბრძოლო თვითმფრინავი იყო განთავსებული, მოსახლეობა ხშირად გამხდარა იმის მომსწრე, რომ უღრუბლო ცის მოუხედავად, მეზის გავარდნის ხმა გაისმოდა. სინამდვილეში, ეს ხმა მაშინ წარმოიქმნებოდა, როდესაც

ზებგერითი „კონოკორდი“ აფრენის დროს

ორგანული მინა რბილდება და ა.შ. ამიტომაც ცდლობენ ზებგერითი თვითმფრინავებს ისეთი აეროდინამიკური ფორმა მისცენ, რომ პაერთან ხახუნის კოეფიციენტი შემცირდეს. ამას კი ისრისებრი ფრთებითა და წაწვეტილებული ფორმებით აღწევენ.

არანაკლები პრობლემა ბგერითი ბარეირის გადალახვა, რომლის დროსაც ბგერითი დარტყმა წარმოიქმნება. იგი ადამიანისთვის სასარგებლო ნამდვილად არ არის, იწვევს წნევის მატებას, ცუდად მოქმედებს მძლოლებზე, ცხოველებზე, ამსრევს ფანჯრებს და შეიძლება შენიშნა კი დაანეროს. ოღონდ ეს საშიშროება მაშინ არის მოსალოდნელი, თუკი რეაქტიული თვითმფრინავი ზებგერითი სიჩქარეს მიწის ახლოს, 50-100მ სიმაღლეზე განავითარებს. 9-10 კმ-ის სიმაღლეზე ბგერის სიჩქარის გადალახვისას წარმოიქმნოლი ბგერითი დარტყმა საშიში აღარ არის. სწორედ ამიტომაც იყო, რომ სამკობაო კავშირში იკრძალებოდა 10 კმ-ზე დაბლა ზებგერითი სიჩქარის განვითარება, თუმცა სამხედრო პილოტები ამ წესს ზოგჯერ არღვევენ.

აღინათში ზებგერითი სიჩქარე გამოიყენებოდა რაოცრაც ბრძოლის ერთ-ერთი ხერხი. Су-17 ტიპის გამანადგურებელ-ბომბდამშენებისა და მიГ-21 ტიპის გამანადგურებლების პილოტები ხშირად ძალზე დაბალ სიმაღლეზე ზებგერითი სიჩქარით გადაუფრენდნენ ადგილი მოჯახლების აქლემების ქარავანს, რის შემდეგაც აქლემებთან ერთად ადამიანებაც ყრუდებოდნენ, სოფლებში კი სახლები ინგვიდა.

ოფიციალურად მიხეუელია, რომ ზებგერითი სიჩქარე პირველად 1947 წლის 14 ნოემბერს ამერიკელმა სამხედრო პილოტმა ჩარლზ ეკერმა ექსპერიმენტული რაკეტული მრავანი თვითმფრინავით, X-1-ით გადალახა. თუმცა ამ სიჩქარისთვის მანამდე სხვა მფრინავებსაც მიუღწევიათ, ოღონდ ეკერისგან განსხვავებით არა პორ-იზონტალური ფრენის, არამედ პიკირების დროს (ზოგიერთი პილოტი კიდევაც შეეწირა ამას, რადგან პიკირებისას თვითმფრინავებმა ვერ გაუძლეს გადატვირთვას და პაერში დაიშალნენ).

ზებგერითი სიჩქარე მახის რიცხვებით განისაზღვრება. M=1 შეესაბამება დაახლოებით 1180 კმ/ს-ს, M>2 ნიშნავს 2000 კმ/ს-ზე მეტს, M>3 შესაბამისად, 3000-ზე მეტს და ა.შ.

ამჟამად ყველაზე სწრაფ ზებგერითი თვითმფრინავად აღიარებულია ამერიკული ექსპერიმენტული რაკეტოპლანი X-15A, რომელმაც 1967 წლის 3 ოქტომბერს M=6,72 დაახლოებით 7000 კმ/ს-ზე სიჩქარე განავითარა. ოღონდ უნდა აღინშნოს, რომ X-1-იც და X-15-იც პაერ-

თბილისის საავიაციო ქარხანაში 2000-ზე მეტი ზებგერითი МиГ-21УБ-ია გამოშვებული

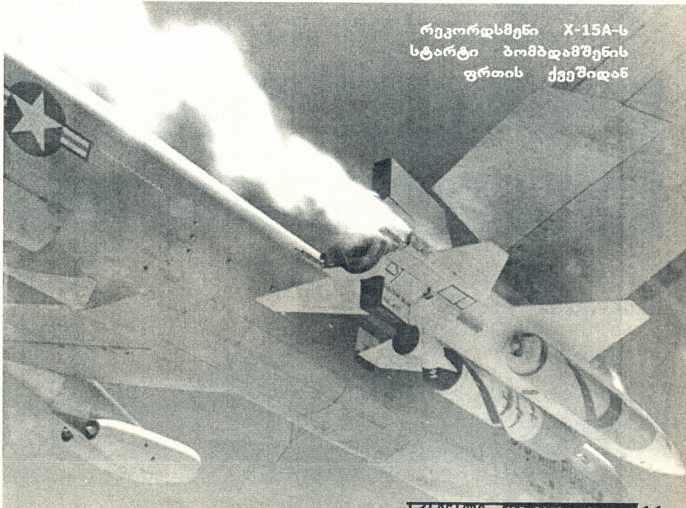
ში 10 კმ-ზე ბომბდამშენებზე ჩამოკიდებული „ადიონენ“, ეხსენებოდნენ მათ და მხოლოდ შემდეგ ავითარებდნენ დიდ სიჩქარეს.

ჩვეულებრივი სერიული ზებგერითი თვითმფრინავები კი მაქსიმალურ 2500-3000 კმ/ს-ით სიჩქარეს თუ ავითარებენ და ისიც მხოლოდ რამდენიმე წუთით, მეტზე საწვავის მარაგი არ ჰყოფნით. სხვათა შორის, ნამდვილ ზებგერით თვითმფრინავად მხოლოდ ის მიიჩნევა, რომლის კრე-ისერული სიჩქარე M>1-ია. ასეთებია ამერიკული SR-71, F-14, F-15, რუსული მიГ-25, Су-27, ასევე სამგზავრო „კონკორდი“ და Ty-144.

ზებგერითი სამგზავრო Ty-144

ირაკლი ალადაშვილი

რეკორდსმენი X-15-ს სტარტი ბომბდამშენის ფრთის ქვეშოდან

დესპირის დესპირის

უოროსთან

ამაგი, რომელსაც ქვემოთ გაცნობთ, „ცივი ომის“ დროს მოხდა, როცა საბჭოთა კავშირსა და ამერიკის შეერთებულ შტატებს შორის დაპირისპირებები ზღვევსა და ოკეანეებში ხშირად სახიფათო ზღვარს უახლოვდებოდა.

საქმე ეხება შვე ზღვაში საბჭოთა კავშირის ტრიტორიული წყლებიდან, კერძოდ, იალტასა და ფოროსს შორის მდებარე რაიონიდან ამერიკელთა სამხედრო ხომალდების გატყეობა. ოპერაციის უნიკალურობა კი იმაში მდომარეობდა, რომ პირველად პრაქტიკაში გამოყენებულ იქნა ასალი მეთოდი ე. წ. „მიწოლა“ – საზღვაო-სამხედრო ლექსიკონში არსებობს ასეთი ცნება. იგი შეჯახებისაგან იმით განიარჩევა, რომ მიწოლის დროს ხომალდები მნიშვნელოვნად არ ზიანდებიან, ხოლო მშვიდობიანობისას მიწოლას მოძრაობის გათვლის დროს დაშვებული შეცდომები იწვევს. „მიწოლა“ ტარანი არ არის. ამ სერის ოსტატურად იყენებდნენ ძველი დროის მებრძოლები, როცა მოიერიშე ხომალდი მტრის ხომალდს გვერდზე ამოუღებოდა და საპირდაპირ გამზადებულ ვაკუუმებს ხელჩართული ბრძოლისთვის გადასხამდა მოწინააღმდეგის გემზე.

შემთხვევის ისტორია ასეთია: საბჭოთა და ამერიკელი სპეციალისტები სხვადასხვა აზრისანი იყვნენ 12-მილიანი ზონის ათვისის საკითხზე (ამ მხრე დღესაც არაფერი შეცვლილა). ამერიკელები ამტკიცებდნენ, რომ ათვლა სანაპირო ზოლის თითოეული წერტილიდან უნდა წარმოებდეს, ე. ი. თორმეტმილიანი ზონა ხმელეთის მოხაზულობას უნდა იმერებდეს. საბჭოთა სპეციალისტები კი ირწმუნებოდნენ, ათვლა საბაზისო ზაზიდან უნდა დაიწყო. გაუგებრობა უბეჭთიან დაკავშირებით წარმოიშვა. ზღვის უბე, მოგუხსნებათ, ხმელეთში ზოგჯერ საკმაო მანძილზეა შეჭრილი და თუკი ამერიკელების ათვისის სისტემით ვიხელმძღვანელებთ, 12-მილიანი ზონა შეიძლება ნაპირთან სულ ახლოს აღმოჩნდეს. ასეთ შემთხვევაში საბჭოთა სპეციალისტები ათვლის წერტილად იყენებდნენ უბეში შემავალ კონცხებს შორის შემავარდნე სწორ ხაზს. ამერიკელებს ასეთი გათვლება ზღის არ აძლევდათ, რასაც

საქმით ადასტურებდნენ არა მარტო შვე ზღვაზე, არამედ მთრეულ ადმოსფეროზე – სამხედრო ხომალდებს მსგავს ზონებში რადიოტექნიკური და ზვეერვების ჩასატარებლად აგზავნიდნენ. ამასთან, ხომალდები რეაგირებას არ ახდენდნენ საბჭოთა შესაზღვრების გამაფრთხილებელ სიგნალებზე და თავისუფლად შვიდიდნენ იმ ზონებში, რომლებიც საბჭოთა კავშირს საკუთრებად მიანდა.

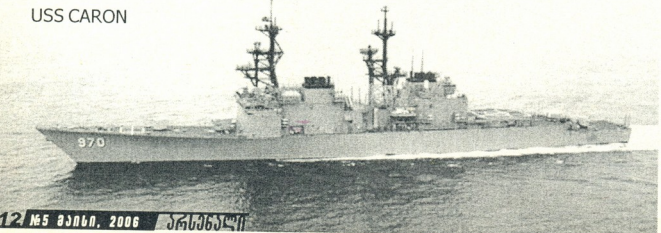
ცხადია, ათვლის სისტემაზე რადიკალურად განსხვავებული აზრის არსებობა ისეთ სიტუაციაში ქნინდა, რომელიც ორივე ქვეყნის სამხედრო გემების გაძლიერებულ სამხედრო მზადყოფნის მოითხოვდა. ყოველთვის, როცა კი ოკეანისგალმელი სტუმრები საბჭოთა სანაპიროზე გამოჩნდებოდნენ, მათ შორიახლო საბჭოთა სამხედრო-საზღვაო ფლოტის ხომალდები, საზღვაო ავიაცია და შესაზღვრეთა რადიოლოკაციური საღვურები იკავებდნენ ადგილს და ყოველ წუთს მზად იყვნენ ბრძოლაში ჩასამბეჭოდა.

საბჭოთა კავშირის სამხედრო საზღვაო ფლოტის მაშინდელი მეთაურის, ფლოტის ადმირალ ჩერნიშოვის აზრით, ყველაზე გამოწვევად პენტაგონის აქცია შვე ზღვაში 1988 წლის 13 მარტს ჩატკადა. მაშინ სარაკეტო კრესიერმა Yorktown-მა და საესკადრო კრესიერმა Caron-მა გადაკვეთს საბჭოთა ტრიტორიული წყლები ყირიმის სამხრეთ სანაპიროსთან და 6 მილის სიღრმეში შევედნენ. ამასთან, ადრინდელიგან განსხვავებით, ხომალდებზე მთელი სიმძლავრით მუშაობდნენ რადიოლოკაციური საღვურები და სხვა რადიოელექტრონული მიწყობილობები. ეს იმას ნიშნავდა, რომ ქვეყნის ტრიტორია რამდენიმე ათეული კილომეტრის რადიუსით იზვერებოდა და ისმინებოდა მოწინააღმდეგის ელექტრონული „თვალი“ და „ყურით“. ეს კი სასურებით არღვევდა საერთაშორისო ნორმების მოთხოვნებს, რომელთა თანახმად, ასეთი რაიონები სამხედრო ხომალდებმა გამოთრული რადიოლოკაციური საშუალებებით უნდა გაიარონ.

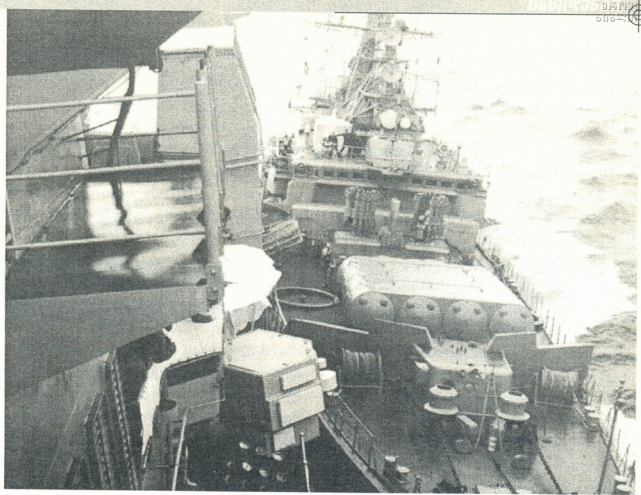
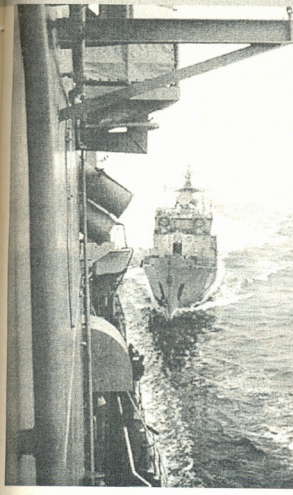
USS YORKTOWN

USS CARON

CKP-6 Caron-ის მარცხენა ბორტთან და „პეზავეტნი“ Yorktown-ზე შეტვის დროს

უცხო გემების ყოველი ასეთი მახლობლა საბჭოთა შეიარაღებულ ძალებს და ეთერი კავშირგაბმულობის შეზღუდვას აიძულებდა. განსაკუთრებით ყირიმში, სადაც იმ დროისთვის საგანგებოდ ავტომატურად აღიარებული იყო, საგემბანო ავიაციის განყოფილება დაწესდა. ახალი დაწესებულება იყო საგემბანო თვითმფრინავების გამოცდა, რომლებიც ნიკოლაევის გემთშენებელ ქარხანაში შეიქმნა. ავიამხილ „ნიკოლაი კონსტანტინოვი“ უნდა განათავსებულიყვნენ. ფლორის რაიონში საბჭოთა კავშირის კომპარტიის გენერალური მდივნის მხარე კორპორაციის ავარაკის მშენებლობა მიმდინარეობდა. შესაძლოა, ამერიკელებს სწორედ ამ რაიონში სამხედრო გემების გაგზავნის სხვა მიზეზებიც ჰქონდათ, რომელიც ჩვენთვის უცნობია.

ადმირალი ჩერნიაევი ვარაუდებით აკვირდებოდა „ზღვებზე გაერთიანებულ მოედნებს“ და ერთხელაც გადაწყვიტა, საკადრის პასუხი გაეცა დაუპატიჟებელი სტუმრებისათვის – კრძალვით გამოეყენებინა არატრადიციული და არამაღალი მიზნები, რომელიც მოულოდნელი იქნებოდა მოწინააღმდეგისათვის. ადმირალი სწორედ იმ „მიწოდებას“ გულისხმობდა, რომელიც ზემოთ ვახსენეთ, მაგრამ ამ დღის ხორცშესახსნელად მას, როგორც სასმელს, უშუალო უფროსის, საბჭოთა კავშირის თავდაცვის მინისტრის, მარშალ სოკოლოვის დასტური სჭირებოდა. ამ უკანასკნელს კი, რადგან საქმე ამერიკის შენებოდა, აუცილებლად უნდა ჰქონოდა პოლიტიკურის ან ქვეყნის თავდაცვის საბჭოს თანხმობა. 1986 წლის მაისში

ადმირალი ჩერნიაევი კრემლში გამოიძახეს. თათბირს, რომელსაც გორბაჩოვი მეთაურობდა, ესწრებოდნენ: სუკ-ის თავმჯდომარე ჩერნიკოვი, საგარეო საქმეთა მინისტრი შევარდნაძე, პრემიერ-მინისტრი რიჟკოვი, თავდაცვის მინისტრი, გენერალური შტაბისა და ყველა ხაზის ჯარების მეთაურები (კოლექტიური ვადაწყვეტილებების მიღება ხელს აძლევდა საბჭოთა სახელმწიფოს ხელმძღვანელებს, რადგან წარმატების შემთხვევაში, დაფინანსების გარეშე მეთაური იმოსებოდა, წარუმატებლობისას კი პასუხისმგებელი ინსტანციებისა და კოლექტივების წევრთა სიმრავლეში იკარგებოდა. ბოლოს გამონახვად ვინმე „მეისრეს“ და მას გადაატეხდნენ ვოხს.

ჩერნიაევიმ თავის მოხსენებაში დეტალურად განიხილა თავისი ვეგა, რომელიც „მცირე პოლიტიკურის“ წევრთაგან ყველას არ მოეწონა. დისკუსიას წვრტილი კორპორაციის დაუსვა, მან თქვა, რომ დედა ძალიან მოეწონა და ადმირალს სთხოვა, შეერჩიათ მაგარკორპუსიანი გემები, აგრეთვე წინასწარვე მდელი ზომები, რომ ოპერაციისას არც ერთი მხარის მეზღვაური არ დაღუპულიყო და არ დაშავებულიყო.

და აი, დადგა 1988 წლის თებერვალი. გაირკვა, რომ „ძველი ნაცინობა“ – სარაკეტო კრისიერი Yorktown-ი და სასკადრო კრისიერი Caron-ი, რომლებიც აშშ-ის მე-9 ფლოტში ხმელთაშუა ზღვაში იდგნენ, შავ ზღვაში შემოსვლას აიბრუნდნენ. ამერიკელმა გემებმა გაიარეს თურქული სრუტეები და 12 თებერვალს

დაი ზღვაში შევიდნენ თუ არა, მაშინვე საბჭოთა სამხედრო ზომადლების მეთვალყურეობის ქვეშ აღმოჩნდნენ. იმავე დღეს ადმირალმა ჩერნიაევიმ, შავი ზღვის სამხედრო ფლოტის მეთაურს, ადმირალ ხრონიკოვს უბრძანა, შემუშავებული დირექტივების მიხედვით ემოქმედა. ოპერაციაში მონაწილეობდა ორი საპატრულო ხომალდი: „პეზავეტნი“ და CKP-6. მათ გარდა ამერიკულ ხომალდებს მიჰყვებოდნენ სასაზღვრო CKP „იზმაილი“ და სადაზვერუო ხომალდი „იამალი“. თითოეულ მათგანს თავისი ამოცანის გადაწყვეტა ევალებოდა. საბჭოთა კავშირის სამხედრო-საზღვაო ფლოტის სამეთაურო პუნქტის მონაცემებით, მოედნები შავ ზღვაში, იალტასა და ფიორის შორის, შედგენიარად ვითარდებოდა:

09.45 წუთისთვის, ფლორის უბეში შესვლამდე ნახვარი საათით ადრე, „პეზავეტნიმ“ ლია ეთერი გადასცა Yorktown-ს: „თქვენი კურსი სსრკ-ის ტერიტორიული წყლების გადაკვეთამდე მიეყვანთ, ვთავაზობთ, აირჩიეთ კურსი 110“. ამერიკელებმა სიგნალს არ უპასუხეს.

მაშინ შავი ზღვის ფლოტის შტაბის უფროსმა უბრძანა „პეზავეტნის“ კაპიტანს, ამერიკელების კრისიერზე რაიონით გადაეცა, რომ „საბჭოთა კანონების თანახმად, უცხოეთის სამხედრო გემების მშვიდობიანი გავლის უფლება ამ რაიონში აკრძალულია. ინციდენტის თავიდან ასაკლებლად ვთხოვთ შეცვალოთ კურსი და არ დააღრმავოთ სსრკ-ის ტერიტორიული წყლები“.

19.15 წუთი. Yorktown-იან პასუხ-

ად გაისმა: „თქვენი რადიოშუქვებისგანა მივიღე, მე არაფერს ვარღვევ. ვმოქმედებ საერთაშორისო კანონების თანახმად. ამ დროს საქმეში უკვე შავი ზღვის ფლოტის უფროსი ხრონიზოპული ჩაერთა. მისი ბრძანების შემდეგ „ბეზზავეტის“ კაპიტანი ამერიკულ კრესერს გადასცა: „სახელმწიფო საზღვარამდე დარჩენილია 20 კაბელტი. საზღვის დარღვევის შემთხვევაში, უფლებას ვიტოვებ, გაგაძვირო მიწოლის მეთოდით“. ამავე დროს ხრონიზოპული „იამალის“ კაპიტანს სახიფათო მანვერის შესასრულებლად მზადყოფნის ბრძანება გადასცა. ამ ზომადს ვინაღმჭრელის სიმაგრეები და სქელი კორპუსი ჰქონდა და მიწოლისათვის იდეალური იქნებოდა, მაგრამ საათის 15 კვამის ძლიერ ავითარება მაშინ, როცა ამერიკულ ზომადებს სრული სელის დროს 30 კვამის განვითარება შეეძლოთ. ამიტომ „იამალი“ უკვე მიჰყვებოდა დანარჩენ საბჭოთა გემებს (საინტერესოა, რატომ ვერ გათვალეს ეს პრობლემა საბჭოთა ამდირალებმა). ასეთ შემთხვევაში მხოლოდ სწრაფმგავალი CKP-ების იმედი უნდა ჰქონილიათ.

10.45 წუთი. Yorktown-ი კვლავ სტანდარტული ფრაზით პასუხობს „ბეზზავეტის“: „კურსის შეცვლას არ ვაპირებ. არაფერს ვარღვევ. ვსარგებლობ „მშვიდობიანი გავლის უფლებით“ და სსრკ-ის ტერიტორიული წყლების საზღვარს ვკვეთ“. ასევე იქცევა მის კვლამ მდგომარეობაში საეისკარო კრესიერი Caron-ის. სასაზღვრო ზომადი „იზმაილი“ გადასცემს სიგნალს: „თქვენი დარღვიეთ სახელმწიფო საზღვარი. დაუყოვნებლივ დატოვეთ სსრკ-ის ტერიტორიული წყლები“. ამ დროისათვის „ბეზზავეტის“ კრესიერის მარცხენა ბორტის ახლოს იყო, CKP-6 კი უკვე მიჰყვებოდა საეისკარო Caron-ს. ამერიკული გემები კი სვლას ყირიმის სანაპიროსკენ აგრძელებდნენ. შესაძლებელი იყო, რომ კრესი სასაზღვრო ინციდენტზე საერთაშორისო კონფლიქტ-

ში გადაზრდილიყო. ორი ზესახელმწიფოს საშხვრო გემები ერთმანეთთან სახიფათოდ ახლოს მანვერირებდნენ და ფოტოდ ცდილობდნენ საკუთარი სიმაღლის დამტკიცებას.

10 საათსა და 56 წუთზე საეისკარო კრესიერმა Caron-მა შენიშნა CKP-6-ის მანვერი – ის სრული სვლით მიემართებოდა Caron-სკენ. ამიტომ სასწრაფო სიგნალი გადასცა: „ბორტის ამ მოუახლოვდეთ“, ამ დროს CKP-6 მისგან 150 მეტრის დაშორებით მიეკურავდა, ხოლო „ბეზზავეტის“ Yorktown-ისგან მარცხნივ 50 მეტრის მიშორებით იყო. კიდევ ერთხელ გაიცვალა ზომადებს შორის სიგნალები. ამერიკულმა ზომადებმა ტერიტორიული წყლების დატოვებაზე კვლავ უარი განაცხადეს. მაშინ კი ორივე საბჭოთა გემმა მკვეთრად მოუმატა სიჩქარეს და მათზე ორჯერ უფრო დიდ ამერიკულ გემებზე „მიწოლით“ მიიტანეს იერიში. „ბეზზავეტის“ მოვლენათა მსვლელობას მუდმივად აცნობდა სამეთაურო პუნქტი: „კრესიერამდე დარჩა 20 მეტრი, 10 მეტრი... ასეთი რამ ორ დაპირისპირებულ საზღვაო ზესახელმწიფოს შორის არასოდეს მოხლდარა. მაშინაც კი, როცა უფრო რთული ვითარება იყო და პირისპირ მდგომარეობაში იყვნენ და ორი კვეციის შეზღუდვები ერთმანეთს საბიზნებში უყურებდნენ ზმელთაშუა ზღვაში. Yorktown-ის კიჩოს გემბანზე მეზღვაურები შეგროვდნენ. ერთნი მოახლოებულ „ბეზზავეტის“ უღებდნენ ფოტოს, სხვები ცნობისმოყვარობას იკმაყოფილებდნენ, მაგრამ როცა საბჭოთა გემის ცხვირი სახიფათო სიახლოვეს დაინახეს, მიხვდნენ, რომ საქმე სახუმაროდ არ ჰქონდათ და მაშინვე გათვანდნენ.

11 საათსა და 02 წუთზე „ბეზზავეტის“ კრესიერის მარცხენა ბორტს მიაწვა, ვეკრიდ გაუხახუნა და კრესიერის გემბანის ნაწილი და რაკეტა „პარანის“ გასაშვები დანადგარი დატყვლიტა. ეს

ერთ-ერთი ვეკლაზე სახიფათო მანვერი იყო (თითქმის ტრანში), რადგან გასაშვებ მოწოდებობებში საბრძოლო, ერთიანი რაკეტები იყო მოთავსებულ საბედნიეროდ, არც ერთი მათგანი არ აფეთქებულა, კრესიერმა მინიმალური დაზიანება მიიღო. „ბეზზავეტის“ მოლოდინ მსუბუქად დაუზიანდა მარცხენა ბორტის გარსკამი, რაც მთავარია, არც ერთ ზომადზე ხალხი არ დაშავებულა.

ამავე დროს CKP-6 მიაწვა Caron-ის მარცხენა ბორტს კიჩოს მიდამოებში და სათადარიგო ნავი დაუზიანა. თავად CKP-6-ს ფალშბორტი დატყვლიტა. მხოლოდ ზუსტი გათვლებისა და მეთაურის ოსტატობის წყალობით მოხერხდა ამ ურთულესი ოპერაციის ჩატარება ისე, რომ სახიფათო ზღვარი არ გადალახულა. ამასთან, მიუხედავად ურთულესი სიტუაციისა, თავიდან აიცილეს სერიოზული დაზიანებები და რაც მთავარია ოპერაციას ადამიანთა მსხვერპლი არ მოჰყოლია.

11 საათსა და 40 წუთზე ამდირალმა ხრონიზოპული მოსკოვიდან მოსული ბრძანება გადასცა „ბეზზავეტის“ და CKP-6-ის კაპიტანებს: „გამორდით ამერიკულ გემებს და მოსთხოვეთ საბჭოთა ტერიტორიული წყლებიდან გასვლა. მზად იყავით იერიშის გასამორჯვლად“. ორივე ხრონიზოპული მოსკოვიდან ამერიკულ გემებს, მათ ახლოს ცურვა განაგრძეს და მანვერის გასამორჯვლად მოემზადნენ, მაგრამ ამ დროს ორივე ამერიკულმა გემმა მიმართულება შეცვალა და ტერიტორიული წყლებიდან გასვლის კურსს დაადგა. ნეტურად წყლებში გასვლისთანავე ორივე გემი დრეფტზე დადგა, საიდანაც ხელმძღვანელობასთან მოლაპარაკება დაიწყო. შემდეგ გემებმა კურსი ბოსფორის სრუტისკენ აიღეს. ასე დამთავრდა მსოფლიო ოკეანეში 30-წლიანი „ცივი ომის“ ერთ-ერთი უჩვეულო „სამხედრო-საზღვაო ოპერაცია“.

ასე გამოიყურებოდა ეს იქცია საბჭოთა საზღვრო ნომადირი

ერთობლივი ანტიტერორისტული ცენტრი სამხედრო ბაზების ნაცვლად

ახალი რუსული ხაფანგი საქართველოსთვის

ბესიან ერთად საქართველოს უშიშროების სამინისტრომ რამდენიმე ჩეჩენი (რუსების მტკიცებით, ტერორისტები): ადამ დეკუშვი, იუსუფ კრიშამალოვი და სხვები დააკავა და რუსეთის მხარეს გადასცა. იმ პერიოდში საქართველოს სპეცსამსახურებში ხელმძღვანელი მუშაკების ორი ჯგუფი არსებობდა – ერთი აშშ-ის სპეცსამსახურების დახმარებით ებრძოდნენ ტერორისტებს, ხოლო მეორე რუსეთის სპეცსამსახურების ოპერატიული ინფორმაციით სარგებლობდნენ და მათი მითითებით მოქმედებდნენ. ორივე ჯგუფი კი შევარდნაძის ლოცვა-კურთხევითა და სრული მხარდაჭერით სარგებლობდა. ასეთი იყო ახლი წარსულში აშშ-სა და რუსეთის შორის შევირდნაძის „დაბალანსების პოლიტიკა“, რისი წყალობითაც ის პოსტს ინარჩუნებდა.

3000 კაცს არ აღემატებოდა, 14-15-წლიანი პერიოდის მთხოვნა, გეოპოლიტიკა კა არა, აშკარა ცინიზმი იყო. გასულ წელს რუსული ბაზების გაყვანის დაწყებით, ხოლო 2006 წლის მარტში ოფიციალურ დოკუმენტზე ხელმოწერით კომპრომისის მიღწევა მოხერხდა. ოუ ბაზები მართლაც 2008 წლის ბოლომდე დატოვებენ საქართველოს ტერიტორიას, ეს იმ დღი ისტორიული მიზნის აღსრულება იქნება, რაზეც ორი საუკუნის განმავლობაში ცინებოდნენ ჩვენი წინაპრები.

რის ითხოვს რუსეთი სამხედრო ბაზების ნაცვლად?

რუსეთი ძალზე მწვლად ეთხოვება იმპერიულ ამბიციებს. ასევე იყო სამხედრო ბაზების გაყვანის შესახებ მოლაპარაკებების დროსაც – რუსეთის ხელისუფლება ყველანაირად ცდილობდა დროის გაჭანა-სურებას. საგარეოდაც, ასევე იქნება მომავალშიც, რადგან რუსეთი ვერ თმობს სამხრეთ კავკასიასა და ახლო აღმოსავლეთში სამხედრო-პოლიტიკური თვალსაზრისით ერთ-ერთი ყველაზე გეოსტრატეგიულად მნიშვნელოვან ქვეყანას – საქართველოს. რუსეთი ცდილობს სამხედრო ბაზები (რომლებიც, სიმართლე ითქვას, აღჭურვილობითა და პირადი შემადგენლობის მომზადების დონით გასული საუკუნის საბჭოთა ვადონაშთი იყო) გაცილებით მობილური და ეფექტიანი სტრუქტურები ჩაანაცვლოს. ამ ხელშეკრულების მე-20 მუხლში ერთი შესთავაზო უმნიშვნელო, მაგრამ რეალური საფრთხის შემცველი ჩანაწერი. კერძოდ, მითითებულია, რომ მხარეები იღებენ ვალდებულებას, გააგრძელონ მუშაობა ერთობლივი ანტიტერორისტული ცენტრის შექმნის კონკრეტულ საკითხებზე. შერჩეულია საგარეო ტერიტორიაც – ბათუმის სამხედრო ბაზა. საქართველო-რუსეთის ერთობლივი ანტიტერორისტული ცენტრის (შემოკლებით ატც) დადებით და უარყოფით მხარეებზე წარმადგენა რომ შევეცქინას, მისი უკვე არსებული პროტოკოლის – „დოს უკე ატც“-ის ხუთწლიანი საქმიანობა გაავანალოზო.

საქართველოს ახდენილი ცდენება

სამხედრო ბაზების გაყვანაზე მიღწეული შთანხმება, რომელიც საქართველოს მეგობარი ქვეყნების დიდი მონდობების შედეგად დაიბო, რუსეთის ხელისუფლებამ გეოპოლიტიკურ მარცხად აღიქვა. რუსეთი ყველანაირად ცდილობდა დროის გაჭანურებას. რუსეთის არგუმენტები – ბაზების გაყვანის შემდგომი შედეგად ტექნიკური სიძნელეებისა და საჭირო ფინანსური სახსრების უქონლობა – ძალზე უსუსური იყო. თავად განსაკუთრ, ვერ კიდევ საბჭოთა კავშირის პერიოდში სსრკ-ის გენშტაბმა განიზრახა უნგრეთული და ჩეხოსლოვაკიანდ გაძლიერებული დივიზიების, რომელთა პირადი შემადგენლობის საერთო რიცხვითობა 205 ათას ოფიცერსა და ჯარისკაცს შეადგენდა, წინასწარ მომზადებულ ადგილებზე გამოყვანა (საკონკრეტული ბინების და ინფრასტრუქტურის ობიექტების მშენებლობის ჩათვლით) და ოპტიმალურ პერიოდად 4-5 წელიწადი დაასხვლა. სინაზილებში ამ პროცესს მხოლოდ წელიწადი დასჭირდა. ამ დროს კი საქართველოდან ორი სამხედრო ბაზის გასაყვანად, სადაც პირადი შემადგენლობა

ტერორიზმი რომ 21-ე საუკუნის უმატარესი საფრთხეა, არაერთხელ დაერწმუნდით. „არსენალის“ ფურცლებზე ჩვენ უკვე წერდით ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლის მნიშვნელობასა და თანამედროვე მეთოდებზე. საქართველოს სპეცსამსახურებიც შეძლებს დაეგვარად ებრძოდნენ და ებრძვიან ტერორიზმს, რამაც უდიდეს დახმარებას აშშ გვიწვეს, ჩვენი ჩრდილოელი მეზობელი კი მხოლოდ სიტყვითა და კარგად ორგანიზებული პირით „გვეხმარება“. რუსეთი სინამდვილეში თავად უხსნის სამხრეთის საზღვრებს სხვადასხვა ჯურის კარგად შეიარაღებულ ბოიკებს და დაუბრკოლებლად ატარებს საქართველოსკენ, უმატარესად კი პანიკის ხეობისკენ. ამ მხაკერული პოლიტიკის გამო წლების განმავლობაში კ. წ. „ანაკისის პრობლემა“ (რომელიც თვით რუსეთმა შეგვიჩნა) პუტინისთვის ის ბერეკტი იყო, რომლითაც წარმატებით ზემოქმედდა შევარდნაძის ხელისუფლებაზე და „საქართველო ტერორისტების მოსამზადებელი ბაზა“-ს ხშირი ძახლით მუქლომში შეკავდა დასავლეთის ქვეყნები. საქართველოს ხელისუფლებამაც იმ პერიოდში ჩათრევას ჩაყოლა ამჯობინა და 2002-03 წლებში რუსეთის ფე-უს-

სამხედრო ლაქსიონი

მოქმედებით, ხშირი შემთხვევით, როდესაც ქართველი სამხედრო თუ სამოქალაქო პირები რუსულ სამხედრო ტერმინოლოგიას იყენებენ. ეს იმპრობო ხდება, რომ მათ ამ სიტყვების ქართული შესატყვისები არ იციან ამ ხარვეზის გამოსასწორებლად „არწილო“ აფრთხილებს რუსული სამხედრო ტერმინების ქართული შესატყვისების გამოქვეყნებას.

Затвор клининой – სოლური საკეტი
Затвор откидной – გადასასწელო საკეტი

Затвор поршневого – დეუმანი საკეტი

Затишье – მიწნარება

Затопление – დატბერვა, წალკვა

Затухающий – მიღედალი

Затыльник – საკისური, ფორფიტა

Затыльник приклада – კონდანის ფორფიტა

Затяжной – დეფენსიური, გაჭიანურებული

Захват – დაჭერა, ჩაჭერა

Захват – დაჭერა, ხელში ჩაგდება

Захватчиеский – დაჭერიანობა, მტაცებლური

Заход – შეხვლა, შემოვლა

Заход в тыл неприятелю – მტრის ზურგიდან შემოვლა

Зашелка – საკეტლა

Зашита – დაცვა

Зашитник – დამცველი, მცველი

Защищать границы – საზღვრების დაცვა

Заявка – განაცხადი

Звание – წოდება

Звездобразный – ვარსკვლავისებრი

Звено – რეალი

Звено разведывательное – მხედრული რეალი

Звеньевод – ვოლსარინი

Звуковой – ბგერითი

Звукомаскировка – ბგერითმწიფებელი

დსთ-ის აგვის შექმნის ისტორია

დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამგობრობის შექმნა და საბჭოთა კავშირის შენარჩუნება ოდნავ ტრანსფორმირებული სახით თავიდანვე იყო რუსეთის ინტერესებში და ამ გეოპოლიტიკურ სივრცეში მისი პეკემონის შენარჩუნება-აღდგენას ისახავდა მიზნად.

რუსეთის პირველმა პრეზიდენტმა ბორის ელცინმა, თავად ყოფილმა საბჭოთა კომპარტიის ბოსმა, რეკონსტრუირებულ მუწეო ხელი ყოფილ რუსულ ეკონომიკაში თავისი კოლეგების – ადგილობრივი პარტიული ფუნქციონერების დაბრუნებას, რუსეთს საქართველოსა და აზერბაიჯანში ეროვნული ხელისუფლებების სამხედრო ძალით დამპყრობის გეგმა მოამზადა და განხორციელდა კიდევ, რის შემდეგაც დააბრუნეს შევარდნაძე და შუთალიძე, თუ აზიის ყოფილ რესპუბლიკებში კომპარტიის ფუნქციონერებს (ნაზარბაევი, კარიმოვი, ნიზოვსა და აკაევს) პოსტები შეუნარჩუნეს; ხოლო უკრაინის, ბელარუსიისა და მოლდავიის პროდასავლური მთავრობები 90-იანი წლების შუახანებში პრორუსული ძალებით შევიკადა.

მრავალჯერ აღვიხსენიებს, რომ რუსეთის გეოპოლიტიკური ინტერესების გატარებაში მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ ამ ქვეყნის სპეცსახურები, რომელიც თავის მხრივ ძალზე ძლიერი ანალიტიკური სამსახურები აქვთ და ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკებში არც ავენტურის ნაკლებობას უჩივიან.

რუსეთის სპეცსამსახურები მრავალჯერად ოპერატიული კომანდოების გათამაშებით დსთ-ის ქვეყნებში სახელმწიფო გადატრიალების ან პრეზიდენტზე თავდასხმის იმპეტაციას აკეთებდნენ და შემდეგ თავად გეკვლინებოდნენ მხსნელის როლში. მსოფლიო ტერიორიზმის გლობალიზაცია საფრთხემ რუსეთის სპეცსამსახურებს სულზე მიუწირო, მათ უკვე აღარ სჭირდებოდათ დსთ-ის ქვეყნების სამხიო საკონტროლს ჩასარეგად საბაზის ძებნა.

საქართველოს, აზერბაიჯანის, უზბეკეთის, თურქმენეთის, ყაზახეთის, ტაჯიკეთისა და ყირგიზეთის პრეზიდენტებს ტერიორიზმის არსებული და მოლონის საფრთხის ამანბნებდნენ. მათ რამდენჯერმე მოუწევს ტერაქტი-გაფრთხილება და სახელმწიფო გადატრიალების მცდელობა (სანტრეფილი, ამ ქვეყნების ლიდერებს „ბედი მაინც სწყალობდა“ და ყოველთვის უწებლენი ირებოდნენ).

შანტაჟის პოლიტიკა განსაკუთრებით გაძლიერდა, უფრო მიზანმიმართული და დაუნდობელი გახდა ხელისუფლების სათავეში პუტინისა და მისი გუნდის (უპირველესად თავდაცვის მინისტრ სერგეი ივანოვის) მოსვლის შემდეგ. სწორედ

კრემლის კაბინეტებში დაიბადა დსთ-ის ქვეყნების ერობლივი ანტიტერორისტული ცენტრის შექმნის იდეა, რომელიც შემდეგ პუტინის თხოვნით შუა აზიის „ტურამი“ – ყაზახეთის პრეზიდენტმა ნურ-სულითან ნაზარბაევმა გაასაზურა და თავის ინიციატივად გამოაცხადა.

დსთ-ის ანტიტერორისტული ცენტრი 2000 წლის 20 ივნისს შეიქმნა. მისი ფუნქცია (ყოფილ შემთხვევაში, ოციწლიურად გაცხადებული) დსთ-ის II წვერი ქვეყნის ანტიტერორისტული მოქმედებების კოორდინაციაა. ქალაქზე მკვეთრი დსთ-ის ამ მორიგ ბიუროკრატიულ ორგანოს „სული“ მხოლოდ ექვსი ივის შედეგ მიიღობს, როცა 2000 წლის დეკემბერში, მისსკში, დსთ-ის წვერი ქვეყნების მეთაურებმა ხელი მოაწერეს ატც-ის დეკლარაცია. სტრუქტურის შტაბში 81 კაცი, ყოველწლიური ბიუჯეტი – დაახლოებით 1 მლნ დოლარით განსაზღვრავს ხარჯების 50% რუსეთს უნდა დაფარავს. ხოლო დანარჩენი სხვა ქვეყნებზე გადანაწილდება.

ცენტრის ხელმძღვანელი იმ ქვეყნის წარმომადგენელი უნდა ყოფილიყო, სადა ატც-ის შტაბშია განთავსდებოდა. ბუნებრივია, რუსეთმა მოსკოვში მოიწინააღმდეგა დსთ-ის ახალ სტრუქტურას და უმჯობესი კაცი (გენერალ-მაიორი კი ბორის მილნიკოვი, რომელიც იმდროინდელი ფეს-ბეს დირექტორის მოადგილეა) გაიყვანა დსთ-ის ატც-ის შუგად. პირველ მოადგილედ კი, ბუნებრივია, ყაზახეთის წარმომადგენელი (გენერალ-მაიორი ბექსულთან სარსეკოვი) დაუნიშნა.

ახალი, ეთიმო კოდექსტური, დსთ-ის ანტიტერორისტული სპეცსამსახურის სტრუქტურა და მისი საქმიანობის „ოპერატიული“ მიზნები (ინფორმაციის გაცეკვა, ერობლივი მთიოდური და სამცემიერი ბუშობა ანტიტერორისტულ თემსტიკაზე, სამცემიერი-პრეკვირული კონფერენციების ჩატარება, სამეთაურო-სამტაბო და ოპერატიულ-ტაქტიკური სწავლებები, ეროვნული კადრების გადამზადება და კვალიფიკაციის ამაღლება და ა.შ.) მაინც ვერ მაღავენ იმ ფაქტს, რომ სანაშენილოდ ეს ყველაფერი ერთი ქვეყნის – რუსეთის ოპერატიულ-აგენტურულ ინტერესებს ემსახურება. თავად განსაკუთრებულ ანტიტერორისტულ სპეცპარკივს: ფეს-ბეს სპეცდავალებათა ცენტრის ინსტრუქტორების ხელმძღვანელობით ამზადებს დსთ-ის ქვეყნების სპეცსამსახურებისთვის საჭირო კადრებს როგორც მოსკოვში, ასევე ადგილზე, როსთისაც რეგულარულად ჩადიან ატც-ის წვერი ქვეყნებში და მომავალ თანამშრომლებს ასწავნი.

ველფერი ეს კი ადვილზე ოპერატიული შერჩევის შესწავლის და ავტორიტორის დეკრეტორების კარგად აპრობირებული მეთოდია.

ატვის მეორე დანაყოფი – სიტუაციური ანალიზის, მონიტორინგისა და რეაქციის გეგმების მომზადების განყოფილება დსთ-ის ქვეყნიდან ოპერატიულ ინფორმაციის (ტერორისტული ორგანიზაციები, მათი წევრები და მეთაურები, არბები და ორგანიზაციები, რომლებიც მათ მხარეობენ და ა.შ.) მიღებასა და გადაზღვევაზე ზრუნავს. სინამდვილეში კი ამ განყოფილების მთავარი და ძალადობრივი პარტნიორია ოპერატიული (პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური, სამხედრო და ა.შ.) მდგომარეობაზე ინფორმაციის მოპოვება, ანალიზი და შესაბამის მოქმედებათა გეგმების მომზადება.

კრემლის მიზანია მაქსიმალურად „ახლოდან“ ავტორიტორის ყოფილი მოკავშირე რესპუბლიკის, რაშიც თავისი სპეცსამსახურების პარალელური, თუნდაც დუბლირებული დსთ-ის ატვის რეგიონული სტრუქტურების შექმნა დიდად დაეხმარება.

ამ მიზნით 2001 წელს ყირგიზეთის დედაქალაქ ბიშკეკში შეიქმნა დსთ-ის ატვის ცენტრალური ოფისი განყოფილება, რომელიც მერე ტაშკენტში გადაიტანეს. მანამდე უზბეკეთი არ მონაწილეობდა დსთ-ის ატვის მუშაობაში. სიტუაცია რადიკალურად შეიცვალა 2005 წლის ანდჰანის მოვლენების შემდეგ. როდესაც ქარიზის რეჟიმის საფრთხე დაემუქრა, უზბეკეთის სუპრამის რეგიონული ორგანიზაციები გამოვიდა, აშშ-ს სამხედრო ზღვის დაუყოვნებლივ გაყვანა მოსთხოვა და დიდი მადლიერებით მიიღო რუსეთის „გეობრული მხარდაჭერა“. თუმცა საეჭვოა ამ „ხაზუტბამ“ დიდხანს გასტანოს, რადგან რუსეთის მთავარ სტრატეგიულ პარტნიორად შუა აზიაში მასზე ყანახეთი არება, ხოლო ნაზარბაევისა და ქარიზის დაძაბული ურთიერთობა და ქიშპობა საყოველთაოდ არის ცნობილი. უზბეკეთის პრეზიდენტი ქარიზიუ საკმაოდ ჭკვიანია ამასისოდ, რომ მიხვდეს – ტაშკენტში მდებარე დსთ-ის ანტიტერორისტული ცენტრის რეგიონულ განყოფილებას ისეთივე წარმატებით შეუძლია ტერაქტისა და სახელმწიფო გადატრიალების დაგეგმვა და მოწყობა, როგორც ტერორიზმთან ბრძოლა.

დსთ-ის ატვის მეორე რეგიონული ფილიალი – კავკასიის განყოფილება 2002 წლისთვის ვლადიკავკაზში უნდა გახსნილიყო, მაგრამ რუსეთმა მასში რატომღაც თავი შეიკავა. უკვე ნათელი ხდება, რომ მას უფრო შორის მიმავალი და ხელსაყრელი გეგმები ჰქონდა – სამხედრო ზღვის გაყვანის სანაცვლოდ, საქართვე-

ლოს ხელისუფლება აეპულეებინა, დასთანხმებოდა „ერთობლივ“ ანტიტერორისტული ცენტრის (დსთოკაციის ადგილი – ბათუმის სამხედრო ბაზის ტერორიზმი) შექმნაზე.

რუსეთის სპეცსამსახურების შეთანხმებული მოქმედება

პრეზიდენტ პუტინის გადაწყვეტილებით, დსთ-ის ატვის სპეცოპერაციებში რუსეთის მხრიდან ფე-სი-ბე (რეალურად კი ხელმძღვანელობა – ბ. ა.) მონაწილეობდა. თუმცა არც რუსეთის სხვა სპეცსამსახურები დარწმუნდნენ უფუნქციოდ. მათ ევალებათ სხვადასხვა ხერხითა და მეთოდით (მათ შორის ავტორიტორის ამოქმედებით და ოპერატიული კომბინაციებით) „დადასტურონ“ საქართველოს ხელისუფლება, რომ ბათუმში ერთობლივი ატვის შექმნა მინიმალური დანაკარგია სამხედრო

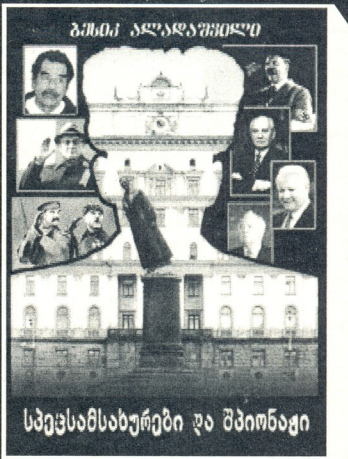
ბაზების გაყვანის სანაცვლოდ. ამისთვის რუსეთი მიზნის მიღწევის ოდითგანვე ცნობილი ორ ხერხიდან რატომღაც მხოლოდ ერთს (აბოთი, უფრო კარგად რომ გამოხდის, იმიტომ) – საქართველოს ხელისუფლების დამინების წლებში განმავლობაში კარგად აპრობირებულ მეთოდს მიმართავს.

გასული წლის 20 დეკემბერს რუსეთის საგარეო დაზვერვის შტაბი სერგეი დუბლევიძე მძღვე მნიშვნელოვანი განცხადება გააკეთა, რომელიც საშუალოდ ქართული მასშტაბის ყურადღების მიღებას იმედია ჩვენი სპეცსამსახურები მანც გაეცნობოდნენ ყურადღებით. რუსეთის „მთავარი მხვერავის“ განცხადებით, დსთ-ის ზოგიერთი ქვეყნის – უპირველესად უკრაინა, საქართველო და მოლდავეთი იფუნისხმა – NATO-სკენ სწრაფვა რუსეთს აიძულებს, დაიწყოს „მუშაობა“

წიგნის ავტორის შესახებ:

ბესიკ ალადაშვილი დაიბადა 1959 წელს, მღებელი აქვს უმაღლესი ეკონომიკური და იურიდიული განათლება. ეკონომიკურ მეცნიერებათა კანდიდატი. პროფესორი. თითქმის ორი ათეული წელია, ლექციებს კითხულობს უმაღლეს სასწავლებლებში.

მუშაობდა: სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტში მეცნიერ-თანამშრომლად, სექტორის გამგედ; საქართველოს ეროვნული უშიშროების საბჭოში (კურიორიგდა საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების საკითხებს); შინაგან საქმეთა სამინისტროში დეპარტამენტის თავმჯდომარის მოადგილედ; სახელმწიფო უშიშროების სამინისტროში – დეპარტამენტის თავმჯდომარის მოადგილედ. იყო „ქართული არმიის განვითარების ფონდის“ გამგეობის წევრი. სამხედრო წოდება უშიშროების პოლკოვნიკი. დაასრულა აშშ-ის „ფეხ“-ს „ორგანიზებულ და საფინანსო დანაშაულთან ბრძოლის“ სემინარ-კურსები.

ეკონომიკის და გეოპოლიტიკის თემებზე გამოქვეყნებული აქვს მრავალი სამეცნიერო და საგანთო სტატია.

სპეცსამსახურების ისტორიასა და დღევანდელ პრობლემურ საკითხებზე გამოქვეყნებული აქვს ორმოცდაათზე მეტი სტატია.

იკითხეთ წიგნის პალაზიკაში!
ან ღარკაქში 42-43-40 და შიილში
წიგნი სსსლში, ფანსანაზის გარკაქში

2005 წ. გონოს პოლიგონიდან რუსული სამხედრო ტექნიკის გაყვანა.
არ უნდა დავეშვათ, რომ რუს სამხედროებს საქართველოში რუს
მშვერავები ჩაენაცვლონ

ამ ქვეყნების წინააღმდეგ. 1992 წელს აღმა-ათამი ხელმოწერილი შეთანხმების თანახმად, დსთ-ის სპეცსამსახურები ერთმანეთის წინააღმდეგ ოპერატიულ-აგენტურული მოქმედებები არ უნდა დაეწყოთ. ბუნებრივია, ამ სატყუარათი მხოლოდ ჩვენ-ნათები იტყუებდნენ თავს. კონფლიქტი ცხინვალის რეგიონში, ფართომასშტაბიანი ომი აფხაზეთში – ყველაფერი ეს რუსეთის სპეცსამსახურების დაგეგმილი იყო. ჩვენი ჩრდილოელი მეზობელი ამის შემდეგ ვლუბზე გალაღებული მოქმედებდა და მოქმედებს. ამის დასტურია, თუნდაც 2005 წელს რუსული სპეცსამსახურების აქტიური ოპერატიული მუშაობა ცხინვალისა და სამცხე-ჯავახეთის რეგიონებში, რაც ჯერ მხოლოდ მოსამზადებელ სადემონსტრაციო-პროვოკაციულ ხასიათს ატარებდა, მაგრამ ამდროის რუსეთის სისხლიანი შეტაკებების ინსპირირებაც შეუძლია.

რუსეთის მთავარი „შტირლიცის“ – ლეიბენების განცხადება ზუსტად იმ დროს, როცა სამხედრო ბაზების გაყვანის საკითხი წყვეტდა, შემიხვედით არ არის და სპეცსამსახურების დეულში ოფიციალურად გამოწვევის ნიშნად ხელთაობის გადმოცემას ნიშნავს.

რა საფრთხე იმალება „ერთობლივი ატც-ის“ შექმნის მიღმა?

საზოგადოდ, სპეცსამსახურების მჭიდრო თანამშრომლობა და მეგობრობა ოჯახებში მეგობრობის პაპს, სადაც ორივე მხარემ ერთმანეთზე ყველაფერი იცის და ამ ცოდნას ერთმანეთის წინააღმდეგ არ იყენებს. ამვე დროს საყურადღებოა, რომ სპეცსამსახურების შორის სრული დროდა თვით სტრატეგიულ პარტნიორ ქვეყნებს (მაგ. აშშ-სა და ისრაელს) შორისაც კი შეუძლებელია, რადგან არ არსებობენ მე-

გობარი სპეცსამსახურები, არსებობენ მხოლოდ მეგობარი ქვეყნების სპეცსამსახურები. რუსეთი კი ამ როლში მთელად წარმოსადგენია, რადგან საქართველოს მძაბრთ აშკარა ნეოიმპერიალისტურ პოლიტიკას წლების განმავლობაში ატარებს და ამას არც მალავს.

რუსეთის ამბიციები ბოლო სამი-ოთხი წელია ჩრდილო კავკასიის რეგიონიდან (სადაც, როგორც ზემოთ ითქვა, თავდაპირველად დსთ-ის ატც-ის ფილიალს ხსნიდნენ, რაც ნამდვილად გამართლებული იქნებოდა) სამხრეთ კავკასიასა და მცირე აზიაში შემოიჭრა. აქედან უფრო იოლია ოპერატიულ-აგენტურული მუშაობა როგორც საქართველოს, ისე თურქეთის წინააღმდეგ და თანაც ბათუმი NATO-ს ახალ წევრ ქვეყნებთან (რუმინეთი და ბულგარეთი) ტერიტორიულად საკმაოდ ახლოსაა.

რუსეთის მიზანია დსთ-ის ატც-ის სპეცმონაბოძი ჩართოს დსთ-ის ქვეყნების ყველა ძალაშიც სამხინსტრო და სამართალდამცავი სტრუქტურა და ამ გზით აწარმოოს ოპერატიულ-აგენტურული მუშაობა იმ მიცულობით, რაც თუნდაც ვეკიპტესა და სირიაში 1960-70 წლებში ჰქონდა. კა-ე-ბ-ზე და გრუ ამ ქვეყნების თავდაცვის უწყებებსა და სპეცსამსახურების ხელმძღვანელებს სულ დასტა-დასტად „ვერბოვკებს“.

ერთობლივი ატც-ის შექმნით რუსეთს სურს საქართველოს ტერიტორიაზე დაფუძნოს ფე-ს-ბეს ფილიალი და უფრო ეფექტიანი გახადოს ოპერატიულ-აგენტურული მუშაობა. თანაც „ფილიალს“ შტაბის ხაზგადაღებული შეუმცირდება, რადგან საქართველოს წინააღმდეგ მოქმედებ, „ერთობლივი ჯაშუშური საწარმის“ დაფინანსება ჩვენ ხელისუფლებასაც მოუხდება. ვაიკავალისწინებულა „სრული იც-ის“ საეცსამსახურის ახალი სტრუქტურის შექმნაც, რომელიც გაერთიანებს

ინფორმაციის მოპოვებას ოპერატიულ-ტექნიკური მეთოდებით, მის ანალიზსა და რეალიზაციას. გამოცდილ მანძილ-ტოკოსებს და მშვერავებთან ერთად იქ სადაზვერუო-დივერსიული ოპერაციების ასებზე იქნება რომელიმე ანტიტერორისტულ თუ ტერორისტულ ოპერაციებს იმისდა მიხედვით ჩაატარებენ, რასაც მოსკოვიდან უბრძანებენ. ფაქტია, რომ ახალი სადაზვერუო-დირსიული საბრძოლო დანაყოფის შექმნის მცდელობა რუსეთს სურს ტერიტორიაში ბრძოლის კეთილმოზილური იდეებით შენდობის და ანტიტერორისტული ცენტრის სპეციალისტების „კომპლუაითი“ ფე-ს-ბეს მშვერავები ჩამოვიყვანოს ბათუმში.

ყოველივე ზემოთქმულის შემდეგ საკმაო არ უნდა იყოს, რომ რუსეთ-საქართველოს ერთობლივი ატც-ის შექმნა ამ ისტორიულ ეტაპზე ჩვენი ქვეყნის სტრატეგიულ ინტერესებში არ შეიქნეს. ამის დასაბუთებლად მრავალი ობიექტური არგუმენტი არსებობს. კერძოდ:

რა საჭიროა ახალი ატც-ის შექმნა, როდესაც უკვე არსებობს დსთ-ის ატც და საქართველო მის საქმიანობაში წლების მანძილზე მონაწილეობს? დაუსვა თუ არა საქართველოს ხელისუფლებებმა ვინმეს კითხვა რუს კოლეგებს? საეჭვოა! ასევე სახეზეა პანკისის ხეობაში რუსეთ-საქართველოს ერთობლივი ანტიტერორისტული საქმიანობის გამოცდილება და თუ საჭირო შექნა, კვლავ შეიძლება ერთგვარად! თანამშრომლობა. შესაძლებელია კი ეს რუსულ მხარეს? ესეც საეჭვოა.

რა არგუმენტებით ასაბუთებს რუსეთი ატც-ის ბათუმში განლაგებას, იქთან რომელი ტერორისტებს უნდა ებრძოდნენ? იმ ჩვენ ბივიკებს ხომ არა, რომლებიც საზაფხულო „არდაღებებზე“ აჭარის პლაჟებს ეწვევიან გასარეჯად? ან ანტიტერორისტულ ოპერაციების წარმატებით ჩატარების რა გამოცდილება აქვს თვად რუსებს? იმ სხვას ასწავლოს?

ეროვნული ინტერესების დაცვა მხოლოდ რუსეთის უფლება და პრეროგატივა არ არის. ასეთივე უფლება ყველა ქვეყანას, მათ შორის საქართველოსაც, აქვს ჩვენი ქვეყნის ეროვნული უსაფრთხოების დასაცავად კი კომპეტენტულია და პარტიოტი კადრების გარდა, ხელისუფლების ყველა შტოს ერთიანი პოლიცია და პროფსინალიზმშია საჭირო.

P.S. საქართველოს ხელისუფლებას ერთ მიკრძალულ რჩევას მივაწვდი-თ: რუსეთს შესთავაზეთ ანტიტერორისტული ცენტრი იმ სტრატეგიულ პარტნიორ და საუკუნოვანი მეგობარი (სამხრეთ კავკასიაში ერთადერთი) ქვეყნის ტერიტორიაზე შექმნას, რომლის ღვიწინებზე თურმე ხარისხის მრეფილობა „მხოლოდ“ ფუნდამენტ ჩამოშობება.

ბენიკ ალადაშვილი

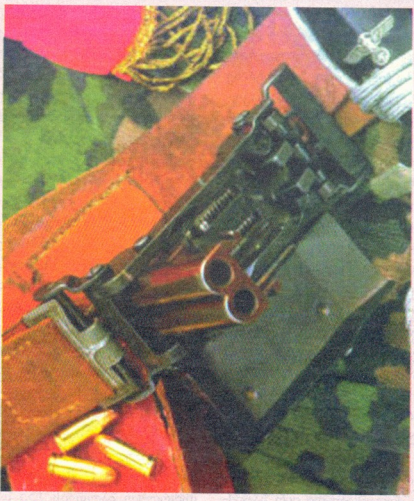

საგანგებო იარაღი

შენიღებ იარაღზე უამრავი ლეგენდა შექმნილი. ვერ კიდევ „ცივი ომის“ დროს ნახევრად დეტექტიური საპოლიცია შპინდინური ნაწარმოებები სავსე იყო კატალისტების ვერაგული იარაღით – მოწამლული წიგნებით, პისტოლეტ-კალიმისტრებით, ხელჯოხში ჩამონტაჟებული ხმშტებისა და სხვა „გონებაბახველური“ გამოგონებით. მოგვიანებით შენიღბული იარაღის ბუმბაც კრემატორაგეში გადაინაცვლა. გასოფთ, ალბათ, კომპარ ჟუვის მსროლელი სივარები და ფეხის პროთეზში ჩამონტაჟებული ტყვიამურქვევი, რომლებითაც ის ფანტომასის დამარცხებას ცდილობდა. კინოში ვეველავერი ზღბა და პოლიუდის რეფისორების ფანტაზიასაც საზღვარი არ აქვს. აგენტ 007-ის, ანუ ჯეიმს ბონდის თითქმის ყველა ნივთი ისერის – პისტოლეტში, პალსტუხის სამაგარი, საკინძები, ცხვირნახოცი ა.შ.

მთხედვად იმისა, რომ ამგვარი იარაღი მაყურებელს არარაგულად ეჭვენება, თურმე ნუ იტყვით და, ისინი მართლაც არსებობს – მეტიც, მათი შექმნითა და გამოყენებით პოლიუდელ რეფისორებზე სპეცსამსახურებზე არანაკლებ არიან დაინტერესებულნი. ასე რომ, შენიღბულ იარაღს ახლაც კმნიან და დღითი დღე სრულყოფენ. შენიღბული იარაღის უპირატესობა მთულოდ-ნელობის ეფექტია, ამიტომაც მას რომელიმე ნივთის ან აქუსუარის სახეს აძლევენ.

ვერ კიდევ მეორე მსოფლიო ომის დროს ბრიტანეთის სტრატეგიული ოპერაციების სამმართველოს მებრძოლებისათვის დამამუშავეს შენიღბული იარაღი „ველუდბანია“. სახელი და ფორმა მან პოპულარული სივარტის მარკისგან მიიღო. „ველუდბანია“ 76 მმ სიგრძისა და 4,5მმ კალიბრის ლულა ჰქონდა, რომელზეც მიამატებული იყო მცირე საგანზე. საგანზე თავსდებოდა მასრა, რომელსაც ფოლადის ტყვიისა და ფლანა ჰქონდა, მას მოპკვებოდა ზამმარული სასხლეტო

„მარკუსის“ ორლულიანი ბალთა-პისტოლეტ. 1944 წელი

შექმნიზი. ყოველივე ამის ფრთხილად ახვედნენ პაპიროსის ქადალში, რომლის უკანა ნაწილს ფილტრით ნილბადუნენ, წინას კი ვერფლისმაგვარი ნეფიერებით, ჩამქრალი სივარტის იმბატცია რომ მიუხედავია. გასასროლად „სივარტისთვის“ ფილტრი უნდა მოგეტყვიათ, გამოგეწეათ შესამართი მათუბი და ფრჩხელი დაეკვირათ სასხლეტზე. კავსულ-დეტონატორის ენერგია საესბით საკმარისი იყო მიბრჯენით სასროლად.

„სივარტით“ მალე დაინტერესდა ამერიკის სტრატეგიული სამსახურის სამმართველო. მათი შეკვეთით დამზადდა შენიღბული იარაღი, სახელწოდებით „ველჩერუტა“ – სივარა, რომლის სიგრძე 115-120 მმ-ს შეადგენდა, დაიამტური კი 9,5 მმ-ს. იგი „მარტუს“ ასლი იყო, 5,6 მილიმეტრის კალიბრის ლულა და რგოლური ანთების ფალიანი ვაზნა ჰქონდა.

„სივარის“ გასასროლად მისი ბოლი უნდა მოგეკენიტა და მასში ჩამალული ზონიანი გამოგეწეათ. გასროლისას „სივარა“ მარცხენა ხელის საში თითით უნდა გვეროდათ, მარჯვენით კი ზონიანი გამოგეკეათ. იმის გამო, რომ ღენთი უკიდურესად მოკლე ლულაში მოლიანად დაწვას ვერ ასწრებდა, გასროლას თან ახლდა დიდი ხმა და დამამრძებელი გაველება, რასაც იარაღის ავტორები კიდევ ერთ გამოგონებულ ეფექტად თვლიდნენ. 1944-45 წლებში მხოლოდ რამდენიმე ცალი ასეთი „სივარა“ დამზადდა.

მოგვიანებით, 1966 წელს, ამჯერად უკვე ამერიკის ცენტრალური სადაზვერუო სამმართველოსათვის დამზადდა „სივარა“, რომელიც იმავე 5,6 კალიბრის ვაზნით

22 კალიბრის სივარტების ერთ-ერთი ვარიანტი

„მარტუს“ ტიპის სივარა

სვეტლანა ბრეზნევის სტაფის...

იტენებოდა და ლულის სიგრძე მხოლოდ 32 მმ იყო.

გასროლა საკმაოდ გართულებული იყო - იარაღ მარჯვენა ხელში უნდა გვეკროდით, მარცხენა ხელით ან კბილებით მცირე ზომის შვერილი უნდა გამოგვეჩოთ და ცერა და სანეკრებელი თითებით უნდა შეგებრებინათ ფილტვი საათის ისრების საწინააღმდეგო მიმართულებით. სროლისათვის საჭირო იყო ფილტვრზე თითის დაჭრა. ამასთან, ხელები საკუთარი ხსეულიდან შორს უნდა გვეკროდაო, რადგან უკუდარტყმას შეიძლებოდა მსროლელიც დაეზიანებინა. მიუხედავად იმისა, რომ ინსტრუქციის მიხედვით ასეთ „სიკარავს“ სროლის სიმძრე 7 მეტრი ჰქონდა, იგი მანც უკანასკნელი შანის იარაღად რჩებოდა, რომელიც ვეფქტანი მხოლოდ მიბრუნებით სროლისათვის იყო.

ჩიბუხის ფორმა უფრო სრულყოფილი იარაღის შექმნის საშუალებას იძლეოდა. ამ ფორმის შენობულ იარაღს აკეთებდა ლონდონის ჩრდილოეთით მდებარე ქალაქ ევლინში განთავსებული ლაბორატორია, რომელსაც დ. ნევილა ხელმძღვანელობდა. ლაბორატორიას დავალებული ჰქონდა დაეერსოული ხასიათის საგანგებო საშუალებებზე მოემბათა.

ჩიბუხის რუმბის თუთუნი გატენავ შეიძლებოდა, მოთავსებული იყო საცემ-სასხლეტი მექანიზმი, მასშივე იყო ჩახრახნილი მცირე ზომის ლულაც, რომელიც 22 კალიბრის მასით იტენებოდა. მუნდ-შტუცი ჩიბუხზე მაგრდებოდა და ლულას ფარავდა. გასროლის წინ მუნდ-შტუცი იხსნებოდა და სასხლეტი მექანიზმი ფეხზე დგებოდა შვერილის მიხედვით, რომელიც ჩიბუხის ?-ს მსგავს ნასუბტში მოძრაობდა. იარაღის გასასროლად საჭირო იყო შვერილის ნაჭდევიდან ამოვლება.

საღუმლო შენობულ ლულებს პორტსიგარებშიც მალავდნენ. 150 წლის განმავლობაში ასეთი კონსტრუქციის უამრავი იარაღ დამზადდა. გასული საუკუნის 50-იან წლებში საბჭოთა სპეცსამსახურისათვის მსროლელი პორტსიგარი ცნობილია ტულელმა ზიორაბედი. სტერქინმა დაამზადა. პორტსიგარის ყუთში ჩამონტაჟებული იყო სამი ლულა,

რომლებშიც 9X18 მმ ტყვიები იყო მოთავსებული, საცემ-სასხლეტი მექანიზმი მზადყოფნაში პორტსიგარის გახსნის შედეგად მოდიოდა, ხოლო ვარსკოლა მისი გასასხნელი კარავის გამყოფობით ხდებოდა. ასეთი იარაღის გამოყენება, როგორც მისი ავტორები აღწერდნენ, ნებისმიერ სიტუაციაში შეიძლებოდა. კა-გუ-ბეს ანტი მსხვერპლს დიმილით გამოყვლიდა პორტსიგარს, აქაოდა ჩვენებურ სივარტის გვერდ გაუსივრდა, და ლილაც პორტსიგარს ვითომ ვედასასხნელად ცერა თითით დააწვეებოდა.

სამივე ლულა ერთად ისროდა. თუ მსხვერპლს სამი ტყვია ვერაფერს დააკლებდა, ხმა აუცილებლად მინც გაუხეთქავდა მომსიგან ლულას.

1942 წელს გერმანელმა ინჟინერმა ლუის მარკუსმა მსროლელი ბალითის პირველი დაამუშავა. თავის გამოკრებით მან სს-ის ოფიცრები დაინტერესა და რაიხსფურერი ჰიმლერთან აუდიენციასაც მიასწავა, რომელმაც მსროლელი ბალეთის საცდელი პარტიის გამოშვების ბრძანება გასცა. საცდელი პარტია 1944 წელს დაიკურშვა მშენ ასმანების ველი-სიბების ქარხანამ ქალაქ ლაინციში. გამოშვებული პროდუქციის ზუსტი რაოდენობა უცნობია, მაგრამ კოლექციონერთა მსროლელ ბალეთებს 155 და 158 ნომრები აქვთ ამოტიფერული.

ეს ორლულიანი მოწყობილობა 7,65X17 ტყვიებს ისროდა, რომლებიც იმ დროს გერმანიაში ყველაზე ვაერცელე-ბული იარაღის, „ვალტერ“ PP-სთვის გამოაყენებოდა.

ბალთა ოფიცრის საშუალო ქამარზე მაგრდებოდა. მისი კორპუსი ფოლადისა-გან იყო დამზადებული. სწორ ზედაპირზე ამოტიფერული იყო ნაციტური არწივი სვასტიკით. სახურავი ჩარჩოში დრეკა-ობის ხარჯზე ფიქსირდებოდა, მის შიდაშარზე ამოტიფერული იყო წარწერა: „Louis Marguis, W.Elderfeld“ კორპუსის ზურვის მხარეს კი, ნომერი, კალიბრი, დამდა „D.RP.(Deutsche Reich Patent)“ და გამომოცდელის დამდა. მსროლელი ბალთა ზომის ჩვეულებრივ-ისიგან დიდად განსხვავდებოდა, მაგრამ ეს უჩვეულოდ არავის მოსწენებია.

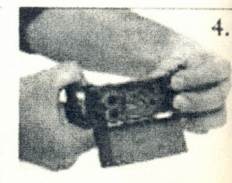
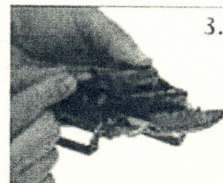
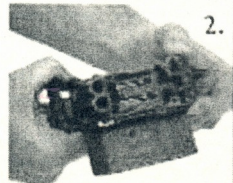
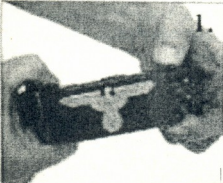
გადასახნელი ბლოკი ერთ მილიან დეტალს წარმოადგენდა, რომელზეც წვეილი გლუვი ლულა იყო გაჩარხული. მბრუნავი სახსრის საშუალებით ბლოკი კორპუსის მარჯვენა მხარეს მაგრდებოდა და დაკეტილ მდგომარეობაში ლულასკვედა კავებზე ორი ბერკეტული ურდული ფიქსირდებოდა. ლულის სავანებებში, ოქმა უნდა, „ვალტერის“ ტყვიებს ათ-ყუსებდნენ. ბალითის მარცხენა მხარეს მოთავსებულ ორ კლავიშზე თითის დაჭერის შემდეგ (მოძრაობა, რომლის დროსაც ჩვეულებრივი ქამარი იხსნება) სახურავი იღებოდა და ლულეტი გარეთ გამოიღობდა. ორ პორიზონტალურ ზამბარას ლულების ბლოკი პერპენდიკულარულ მდგომარეობაში მოკვავდა. ამასთან, ბალითის სახურავი სახსარზე შემობრუნე-ბოდა და ქვემოთ დაიწვიოდა, ვანების ფალიები კი ამ დროს საცემ-სასხლეტი მექანიზმის წინ მოეკვეციოდა.

ჩამხახის როლს ასრულებდა ორი მოძირკი კლავიში (ლილაკები), რომლებიც კორპუსის მარცხნივ იყო განლაგებული. ბალითის მფლობელს შეეძლო ორივე ტყვიის ერთად ან ერთმანეთის მიყოლებით გასროლა. ამ იარაღიდან გასროლილი ტყვიის მიზანში მოხვედრება შორ მანძილზე შეუძლებელი იყო. იგი მიბრუნ-ებოდა, ასელოდან სროლაზე იყო ვითვლილი. გასროლილი მასრების ლულებიდან გამოიღდა ლითონის ნებისმიერი დროითი შეიძლებოდა. თუმცა საფიქრებელია, მოუწევდა თუ არა ამ ბალითის გამოყენებულს მისი ხელმეორედ გატენა.

მოვიანებით დაამუშავეს მსროლელი ბალითის თიხლულიანი ვარიანტიც, რომელიც 22LR ვანის სროლაზე იყო ვითვლილი ისწინებული. ლულების ბლოკი წარმოად-გენდა ერთ მილიან დეტალს, რომელზეც ოთხი გლუვი არხი იყო ერთმანეთის მიყოლებით გაჩარხული საბანგებით. შესაბამისად, ჰქონდა ოთხი საცემი მექანიზმი და ოთხივე სასხლეტი კლავი-ში.

სს-მა მარკუსის ბალთა შეიარაღე-ბა დიდი სიამოვნებით მიიღო. იმ დრო-სათვის გერმანელებს ფორტებზე საჭე ძალიან ცუდად ჰქონდათ. მეტიც, უფრო უარესს ელოდნენ და რადგან სს-ის ოფი-

მარკუსის ბისტოლების მოხმარება ცოტათი გამწვანებული იყო: 1 ბალთა გახსნის წინ; 2. გახსნილი ბალთა; 3. დეტალური; 4 სროლა.

საკლიფიციო რჩევები

„არსენალი“ აგრძელებს რუბრიკას, რომელშიც კვალიფიციურ პასუხს გივცემთ ყველა დაინტერესებულ პირს მათთვის საინტერესო საკითხებზე. კითხვებზე უპასუხებს ასოციაცია „სამართალი და თავისუფლება“, რომელიც უფასო იურიდიულ მომსახურებას სთავაზობს წვეამკვეთებსა და სამხედრო მოსამსახურეებს. საკონტაქტო ტელეფონი: 95-89-80

ტრის ტყვედ ჩაბარება აკრძალული ჰქონდა, მათი მსროლელი ბაღთებით შეიარაღება გადაწყდა. დატყვევებისას სამხედროებს უპირველესად ქაბრის მოხსნას უბრძანებენ ხოლმე, ამიტომ ის ს-ელ ოფიცირს შეეძლო მიუღოდნელი, მიხრუნველი გასროლა მიეზინა, რომელიც მას ან გაქცევის, ან სიცოცხლის გაყვარად დასრულების შანსს მიხედვდა — ერთ მტერს მაინც წაიძლიერებდა წინ. საცდელი პარტიის გამოშვების შემდეგ მძებრი სამანების ველოსიპედის ქარხანა ძალზე დაახინა მოკავშირეების ბომბდამშენებმა. ბაღთების წარმოება შეწყდა და რაღაც გერმანია უკვე დამარცხებული იყო, მათ წარმოებამაც არავის უხრუნია.

შენიღებულ იარაღს საცემით ახლებურად მოთავსა ქამარზე ინგლისელმა კონსტრუქტორმა ულიამ გოტფრი დელიზმა (მუშაობდა ბრიტანეთის ავიაციის სამინისტროში). მისი ერთოვლიანი ვარიანტი 6,35 კალიბრის პისტოლეტის „ველი სფოტის“ ბაზაზეა შექმნილი. ბრუნტის ფართო ქამარზე მოთავსებულ მტკლის დრეკად ჩანართზე ჩამოაკვამდენ კოლოფისებრ სამკარზე, რომელიც მჭიდროდ მაგრდება მფლობელის ფერდზე. კოლოფისებრ სამკარში მოთავსებული იყო პისტოლეტის ჩარჩო და სლინთური, გადაკეთებული სარაზი და ლაკმ-სახლეტი შექანიზით. ლულა ქამრის მფლობელის ფერდის პირდაპირ იყო მბრძოლელი, ამიტომ „დამიზნა“ უფრო ძნელდებოდა, ვიდრე მარკუსის მსროლელი ბაღთის შემთხვევაში.

დე დლიზის შენიღებულ იარაღის გასროლა დისტანციური მეოდიტი, ზონრის მემუკობით ხდებოდა. ზონარს ტანსაცმლის ქვეშ, მარჯვენა ხელთან (ცაკეციხოსის მარცხენა) გაატარებდნენ და რეალიტი ამავრდნენ. რაღაც სპირტანდე ავეტრული უმტკესად პირიქაქო ტანსაცმლით დადიოდნენ, შენიღებული იარაღის გამოყენება იმ შემთხვევისთვის იყო განკუთვნილი, თუკი ვერმანულები მათ დატყვევებს ხელცილებდნენ.

ბრიტანელი ხელებს შემართავდა, შემობრუნებოდა, ბაღთას მოწინააღმდეგეს მუშარჯეებდა და ზონარს გამოსწვდა. შემდეგ კი ანეტს შეეძლო მიუღოდნელი მფლობელი ესარგებლა, ჩვეულებრივ იარაღი გამოყენებინა ან გაქცეულიყო.

ასეთი იარაღი ამერიკელებისთვისაც დამაზავი, რომელიც 7,65მმ კალიბრის „კოლტის“ სისტემის პისტოლეტის ტყვიების სროლაზე იყო გათვლილი. ამავსებების მიხედვით გაკეთებული შენიღებული პისტოლეტი, რომელიც ლინდონის იარაღის მუხუმშია დაცული, 150 წლის წინ არის შექმნილი.

— რა კატეგორიის მოქალაქეებს ენიშნებათ: ნელთა ნამსახურეობის, შეზღუდული შესაძლებლობისა და მარჩენალის დეკარგვის გამო სახელმწიფო კომპენსაციები?

— წელთა ნამსახურების გამო სახელმწიფო კომპენსაცია ენიშნებათ:

ა) სამხედრო მოსამსახურეებს, რომლებსაც სამხედრო სამსახურიდან დათხოვნის დღეს აქვთ წელთა ნამსახურეობის 20 და 20-ზე მეტი კალენდარული წელი, აგრეთვე იმ სამხედრო მოსამსახურეებს, რომლებიც იძულებით იყვნენ დათხოვნილი 1956 წელს ქართული სამხედრო შენაერთის (დოიზის) დაშლის დროს და აქვთ შეიარაღებულ ძალებში წელთა ნამსახურეობის 10 და 10-ზე მეტი კალენდარული წელი და შრომის საერთო სტაჟი 20 და 20-ზე მეტი კალენდარული წელი; აგრეთვე საქართველოს შეიარაღებული ძალების იმ მოსამსახურეებს, რომლებიც შევიდნენ სამხედრო სამსახურში 1991-დან 1995 წლამდე და დათხოვნილი იქნენ ზღერული ასაკის გამო, აქვთ შეიარაღებულ ძალებში წელთა ნამსახურეობის 10 კალენდარული წელი მაინც და შრომის საერთო სტაჟი 20 და 20-ზე მეტი კალენდარული წელი;

ბ) იმ სამხედრო მოსამსახურეებს, რომლებიც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი სახელმწიფო საჭიროების გამო გაწვეულ იქნენ სამხედრო სამსახურში, საპენსიო ასაკის მიღწევის დღისათვის იძულებულნი სამხედრო სამსახურში და აქვთ სამხედრო ძალებში წელთა ნამსახურეობის 10 წელი;

გ) ყოფილი სსრ კავშირის შეიარაღებული ძალების, შინაგან საქმეთა და სახელმწიფო უშიშროების ორგანოების, სასაზღვრო ჯარების, სხვა კანონიერი სამხედრო ფორმირებების სამხედრო სამსახურიდან დათხოვნილ პენსიონერებს, რომლებიც შემდგომ ჩარიცხნენ საქართველოს სამხედრო ძალების კადრის სამხედრო სამსახურში.

— შეზღუდული შესაძლებლობების გამო სახელმწიფო კომპენსაცია ენიშნებათ:

სამხედრო მოსამსახურეებს შეზღუდული შესაძლებლობის გამო სახელმწიფო კომპენსაცია ღაენიშნებათ, თუ მათ შესაძლებლობა შეეზღუდათ სამხედრო ან ოპერატიული სამსახურის პერიოდში, ან არა უგვიანეს სამი თვისა სამსახურიდან დათხოვნის შემდეგ, ან ამ ვადაზე უფრო გვიან, მაგრამ სამსახურის დროს მიღებული ჭროლის, კონტუზიის, დასახინების ან დაავადების გამო.

— მარჩენალის დეკარგვის გამო სახელმწიფო კომპენსაცია ენიშნებათ:

ა) სამხედრო მოსამსახურეთა ოჯახის წევრებს სახელმწიფო კომპენსაცია ღაენიშნებათ, თუ სამხედრო მოსამსახურე დაიღუპა ან გარდაიცვალა სამხედრო სამსახურის დროს, ან არა უგვიანეს სამი თვისა სამხედრო სამსახურიდან გასვლის შემდეგ, ან ამ ვადაზე უფრო გვიან სხვა დაავადებით, რომელიც სამხედრო მოსამსახურემ მიიღო სამხედრო სამსახურის ან ოპერატიული მუშაობის დროს; ან უფლებით სარგებლობის ყოფილი სამხედრო ტყვეების ოჯახის წევრები, რომლებიც ნებაყოფლობით არ ჩაბარებულ ტყვედ და ტყვეობაში ყოფნის დროს არ ჩადინეს სამშობლოს წინააღმდეგ მიმართული ქმედება.

ბ) სასამართლო გადაწყვეტილების საფუძველზე საომარი მოქმედების დროს უგზო-უკვლოდ დაკარგული სამხედრო მოსამსახურის ოჯახი უთანაბრდება ომში დაღუპული სამხედრო მოსამსახურის ოჯახს.

სამხედრო მოსამსახურის გარდაცვალების გამო სახელმწიფო კომპენსაციის მიღების უფლება აქვთ მის:

ა) შვილებს 18 წლის ასაკის მიღწევამდე;

ბ) შრომისუნარო მეუღლეს, მშობლებს და შვილებს.

პრობლემა, რომლის მომხარებას ჯერ კიდევ შეგვიძლია

ქართული ნაგავი დღეს კარგად არის ცნობილი საზოგადოებისთვის. თუმცა კინოლოგები ერთხმად აღნიშნავენ, რომ ჯიშის (რომელიც საუკუნეებია რაც არსებობს) ნამდვილი სახელია „თართი“ და იგი სამომსახურო ძაღლების კატეგორიას მიეკუთვნება.

თართის წარმოშობის ისტორია თვით ალექსანდრე მაკედონელის მმართველობის პერიოდს უკავშირდება. მისთვის საჩუქრად მიღებული ტიბეტური დოგების შეჯვარების შედეგად დროთა განმავლობაში ჩამოყალიბდა ახალი ჯიში, რომელსაც თართი უწოდეს. საგულისხმოა, რომ თართის განმარტებას ვპოულობთ სულხან-საბა ორბელიანის ლექსიკონში, სადაც ვკითხულობთ: „დიდი ძაღლი, საცხერე“. ასევე განმარტებულია, რა სახელები ჰქვია მგელთან, მეჭებთან ნაგვარს და რისთვის გამოიყენება ეს ჯიშები.

ცნობილი კინოლოგმა ა. მაზოვერმა გასული საუკუნის 40-იან წლებში გამოცა წიგნი „სამომსახურო ძაღლი“, რომელშიც თართის თვისებები და ხასიათი ვრცლად არის აღწერილი. მაზოვერის მიერ აღწერილი ძაღლის თვისებები ემთხვევა სულხან-საბას მიერ განმარტებულ თართის თვისებებს.

80-იან წლებში ეს ჯიში რუსმა კინოლოგებმა აღადგინეს, სწორედ მათი ჩამოყვანილი ეს ძაღლები ყაზბეგის რაიონში იდნენ. კავკასიური ნაგავი, ანუ თართი – ასე უწოდებენ ქართველი კინოლოგები ამ ძაღლს, რომელიც თავდაპირველი სახით აღარ არსებობს. თუმცა შემორჩენილია მისი ტრადიციონალი, რაც საკმარისია სტრუქტურული მუშაობის წარსამართავად. ტიპურად ყველაზე უკეთ ჩამოყალიბებული არიან ყაზბეგის ძაღლები, რომელთაც არცთუ მშვიდად „ყაზბეგურასაც“ უწოდებენ. რაიონ საწყურსადაც უნდა იყოს, თართი, როგორც ჯიში, მსოფლიო არ იცნობს.

საერთაშორისო სტანდარტებით კი იგი ცნობილია როგორც რუსული კაკასიური ძაღლი.

ეს ჯიში ყოფილ საბჭოთა კავშირში გავრცელებული იყო როგორც სამწყემსო ძაღლის უძველესი ჯიში. ადგილობრივი პირობებისა და მოვლის თავისებურებების შესაბამისად, ამ ჯიშის რამდენიმე სახეობა ჩამოყალიბდა, რომლებიც ძირითადად საქართველოში, სომხეთში, აზერბაიჯანში, ასევე სტავროპოლისა და კრასნოდარის მხარეში გვხვდებოდა. მათ იყენებდნენ ცხვრის ფარების დასაცავად. ამ ჯიშის ძაღლებს საგუშავო და ცეკოსთვისაც იყენებენ, რადგან ისინი თავით, მგრძობილებობითა და ამტანობით ხასიათდება.

სტანდარტის მიხედვით ქართული თართის კონსტრუქცია უხეშია. მუს სიმაღლე არანაკლებ 60სმ-ს, ხეავების ხი არანაკლებ 65 სმ-ს აღწევს. ქცევის ტიპი – გაწონასწორებული და მშვიდი,

ამავდროულად ანჭარებულიც. დადის ჩორთით, მძიმედ, მკვრამ ნაგარდისას სწრაფია. შეფერილობა მრავალფეროვანი აქვს: სხვადასხვა ელფერის ნაცრისფერი, წითური, ჩალისფერი, ვეფხვისებრი, ლაქებიანი, ჭრელი და თითრი. ბუწვი სწორი და უხეში აქვს, კარგად განვითარებული თითვიკით. ძალანი დრუნსა და წინა კიდურების ქვედა ნაწილში მოკლე, მჭიდროდ გადაკრულია. ბუწვის სიგრძე 6-7სმ-ს შეადგენს. ფაფარი და ნაწეხები თათებსა და კულზე არ აქვთ. ძვლიანობა, ძლიერი, კანი სქელი, ელასტიკური. თავი – მასიური, განსაკუთრებით ფართო თავის ქალის ნაწილში, ძლიერად განვითარებული ღაწვის ძვლებით. შუბლი – ბრტყელი, განიერი; დრუნხი – შუბლზე მოკლეა, წაწვეტებული; ტუჩები – სქელი, მშრალი და მკვრივად გადაკრული; ყურები – დამშვებული, ჩამოკიდებული; თვალები – არც ისე დიდი, თვალური ფარისი.

რმად ჩამუდარი, მუქა, შშრალი, დაჭიმულ ქუთუთოებით; კბილები – მსხვილი, თხრა, თანკბილა – ვჯარედინი; ყელი – ძლიერი, მოკლე, დაბალი; მკერდი – ფართო და ღრმა, მომრგვალებული სწებით; ზურგი – ფართო; სწორი, კუნ-

თოვანი; წელი – მოკლე ფართო, გამოზურკული; გავა – ფართო, პორიზონტალური; მუცელი – საკმარისად შეწყული; უკანა კიდურები – სწორი და პარალელური, გამართული მუხლსა და სარბენ სახსრებში; წვივები – მოკლე; სარბენი სახ-

სრები კარგადაა განვითარებული, თათები – თვალური ფორმის, ვორკალივით შეკუმშული, კული სივრცით სარბენ სახსრებს უტოლდება, ქვევით კაუჭისებურად ეშვება და რგოლისებურად ან ნამგლისებურად არის მომრგვალებული.

ქართული ნაგაზი

ანუ მგლის მახრჩობელა, რომელიც გაღაშენების პირასაა

18 თებერვალს სპორტის სასახლეში საქართველოს ცხიველთა ფედერაციის გამაზ-სა და კავკასიური ნაგაზის კლუბი „პომპირას“ ხელმძღვანელობით ძაღლები გამოეუნა გაიმართა გამოფენაში ქართული, კავკასიური და აზიური ნაგაზები მონაწილეობდნენ. ეს ყველაზე მასშტაბური ძაღლების გამოფენა იყო მათ შორის, რომელიც აქამდე ჩატარებულა. ის მიზნად ისახავდა ქართული ნაგაზის პოპულარიზაციას, რადგან ეს ჯიში ფაქტობრივად გაღაშენების პირას არის მისული. გამოფენაზე ნაგაზები ასაკის მიხედვით სხვადასხვა კატეგორიაში გამოიდიოდნენ. გამოფენისა და ქართული ნაგაზის შესახებ ვეუსაუბრება კლუბ „პომპირას“ პრეზიდენტი ვია ვიორვასძე:

- ეს ყველაზე დიდი გამოფენა იყო საქართველოს მასშტაბით. რასთან დაკავშირებით მოეწყო ის?
- კავკასიური და ქართული ნაგაზები სწენი ეროვნული ჯიშებია და სასურველა წელიწადში ერთხელ მაინც გაიმართის გამოფენა. ეს რიგით მეექვსე გამოფენა იყო. წინამორბედებისგან ძირითად გამო-

ჩეული, რადგან კლუბ „პომპირას“ მკათი წლისთვის მიეუძღვნა და დიდი პომპირა-ზურიობითაც ჩავატარეთ.

სწენი მიზანი იყო ქართული ნაგაზის პოპულარიზაცია, ვინაიდან ეს ჯიში გაღაშენების გზაზეა. ვეინდა როგორც მოსახლეობაში, ასევე ბუნებაშიც გამრავლდეს ეს ჯიში. ამისთვის კი კანონის დახმარება გვჭირდება, რასაც ვერ მივაღწიეთ ბოლო შეიდი წელიწადია.

— რამდენი ხანია რაც ქართული ნაგაზი არსებობს?

— როგორც განდნენ ვეუსები, მგელი და სხვა ცხოველები, ასევე წელ-წელა ჩამოყალიბდა. ეს ჯიში ათასწლეულებს ითვლის.

— მთაში თუ შკავით ქართული ნაგაზები?

— ყველგან არა. შედარებით ბევრია ვაზბეგის რაიონშია, თუმცა რა ხარისხის ნაგაზები არიან, ვასარკვევია. მთათურეთში ან შირაკის საძირებზე, სადაც მეცხოველეობაა განვითარებული, ქართული ნაგაზები ნაკლებად შკავით. არადა ასეთ ადგილებში ეს ჯიში კარგად ვითარდება.

ორი წლის წინ ექსპერიმენტი ჩავატარეთ – იტყურ ვლესს ქართული ნაგაზის ორი ლეკვი ვაჩუქეთ, ორი თვის შემდეგ რომ ენახეთ, ვავოცდით. იმდენად კარგად განვითარებულნიყვნენ ბუნებრივ პირობებში. ერთ-ერთმა პირველი ადგილიც კი დაიკავა, მაგრამ ეს ზღვამი წვეთია.

— გამოფენაზე რამდენი ძაღლი

„ჰარიერმა“
მთლიანად
შეცვალა
წარმოდგენა
თვითმფრინავების
ფრენის წესებზე

ცაში ჩამოჰკიდებულ თვითმფრინავში

1983 წლის 6 ივნისს დიდი ბრიტანეთის ახლოს მცურავი ესპანური კონტინენტში-ის „ალრაივის“ ბოურაზე მფარ გემის კაპტანი ენა ჩაუვარდა, როდესაც გემბანზე განთავსებულ კონტეინერებზე საბრძოლო თვითმფრინავი... დაეშვა. ეს რომ შეეუღლებინა ყოველიყო, კიდევ გასაკება, მაგრამ გემის ეკიპაჟმა თვალებს არ დაუჯერა, როდესაც დაინახა, როგორ გაჩერდა ჰაერში რეაქტიული გამანადგურებელი და შემდეგ სახრახით დაეშვა კონტეინერებზე...

გემის კაპტანი ისე იყო გაოგნებული, რომ დროულად ვერ მოითხოვა გასაძრავ-ლო, რომელიც ზღვაში გადარჩენისთვის ერე-

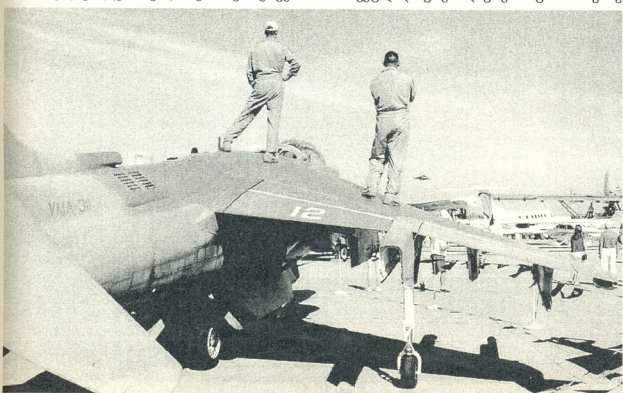
ბოდა, არადა მან დიდ ბრიტანეთს რამდენიმე მლიონი ვირგანქა სტერლინგი დაუზოგა, რადგან იმ დროისთვის ბრიტანულ შეუ-ლაღ ავრენა-დაფრენის ჯერ კიდევ სადუმ-ლი თვითმფრინავ „ჰარიერს“ პილოტის და-ბნეულობის გამო საწვავი შეძობულა და რომ არა მოულოდნელად გამოჩენილი ესპ-ანური კონტეინერშიიდი, პილოტი კატა-პულტორებს ასირებდა. სხვათა შორის, „ჰა-რიერი“ საწვავით გამართეს და პილოტსაც თვითმფრინავი კონტეინერშიიდიდან აერო-დროშე გადააფრინა, ისე, რომ ხერხიანი მდ-ლიოც არ უუკეთეს გადამარჩენლებისთვის...

შეუღლად ავრენა-დაფრენის უნარის მქონე

საფრენი აპარატების შექმნის იდეა ჯერ კიდევ ლეინარდი და ენისის დედაცა. მე-20 საუკუნის 30-იან წლებში კი პირველი ავტოფრენები გამოჩნდნენ, რომლებიც თვითმფრინავისა და შეუღლმფრენის ნაჯერს წარმოადგენდა (ჰეონ-დათ გაშწვეთ ხრახნი ცხვირში და დიდი ხრახნი ფოუხელავის შუა ნაწილში). მერე შლიფლით იმის დროს აშშ-მა შეუღლმფრენე-ბის სეროული წარმოებაც დაიწყო. თუმცა უკვე რეაქტიული ავიაციის ენობა ისეცბოდა – უფრო სწრაფად ფრენა იყო საჭირო, ვიდრე ეს შგაწვის ძრავას გამანადგურე-ბლებს შეეძლოთ.

რეაქტიული გამანადგურებლები სის-წრაფეს არ უჩიოდნენ, მაგრამ მათ ავრენა-დასაფრენად 2-3 კმ-იანი ბეტონირებული ასაფრენი ბლიტები სჭირდებოდა, რისი აშწენ-ბაც და ექსალტაციაც ძვირი საძირებაც ვახლდათ. ამასთან, თუკი იმის დაწვები-სთანავე მოწინააღმდეგე დაბომბავა და მწე-ობრიდან გამოიყვანდა აეროდრომის ასაფრენ-დასაფრენ ზოლს, თვითმფრინავები ჰაერში ვეღარ აფრინდებოდნენ და მიწაზე უშწვილ მტვარანი მტრის ავიაციის „გემრიელი ლუკ-მა“ ვახლებოდნენ.

საჭირო იყო ისეთი რეაქტიული თვით-მფრინავის შექმნა, რომელსაც ძალიან მცირე ვარზენა დასჭირდებოდა ასაფრენად, ან სუ-ლაც შეუღლად მოახერხებდა ჰაერში აწე-ვას. ეს დიდ თანხებს დაზოგავდა საერო-დრომო ქსელის შემცირების გამო. ვარდა

წარმოდგენილი საპილოტო მანქანის ჩატრე-
სკ, რაც მოწინააღმდეგის გამანადგურებლის
შერჩევას ხასამწრავს ტოვებს.

„პარიერების“ წარმატების შემდეგ
მრავლები იძულებულნი გახდნენ საზღ-
ვაო ქვეითების კორპუსისთვის ამ თვითმ-
ფრანების განსაზღვრული პარტია შეეძინა,
რომელსაც აშშ-ში „AV-8A“ შეარქვეს.
გრად ამისა, „პარიერებს“ ბინა დაიდეს ეს-
პანურ და ინდურ ავიაციებზე.

უციულებლად უნდა აღვნიშნოთ, რომ
რუსების განმავლობაში „პარიერის“
კონკურენტს მხოლოდ საბჭოთა შევსულად
აფრან-დაფრანის თვითმფრინავი „ჩკ-38“
(„ჩკ-36“-ის შემდგომი, გაუმჯობესებული
ვარიანტი) უწევდა. თუმცა კონკურენცია
პრობითი იყო, რადგან იაკოვლევის „ჩკ-
38“-ები (რომლებიც „კივის“ ტიპის ნახ-
ევად ავიაციებზე იყვნენ განთავსებული),
ცხელ ამინდში შევსულად აფრანას ძლიერ
ახერხებდნენ და ისიც შეარადების გარეშე,
ამის მიზეზი შეიძლება ისიც იყო, რომ საბ-

მსგავს პოზიციში
გამჩნებულს მხოლოდ
შვეულმფრენს
თუ ნახავთ...

ჩვენი დონიმი: საზღვაო ვარიანტის
SEA HARRIER FRS-1-ის სიგრძე 14,5 მ-ია,
ფრთებგაშლილობა 7,708, სიმაღლე 3,78;
შეუარაღებელი თვითმფრინავი 6,3 ტ-
ს ინონის შევსულად აფრენას 8,6 ტ-
მდე საერთო მასით ახერხებს, სოლო
მძღვე გარბენისას მისი მასის გაზრდა
ითქმის 12 ტ-მდე შეიძლება. თვითმ-
ფრინავის მაქსიმალური სიჩქარე 1100
კმ/სთ-ს აღემატება. ფრენის სიშორე
ძალზე მცირეა, სულ 135 კმ, რადგან
შვეულად აფრენა-დაფრენის შემთხვევა-
ში ბევრი სანავი იხარჯება. „პარი-
ერს“ შეუძლია გამოიყენოს როგორც
უმაართავი, ისე მართავი რაკეტები
და ბომბები.

„პარიერის“
პილოტის
სამუშაო
ადგილი

ჭოთა კონსტრუქტორებმა ვერ მიახერხეს
„პარიერზე“ დაწერილი „პეჯისის“ ძრავას
მძრავი საქმეების მსგავსი კონსტრუქციის
შექმნა. „ჩკ-38“-ზე, მთავარი რეაქტიული
ძრავას ნაცვლად, კიდევ ორი შევსულად გან-
თავსებული რეაქტიული ძრავა იყო დამონ-
ტაჟებული. შევსულად აფრენის შემდეგ, როდესაც
თვითმფრინავი პოზიციონალურ ფრენაზე
გადადიოდა, ეს ორი ძრავა უფრთხილად რჩე-
ბოდა და ზედმეტ ტვირთად იქცეოდა.

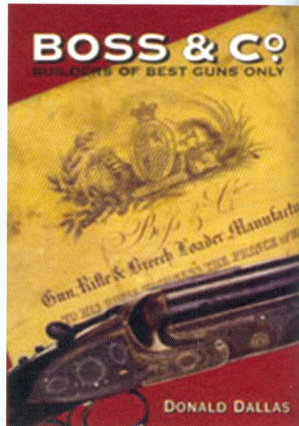
გასული საუკუნის 80-იანი წლების ბო-
ლის მოსკოვს შექმნა პირველი ზებერითი
შვეულად აფრენა-დაფრენის თვითმფრინავი
„ჩკ-141“, მგრამ საბჭოთა კავშირის დაშ-
ლის შემდეგ ეს პროგრამა გაიყვნა. საერაუ-
ლოდ, პირველ ზებერითი შევსულად აფრენა-
დაფრენის თვითმფრინავად ულტრათანამდ-
როვე „F-35“ იქცევა, რომელსაც ამერი-
კლებთან ერთად სხვა ქვეყნებსაც ავებენ.

ირაკლი ალადავილი

BOSS & Co კირველი თანასწორობა შორის

მსოფლიოს დიდ და სახელგანთქმულ მეიარაღეთა შორის განსაკუთრებული ადგილი უკავიათ ლონდონელ დიდოსტატებს: მენტონს, ბოსს, პერდუს, გრანგსა და რობერტ-სონს. მათ ჩაუყარეს საფუძველი კომპანიას, რომელიც აგერ უკვე ორასი წელია მყარად დგას საიარაღო ოლიმპის მწვერვალზე. ამბობენ, ნამდვილ ხელოვნების ნიმუშს შორიდანაც გამოარჩევო, მაგრამ არსებობს ნამუშევრები, რომელთა უნიკალურობას მხოლოდ დეტალური დათვალიერებით თუ აღმოაჩენ. საიარაღო უკლასიკის ნიმუშებს შორის ასეთებად იცნობა **BOSS&Co**-ს თოფებს ასახელებენ.

1909 წლის 14 მარტს ლონდონის გაზეთები ჟეიმს პედერუშვიტროსის გარდაცვალებას იწყებოდნენ. ამით ისტორიას ჩაბარდა შორიზონტალურლულიანი თოფების ხანა და საფუძველი ჩაეყარა ვერტიკალურლულიანი თოფების ეპოქას. ოსტატის გარდაცვალებამდე ერთი თვით ადრე მისმა კომპანიამ „ბოსიდაკო“ დააბატრეტა. თოფი, რომელიც დადებანს ვერტიკალურლულიანი თოფების ეტალონად ითვლებოდა. ამ იარაღის ცალკეული კონსტრუქციული ელემენტი და დიზაინი დღესაც მეორდება თანამედროვე პრეტერული ფორმების იარაღებსა თუ სერიულ ბოკფლინტებში.

ხელოსნები და ნოვატორები

ფრანსის დამარსებული თომას ბოსი 1790 წლის 13 ივნისს, შეარაღე ოსტატის, ულამ ბოსის (1758-1809) ოჯახში დაიბადა. მამა დღევანდელი ვაზუე მენტონის (1766-1833) სახელობაში მუშაობდა, რომელსაც სამშობლოში ახლაც ვეუა დროის საუკეთესო შეარაღე მთისწყებენ.

გმწველმა თომასმა კარიერა მამის მოწვევებით დაიწყო, რომელიც ხუთ წელიწადს

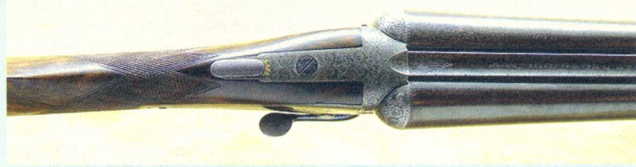

(1804-1909) გაგრძელდა. მამინ კაჟიანი ჩამსხებისა და დამსკური ფოლადის ვიო-ტი იყო და ახალგაზრდა თომასი მამისაგან წველივე იმის თივისება, რაც იმ დროის საარაღო ტექნოლოგიებში არსებობდა და რაც მამამისმა შეითვისა ნისლიანი ალბონის „მეიარაღეთა მეფისაგან“. საკუთარი საქმის დასაწყებად მოსწავლეს შვიდ წელწადს ქვეოსტატად უნდა ემუშავა. ამბე-ომ მამის სიკვდილის შემდეგ თომასმა სწავ-ლა ვიოზეგ მენტონთან განაგრძო. 1812 წელს სწავლა გაასრულა, მაგრამ ახალგაზრდა სპე-ციალისტმა, როგორც დაქირავებულმა ხე-ლისანმა, კიდევ ოთხი წელი იმუშავა მას-წავლების სახელისონოში. ადვოთ, ამბო-მაც მიწვევენ BOSS&CO ფირმის 1812 წელს დარსებულად. თუმცა თავიი საქმე თომას ბოსს დაახლოებით 1830 წელს (ზუსტი თარიღი უცნობია) წამოიწყო.

მენტონთან მუშაობისას თომას ბოსი სახელწიროქული ლინდონური ფირმის ერთ-ერთი თვალსაჩინო ოსტატად ჩამოყალიბდა. 1817 წლიდან იგი სახელისონოების მისა-მართებს იცვლის, ფაქტობრივად, ვერმს პე-რუსეთის აკეთებს თიფებს, რომელიც 1805-08 წლებში მენტონთან მუშაობდა, მისი სკოლა გაარა და 1826 წელს მისი სახელისონოც შეიძინა.

ბოსი ნოვატორი არ ყოფილა, იგი ხე-ლოსანი იყო, მაგრამ დიდი და საუკეთესო ხელოსანი. სიკვდილამდე აკეთებდა უმაღ-ლესი კლასის ლულიანი გასატენ შტუც-ერებს, პისტოლეტებსა და გლეულულიან თიფებს. ამ დროისათვის მერადაღეთა უმა-რავლესობა ახალი კონსტრუქციის თიფე-ბის კეთებაზე იყო გადასული. ის კი ისევ ძველებურ იარაღს აწახლებდა. ბოსი შეკეთებს განსაკუთრებული სიფირნიხითა და ზედ-მეწინით ზუსტად ასრულებდა. ამის გამო წელიწადში დაახლოებით 50-დან (40-იანი წლების დასაწყისში) 75-მდე (სიცოცხლის ბოლო წლებში) საუკეთესო ვებემპლარს აკეთებდა.

ოსტატის სიკვდილის შემდეგ მისმა კერძმა ემა ბოსმა საქმის გასაძლიოდ სტევან გრანტი მიიწვია, მეიარაღე, რომელ-იც ოსტატობითა და ამბიციებით ტოლს არ უდებდა ბოსს. მისი ხელმძღვანელობით (1857-66) ფირმამ პრილეუციის რაოდენობა გაზ-არდა, ახლა ფირმა წელიწადში 95 მაღალი კლასის ლულიანი სატენ იარაღს და ლე-ფოშეს უნიტარული ვაზნის მსროლოლ თიფებს უშვებდა. მართალია, გრანტის კონ-სტრუქტიზმმა ფირმის ტექნიკური განვითარება შეაფერხა, მაგრამ „Tomas BOSS&Co“-ს წარამის ხარისხზე მას არ უმოქრდილა. როცა სტევან გრანტმა თავიი შეკლმა შეიწო, ბოსის ფირმაში მუშაობას თავი დანება და საკუთარი საქმე წამოიწო. ამაღ-მისმა გამოშვებულმა ცენტრალური დარტ-მის ტიპის თიფებმა დიდი აღარება პოვა მაღალი საზოგადოების წარმომადგენელ

კლინტონი.

1898 წელს ეურნალმა "ფილდმა" ოსტატის გარდაცვალებასთან დაკავშირებით დაბეჭდილ სტატიაში გრანტს მომაგივლი საუკუნის უღიადესი მეთარადე უწიდა.

გრანტის წასვლის შემდეგ კომპანიის თომას ბოსის ქვირივი ხელმძღვანელობდა, მისი სიცილიის შემდეგ კი, 1872 წლის ივლისში, ქვირივის ნათესავების დროე დაღვა - საქმეს სათავეში ჩაუდგინე მძები ვლუარდ და ჯეიმს პადისონები. ჯეიმსი ერთი წლის შემდეგ გარდაიცვალა, მისი ძმა ვლუარდ ფილდს პადისონი კი (1825-91) კარგა ხანს ხელმძღვანელობდა კომპანია, თომას ბოსის და კოს-ს. იგი ნიჭიერი ოსტატი და ორგანიზატორი იყო, რომელმაც ხელიბა თვით სახელმწიფოებრივი ბოსისაგან შეისწავლა, მაგრამ ერთი ხალი მასაც ჰქონდა - ნოვატორი არ იყო.

1880-91 წლებში ფირმას E.F.P. BOSS&Cო ერქვა. ეს უენაური აბრევიატურა შემდეგნაირად იმოფრებოდა: Edward Fields Paddison BOSS&Cო. და კომპანიის ელვარდ პადისონის კრიბორიწულ მფლობელბაზე მითითებდა. ამ პერიოდისთვის სახელისწი უმეცება ჩახმხინ და უჩახმხო სანადირო თიფებს, რომლებსაც სხვადასხვა ტიპის საკეტები და ურდლები ჰქონდა. ვლუარდისთან ერთად უმეტესად გვერდითი საკეტი კლიტეებით იყენე აღჭურვილი, შტუვერები კი ჰქონი ჯოუნსის საკეტი, რომელსაც ქვედა, შესაბრუნებელი კლიტე ჰქონდა.

ველავერი შეიკვალა, როცა ფირმაში ჯონ რობერტსონი გამოჩნდა (1839-1917). იგი ჰუმპარიტად უნიკალური პიროვნება გახლდათ. ის შოტლანდიელი მეთარადის ოჯახში დაიბადა ეინბურგის მასლობლად, დაბა ოლდინტონში. იქვე დაუვულა მეთარადის პროექტისა. შემდეგ კი, სანამ ბოსის კომპანიაში გადავიდა, 1891 წლამდე, ისეთ

გამოჩინილი ოსტატებით სწავლობდა, რომელთა მხოლოდ დასახელებაც ამ საქმის მკვლენებში აღვრიოვანებულ შეხსილებეს იწვევს. საქმარისა დაგასახელიო ვლუარდ ვიტვორტი, ვესტლი რიხარდსი, ჯეიმს ჰედერ-უესტონისი, ჰენრი ჰოლანდი, სტევენ გრანტი, ვლუარდ კინტი, ჰენრი ატკინი, ულიამ ევანისი, ჯონ რიები...

1909 წლამდე, როცა რობერტსონმა თავისი ცველაზე სახელმწიფოებრივი ინგლისური ვერტიკალურულიანი თიფი დააბატენტა. მალე დამატებით 21 პატენტის აღება მოახერხა. სწორედ რობერტსონმა მისცა ბიბეი ლინდინურ კომპანიას, რომელიც დღესაც ლიდერად ითვლება მსოფლიო სანადირო იარაღის მწარმოებელ ფირმებს შორის.

დიდი მეთარადისა და გამოგონებლის გარდაცვალების შემდეგ, 1917 წელს, საქმე მისმა შვილებმა: ჯონმა (1862-1929), სამუელმა (1863-1934) და რობერტმა (1874-1951) გააგრძელეს, მათ შემდეგ კი შვილიშვილებმა - მეი (1889-1965) და ალექ რობერტსონებმა (1894-1954). ჯონ რობერტსონის შთამომავლები დღესაც წარმატებით განაგებენ კომპანია „ბოს და კოს“ საქმეებს.

ფირმას არასოდეს უწარმოებია დიდი რაოდენობის იარაღი. მიუვლი საუკუნის განმავლობაში მან მხოლოდ 9 ათასი სანადირო თიფი გააკეთა. სადღისოდ იგი წელიწადში 12-17 თიფს ამზადებს. ფირმის თანამდროვე იარაღი თავისი ხარისხითა და მოხენილობით ისეთი ფირმების ხახელავს უსწორდება, როგორც არიან Purdey&Song, Holland&Holland, John Disk და სხვა ინგლისური კომპანიები, მაგრამ საკეტიანსტია ერთი ნაწილი ბოსის ფირმის იარაღს ანიჭებს უპირატესობას.

XIX საუკუნის ბოლის ინგლისელმა მეთარადებმა სპორტული თიფებისათვის ერთსახელტანი მექანიზმის შექმნაზე მუშაო

ბა დაიწვეს. მათი აზრით, ორლოვანი თიფებზე ერთი სახსელტის დაყენება განსაკუთრებული უპირატესობა ჰქონდა:

1. კლიტე სროლა უფრო სწრაფად ხდება;
2. კონდახის მგომარეობა სხვადასხვა ლულიდან გასროლის დროს იგივე რჩება და ამის გამო კონდახის მხარზე მორე არ მხვდება;
3. მეორე გასროლი გამოწვეული უკუდარტყმის შედეგად არ ხინდება საწეწებელი თითი;
4. მოსახერხებელია ხელითაშიმზიანი ხელით სროლა.

თუმცა უნიტარული დამსხვებელი მექანიზმის ექსპლოატაციის დროს მისი უარყოფითი თვისებებიც გამოვლინდა. აღმოჩნდა, რომ მონადირე, რომელიც ერთსახსელტანი თიფის ხმარებას იყო მიჩვეული, ორსახსელტანს ვეღარ ხმარობდა, მაგრამ მოვარი ეს არ არის.

XIX-XX საუკუნეების განმავლობაში ინგლისელმა მეთარადებმა უნიტარული დამსხვებელი მექანიზმის დახსოვით ამი გამოვიტეს დააბატენტეს. ზოგიერთმა მოგანმა ჩვენ დრომდე მოაღწია და თანამდროვე იარაღში გამოიყენება. მათ შორის ცველაზე უმეცელი სისტემა ბოსის კომპანიას ეკუთვნის.

1894 წლის ნოემბერში ჯონ რობერტსონმა დააბატენტა ერთსახსელტანი მექანიზმს, რომელსაც ორივე საკეტი მოჰყავდა მოქმედებაში. მასში ვერტიკალურ დერბზე მბრუნავი კოსტურის კონსტრუქცია იყო გამოყენებული. ის საკმაოდ რთულია, რადგან სხვადასხვა მოძრავი ნაწილის შეთანხმებული მუშაობის პრინციპზეა აგებული. სამაგიეროდ, სხვა დანარჩენ სისტემებთან შედარებით ერთი უღაყო უპირატესობა აქვს - მექანიზმი აბსოლუტურად საიმედოდ მუშაობს.

ბოსის მალაზია და ხახელისწი...

ბისი 1894 წლის უნიტარული სისტემის ნიმუში წარმოადგენს არასელექტიურ მექანიზმს, რომელიც სამ დაწილაზე გათვლილი. სასხლეტზე პირველი დაწილის შედეგად ამუშავდება მარჯვენა (ქვედა) ლულის ამბრტყელი მექანიზმი, მეორე დაწილა შეადგენს, ხოლო მესამე დაწილისას ამუშავდება მარცხენა (ზედა) ლულის მექანიზმი. საცე-სასხლეტი მექანიზმს შექმნის აუცილებელია იყ. ადამიანი ფაქტორის გათვალისწინება ამ შემთხვევაში, რას ნიშნავს ეს ტერმინი?

პირველი ლულიდან გასროლის შემდეგ უკუბრუნების შედეგად ითივი უკან იწევს. უკუდარტყმის შემდეგ იარაღი მომენტალურად სწორდება და საწივის მგვიბრუნებას უწყობს. მსოფლიო მისდა უწყობრად ზოგიერ აჭერს ითვის სასხლეტს. ეს იმიტომ ხდება, რომ ითივის დაწილა იდნავ უფრო მეტ ხანს ვარსებობს, ვიდრე ითივის უკუწევს და გასწორება.

თუკი ერთსახლეობიანი მექანიზმი ისე იქნება მოწყობილი, რომ მეორე დაწილა სროლას გამოიწვევს, მიხდება შეწყვილებული გასროლა. ეს კი თის არასასურველი შედეგია, რომლის თავიდან აცილებასაც ყველა შეიარაღე ცდილობს. ამის გამო კონსტრუქტორის ძირითადი ამოცანაა თავიდან აცილოს მეორე, გაუთვალისწინებელი გასროლა, პირველი გასროლის მიყოლებით. ამტომაც იარაღის ისტატებს რამდენიმე შეზღუდვებულ სისტემას მიმართებს (მექანიკური და ინერციული) – ერთსახლეობიანი მექანიზმების მექანიკური და ინერციული სისტემები (უკანასკნელს იყენებს თანამედროვე იარაღის მწარმოებელია უმრავლესობა) არ იძლევიან ერთი საკეტლიდან მეორე საკეტზე გადაართვის ასპროცენტრალი გარანტია (მაგალითად, თუ პირველი გასროლისას ითივს ვიმტყნით). ასეი შემთხვევაში მხოლოდ და მხოლოდ რობერტსონის სამდაწილიანი სისტემა იძლევა მეორე გასროლის ასპოლებურ გარანტია. 1898 წლის მაისში რობერტსონმა დააპატენტა სამდაწილიანი უნიტარული მექანიზმი, რომელსაც გასროლის თანამიმდევრობის (მარცხენა-მარჯვენა ან პირიქით) გადაართული (სელექტორი) ჰქონდა, რომელიც პირიპირტალურულიანი სანადირო ითივის კლტბის დაფაზე მარჯვნივ იყო მოთავსებული.

ნომერი პირველი ვერტიკალურულიანი ითივი

პირიპირტალურულიანი ითივის ბოკლინტად გადაქცევა, ერთი შეხედვით, ერთობ ადვილია – შეარტყნე ლულები 90 გრადუსით და მორჩა თუქვა შეიარაღებება პირველი ვერტიკალურულიანი ითივი მხოლოდ 1909 წელს შექმნეს. როგორც ზემოთ ვთქვი, ეს პრობლემა წარმატებით გადაწყვიტა ბისის ფირმის თანამშელობელი

მა ჯონ რობერტსონმა. მას ორი პრობლემა უნდა გადაეჭრა – ტექნიკური და ესთეტიკური. გაიმომკონებელმა ორივე მათგანს ბრწინვავლედ გაართვა თავი.

ორსახლეობიანი ითივები ისეთი განგარისმებელი ვთვლება, რომ უკანასახლეტი კაცი წინაზედაპირით კოლოფის საყრდენზე ზედაპირზეა მორგებულია. ამით წინასახლეტი კაცისა და შესპამისად, სახსრის განტვიკის განტვიკივა ხდება, რითაც ძალიანად საკეტი სისტემის გამძლეობა მიიწევს.

„ბისის“ ვერტიკალურულიანი ითივის ლულის ქვემოთ სასხლეტი კავები არ აქვთ. რობერტსონმა საყრდენი ზედაპირების პრობლემა გენიალურად და უზარალოდ გადაწყვიტა: მან ორივე ლულისქვემოთა კაცი ორ-ორ ნაწილად გაყო და ქვედა ლულის ორივე მხარეს განათავსა. წინა კავებისათვის საყრდენი ზედაპირის როლს (შესაბამისად, ლულის ღერძისას) მღისებში მსრუნავი კოლოფი ასრულებდა, უკანებისას კი მსკავები კოლოფის ორივე მხარეს დაყვლებული რაკოსილოფი შევრლებული. ქვედა ფართო ჩარჩოს ნაცვლად, რომელიც ჩვეულებრივ „ბრაუნინგის“ ტიპის ბოკვლინტებს უყენდებათ (აგრეთვე რუსული წარმოების იყ-59-ს, იყ-12-ს და იყ-127-ს და უცხოური წარმოების ბოკვლინტების უმრავლესობას), გამოიყენეს „კორქანი“ ჩარჩო, რომელიც დაფიანდ ამარდილია და ქვედა ლულის დინზე შეგანგებო ქვილშია მოთავსებულ მთლიან შედიდა.

1913 წელს ლონდონრდა კომპანია „ჯეიმს უელდორდ და შვილები“ განავითარა ჯონ რობერტსონის იდეა. მათ აიღეს პატენტები ბოკვლინტზე, რომელსაც წინა ვერტიკალი (ლულის მახლობელი) კავების ნახევარწრიული შევრლებები ჰქონდათ და ორი ნახევარწრიული ვერდენობდნენ. უკანა კავების ფორმა და ჩაყვების პრინციპი „კორქანი“ პრინციპით უელდორდის ბოკვლინტში ითივების ისეთივე იყო, როგორიც „ბისის“ ფირმის გამოშვებულ ბოკვლინტში.

ჯოჯო რობერტსონისა და კომპანია „უელდორდის“ პატენტების ვადის ამოწურვის შემდეგ მრავალმა საიარაღო კომპანიამ დაიწყო საკუთარი მარკის ითივების წარმოება, როგორც უელდორდის, ასევე ბისის სისტემების მიხედვით, მაგრამ რადგან პატენტის რევიზიონების მიხედვით, „ბისის“ კომპანია პირველობა და უფრო პრესტიჟულად ითივებოდა, ფირმების უმრავლესობა, რომლებიც უელდორდის კონსტრუქციას

ჯონ რობერტსონი

იყენებდა, სარეკლამო მიზნებისათვის საკუთარ პროდუქციას „ბისის ტიპის“ იარაღად ასაღებდა. მხოლოდ ეთილსინდისიერი შეიარაღებელი მოუიტივდნენ პროსპექტებში, რომ მათ ბოკვლინტებში გამოყენებულია „ბის-უელდორდის“ კონსტრუქციები. „ბის-უელდორდის“ სისტემის ითივის უპირატესობა ის არის, რომ ლულები კოლოფში უფრო ღრმადა ჩაყვადარი (საშუალოდ 6 სანტიმეტრით), ვიდრე ბოკვლინტებში, რომლებსაც ლულის ქვემოთ სასხლეტი კავები აქვთ („ბრაუნინგი“, „მარკელი“ და სხვ.). ასეთი ითივის გაყვლებით ლამაზია, ვიდრე ტრადიციული ბოკვლინტები. მათი უპირატესობა ის არის, რომ ქვემოთ ლულიდან გასროლისას უკუდარტყმით ძალია იმდენად მჭირეა, რომ პრაქტიკულად არც კი იგრძნობა. ეს იმიტომ ხდება, რომ კონსტრუქტორმა წინა კავების ზედაპირით ლულის ღერძის იდნავ ქვემოთ მოათავსა. შესაბამისად, ზემო ლულის გასროლის დროს წარმოქმნილი უკუდარტყმის ძალაც უფრო მჭირეა, ვიდრე „ბრაუნინგის“ ტიპის ბოკვლინტის გასროლისას.

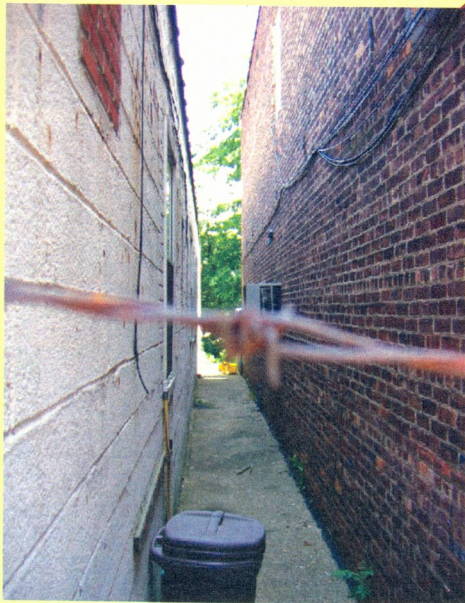
დროთა განმავლობაში „ბის-უელდორდის“ ტიპის ძვირფასი საკალი სანადირო ითივი ყველასათვის ხელმისაწვდომი, სამუშაო ბოკვლინტებად იყენენ, რომლებსაც ხელი უკვე მოსახლეობის ფართო ფენებს მიუწევებოდა.

ბოლო წლებში, როგორც ძვირფასი, ისე იაფფასიან სერიული პროდუქციის მწარმოებლებმა მოღერინებია ჩაუტარეს „ბის-უელდორდის“ ტიპის ვერტიკალურულიანი ითივებს. დაახლოებით 10 მილიმეტრით შეამცირეს ლულების კოლოფში ჩასმულების სიმაღლე, ასწიეს ვერტიკალი კავები ქვედა ლულის ღერძის დონეზე, რითაც უკუდარტყმის ძალია ითივების სწრაფად შეამცირეს. დღეისთვის მსაჯის ითივებს ამაზღებენ კომპანიები: „ჯეიმს ჰადლე და შვილები“, „ლეუე კურადი“, „ფაბრისი“ და იტალიური რეიტი საიარაღო ფირმების უმრავლესობა.

მოდური კონსტრუქციები

ჰენრი ჰილი

— წერილებს ვაცხვებო.

რა ჩაიღინა:

— ნიუ-იორკის ერთ-ერთი მავითზური კლანის რიგითი წევრი ბრძანდებოდა. ცეცხტი ბიჭი იყო, წერილმან საქმებს კარგად აკარავდა...

თუმცა, თუ მისი კარგად ვაგინობა გსურთ, სჯობდა რეჟისორ მარტინ სკორსეზეს ფილმი „Goodfellas“ ნახოთ, რომელშიც მოგაროლს რობერტ დე ნირო, ხოლო ჰენრი ჰილის კი რეი ლილენთამაშობენ. ფილმი სწორედ ჰენრი ჰილის ცხოვრების „ეპიზოდს“ მოგვითხრობს.

რას მიაღინა:

იტალიელი ლუჩეზეს კლანის მავითზებს შორის ნახევრად ირლანდიელი ჰენრი ჰილი ნაკლებად ცნობილი ფიგურა გახლდათ — უწინაშელო, პაწა ჰენრი. თუმცა ზუსტად ამის წყალობით მოიპოვა სახელი. უფრო სწორად, მწერალ ნიკოლას პოლაჯის უნდა უნდადღეს სახელ-დიდებას. პოლაჯიმ ისეთი წიგნის დაწერა გადაწყვიტა, რომელიც კლანის რიგითი წევრის თვალთი დანახულ მავითზურ ცხოვრებაზე გვიამბობდა (მაგისი პიუსები ამ დროისთვის უკვე განდობებული ჰყავდა პოლაჯის მეგობარს, მწერალ მარტი პოუზოს). შეუდგა კიდევ დოკუმენტური ვრცელი მითხრობისთვის პერსონაჟის ძეგას.

ამ დროისთვის ჰილი მეტად მძიმე დღეში იყო, ფული სჭირდებოდა. მას შემდეგ, რაც პოლაჯის თანაზრახველებზე ეყვალაწერი ჩაუყვება, აშშ-ის მოწმეთა დაცვის ფედერალური პროგრამის მურყნობით ყოფილი მეგობრების შურისძიებას ენახებოდა და სახელმწიფოსაგან თვეში 1500 დოლარ „პენსიას“ იღებდა. ეს თანხა კი ყოფილი მავითხრობის უნდადღად დამსკრებელი იყო. ვალატაქ

მათ უკან დასდევენ რეპორტიორები და ავტოგრაფების მოყვარულები, მათ იღებენ სარეკლამო კლიპებში, მათ პაკეტივემულ სივითებს მაისურებზე ბეჭდავენ. ისინი არც ცნობილი კინოზარსყვლავები არიან, არც ოლიმპიური ჩემპიონები და არც კოსმონავტები — ბოროტმოქმედები, თალითები, მძარცველები და მკვლელები არიან.

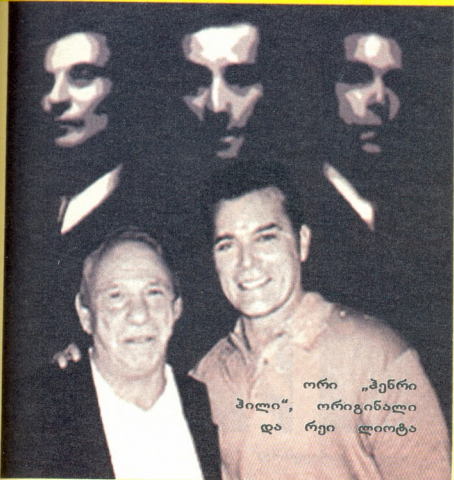
სახელსა და დიდებას აღამიანები სხვადასხვა გზით მოიპოვებენ: ერთნი ჯერ არარსებული და ჯანმრთელობისთვის აუცილებელი ვაქცინის გამოგონებას შეატევენ სიცოცხლეს, მეორენი მუხლსაუკრეფავად მრომობენ. ჯილდოდ სხვადასხვა პრემიებს იღებენ, ზოგიერთი პრეზიდენტობასა და პრემიერ-მინისტრობასაც კი აღწევს.

არიან ისეთებიც, რომლებმაც გაუგონარი სისასტიკის მკვლელობა ან სხვა დანაშაული ჩაიღინეს, თუნდაც ბანკი გაძარცვეს რალაც ახალი, ჯერ კიდევ გამოუყენებელი ხერხებით — ასეთებსაც შეხვდებით გამოჩენილ აღამიანთა პანთეონში.

Goodfella
Henry Hill's

SUNDAY GRAVY
MARINARA

ორი „ჰენრი ჰილი“, ორიგინალი და რეი დილიტა

ბელ ყოველ განგსტერს რაღა დაჩრქოდა, თუ არა მოგონებები ეჭრობა. ამიტომ ჰილის ადვოკატი პილაგის დაუკავშირდა და ისეთი საქმე შესთავაზა, როგორც „ნათლის“ გმობები ამბობენ, „რომელზეც უარის თქმა წარმოუდგენელა“. პილი მოეწონა შერა-ლის პილაგის აზრი, მას შეეძლო ამის დეტალურად და სიღრმე-მყოფად გადმოცემა. გამოვიდოდა მას წარსულის ამსტრაპირე-სა და საკუთარი ცხოვრების პერიპეტეიების უცხო თვალთ დასვებში ეხმარებოდა. მონასა დანტრესული გამოცეპელიც, რომელიც მზად იყო, პერსონაჟისთვის და შერლისთვის ცალ-ცალკე გადაეხდა პიონარი. ასე შეიქმნა დოკუმენტური მოთხრობა „მისი, არე მავიამ გატარებული ოცდაათი წელი“. წიგნი გამო-ქვეყნებისთანავე ბესტსელერად, მისი მიხედვით გადაღებული სკორსესის ფილმი კინოსეზონის გამორჩეულ ნაწარმოებად, მთავარი გმირი ჰენ-რი პილი კი შეუქმნველი ჭანჭიკიდან ცნობილ და პოპულარულ ფიგურად იქცა. მალე იგი მოწმეთა დაცვის პროგრამიდან ნებაყოფ-ლით გამოვიდა და პოპულარული სატელევიზიო ტოკშოუების ატორი მონაწილე გახდა. ამერიკელი აქტივისტების ერთი ნაწილი ცდილობდა სასამართლოს მუშებრით მისთვის ის ასიათასობით დოლარი მიეზრობოდა, რომელიც მან წიგნისა და ფილმის პი-ონარების სახით მიიხვეჭა. მიუხედავად ამის, პილის ადვოკატებს

ბახტაზრდა ფრენკ ებიგნიელი და მახეში გაბაშული სტიუარდებსა

შეტყუები მიიგერვის. სხვათა შორის, ამერიკის საზოგადოება დღესაც იბრძვის იმ კანონის მასალად, რომელიც ბოროტმოქმედებს უკრძა-ლავს დანაშაულების გამომწვევების სარგზე ფულის კეთებას, მა-გრამ როგორც კი რომელიმე შტატი მიიღებს ასეთ კანონს, მასწინე „ამერიკატული“ აურზაური იწყება – აქაოდა, სიტყვის თავისუფ-ლეობა იხლეუდება.

ოც წელზე მეტი გვიდა იმ წიგნის გამოსვლიდან, რომელმაც პილი ცნობილ ადამიანად აქცია. მავიოზი „გენრალი“ პილი ვარიო კი, რომლის გაცემოიაც ვაითქვა სახელი, ცხეში ვარდაიცვალა. ჰენრი ჰილის დიდებისა და პოპულარობას არაფერი დაკლებია – მიუხედავად მავის მიერ მასზე გამოცხადებული ნადირობისა, იგი დღესაც საღ-საღამათი და ვანმანადი ახლახან ინტერნეტში გამოჩნდა მისი პირადი საიტი (goodfellaheny.com), გამოიცა ახა-ლი წიგნებაც: „ნიუ-იორკის ბანდლტური ღირსშესანიშნაობების გზამკე-ლევი“ და სფეროში რეცეპტების კრებული – „კულინარია მითვის, ვინც პოლიციას ემსლება“.

უკსიონერ მავიოს არც შეიძლება ჩამორჩება. რამდენიმე წლის წინ კინოკომპანია „უიონერ ბრანდისის“ მესვეურებს პილის ვაჟსა და ქალიშვილს (პირველი ქორწინებიდან) მემკრების დაწერა შესთავაზე-ს (ისინი მფორხარისსოვან პერსონაჟებად აფგურიბენ სკორსესეს ფილმში). მისვლიდნელია, რომ ისინი განგსტერის შვილების თვალთ დასხულ მავიოზურ ცხოვრებას აღწერენ. სამავიოზოდ მათ დიდი პიონარია – 900.000 დოლარი ელით. ხედავო, რა კრევი ყოფილა ბანდლიტ მამის ცოლა?

ფრენკ ებიგნიელი

მკერქლევიანი თაღლითი რა დაბაზივა:

– ფრენკ ებიგნიელი-უკსიონისი ეველაზე ნორჩი დანაშავე იყო მათ შორის, ვისზეც დღესმე ბებნა გამოცხადება აშშ-ის გამოძიების ფედერალურ ბიუროს. ვინდერკინდ-აფერისტის კრიმინალური კარიერა იმ ასაკში დაიწყო, აბოეის მაღწილა და დასრულდა კოლეჯი. სანამ ფრენკი ამერიკულ სრულწლოვანებს, ესე იგი 21 წელს მიაღწევდა, თავდაპირველად ახალგაზრდა მატყვარამ დაახლოებით ორი მილი-ონი დოლარი მითვისა, ნახევარი მსოფლიო ისე შეშობარა, ერთი ცენტრტი არ დაუსრუტავს, რადგან თავს ვივაკომპანიების თანაშრბო-ლად ასაღებდა.

ფრენკი საკმაოდ ნიჭიერად და შემოქმედებითი აღმავრნით თაღლითობდა. როგორც ვახეთი „კრინგ პოსტი“ წერს, ერთხელ აერობორტში მან მველის ფორმა ჩაიცვა და სიყვინ, რომელმაც მესაერები ფულსა და ძვირფასეულიობას ინახავენ, წარწერა მარჯა – „სიყვინ რემონტმა, ძვირფასეულიობა და ფული ჩააბრეთ მველს“.

ლეონარდო დი კაპრიო ფრენკ ებიგნიელს უყვებოდა, თუ როგორ გრძნობს თავს მის ტყავში

ფრენკ სინატრა
ქალიშვილთან ერთად

ახალგაზრდა და... უკვე საქვეყნოდ ცნობილი ბარი კინანი

მალე მის წინ როგი დღეა, მგზავრებს მორჩილად ჩაუთვალეს „მცველს“ ფული, ძვირფასეულობა და ყველაფერი ის, რისი დაკარგვისაც ემზინდა.

როცა მცირეწლოვან ნაბირალაზე ძებნა გამოცხადდეს და კვალზე ჩაუდგნენ, ნიჭიერმა ბიჭუნამ ხერხს მიამართა – პროფესია გამოიკვალა. აბჯერად თავი იურისტად გამოაცხადა. ყალბი დიპლომის გაკეთება არ გასჭირვებია, არც საკვალიფიკაციო გამოცდებში ჩაბარება (აჰ ნიჭიერი იყო) და თვითმარკეტია იურისტმა რამდენიმე წელი პატიოსნად იმუშავა ლუიზიანას შტატის პროკურორის თანამშრომელად. შემდეგ იურისტობას თავი დაანება და აბჯერად ალაბამის შტატის მოქალაქეობა შეიცვალა მოველინა. მოგვიანებით თაღლითმა სამართალდამცველებთან გულახდილი საუბრისას აღიარა, რომ რესპექტაბელური პროფესიები პოლიციის მეთვალყურეობისგან თავის დასაღწევად ყველაზე საიმელო საშუალებად მიანდა. „ღარწმუნებული ვიყავი, რომ გამოძიებლები ეჭმებებს და იურისტებს შორის ძებნას არ დამწყებდნენ“.

რას მიაღწია

მუხეგადევა ჭაბუკი თაღლითის გენიალურობისა, საკმე მანც კირის ბანოთი დამაჯერად, მაგრამ დღისათვის ციხის კვლად მიისთვის შოლოდ მოგონება, რაჯვან სოლიდურ ფირმამი კომერციული უსაფრთხოების კონსულტანტად მუშაობს. გარდა ამისა, მისტერ გეგენელს თავისი ფირმაც აქვს. საიტ „ებეგენელ და კომპანიაზე“ შეგიძლიათ ვაგითოთ ფირმის პატრონის ახალგაზრდობის დროინდელ თავდასაყვლებს. სადაც უნდა ჩაიფიქს ებეგენელი კონსულტაციების გასაწყვად – მოგზაურობა და აღრინდელითი იზიდავის – მის აუცილებლად მოიძებნან ურნალისტები, ჩაისწერენ ინტერვიუს და ახალ, ჯერ კიდევ გამოუ-

ქვეყნელ თავდასაყვლებს გამოსტყუებენ. ურნალისტები რა სახსენებელი არან, როცა თავად სტივენ სპილობრიკ დაინტერესდა ებეგენელის ბიოგრაფიით და მასზე ფილმიც გადაიღო. „დამპიჭირე, თუ შეგიძლია“ – ასე ეწოდება პოლიციულში გადაღებულ მრავალმილიონან ფილმს, რომელმაც მოავარ, ესე იგი ებეგენელის, როლს ლიონარდო დი კაპრიო ასრულებს.

ამერიკული ცხოვრების წესის თანახმად, საღობერგის ფილმმა პროფესიონალ თაღლითს საუკუნე დღება მოუპოვა.

ბარი კინანი

სინატრას შვილის გამტაცებელი 1963 წელს ორ თანამზარსველთან ერთად სახელგანთქული მიმდერლის შვილი ფრენკ სინატრა-უცროსი გაიტაცა. გამოსასყიდი აიღო და შვილი მამას დაუბრუნდა, თუმცა მალე დაიჭირეს, გაასამართლეს და ციხეში ჩასვეს.

რას მიაღწია

ოთხწლიანი პატიმრობის შემდეგ ციხიდან გამოსულმა ბარი კინანმა სამწებელი ბიზნესი წამოიწყო. წარმატების მალე მოღწია, მილიონერი, რესპექტაბელური მოქალაქე გახდა და როცა ყველას ვგონა, რომ მისი სკანდალური თავდასაყვად ისტორიას ჩაბარდა, 1998 წელს ერთმა უცნობმა ლოს-ანჯელესელმა ურნალისტმა ამოქკა კინანის ახალგაზრდობის დროინდელი სენსაციური დანაშაული სინატრას შვილის მოტაცების შესახებ. როგორც ხშირად ხდება ხელმე, მიუწყველელი ავანტიურის გახსენებამ საზოგადოების დიდი ინტერესი გამოიწვია. კინომრეწველობის მესვეურებმა იფიქსეს დიდი ფულის სურნი და კინოსტელა „კოლომბია ბიჭერისმა“ კინანს თანამშრომლობაში ნახვეარი მილიონი დოლარი შესთავაზა, მაგრამ ფრენკ სინატრა-უცროსმა, რომელ-

იც ამ დროს უკვე ღირსეული ბატონი გახლდათ, „გვაროსნული ლაშქრობა“ წამოიწყო კონტრაქტის წინააღმდეგ. მრავალწლიან სასამართლო პროცესებში კინანს ადვოკატების გასამარჯველოდ 180 ათასი დოლარი დახარჯა, ასე რომ, დაბირებულ პირინარიდან ერთი ცენტრიც არ მუღდა. ამერიკელმა სამართალდამცველებმა იგი გამოართლეს, მაგრამ „კოლომბია ბიჭერის“ მისი პერსონისადმი ინტერესი უკვე დაკარგული ჰქონდა. ფილმ სინატრა-უცროსის გატაცების ამბავზე 2003 წელს სხვა კინოსტუდიამ გადაიღო, სახელწოდებით „სინატრას გატაცება“, რომლის შექმნამაც მოავარ მოქმედ გმირს, კინანს მონაწილეობა არ მუღდა. ავტორები სასამართლოს სტერტიგრამებსა და გამოძიების დოკუმენტურ მასალას დასყვარდნენ. გამტაცებელი კი ფილმში ცნობილმა მსახიობმა ლიონარდო დი კაპრიო განასახიერა.

ჰომე ბანის

სერიული მკვლეელი რა ჩაიდინა – მოკლა 33 კაცი. რას მიაღწია გვისმა ციხეში ხატვა დაიწყო. მისი ნახატები ციხის კვლავს გარეო საკმოდ ძვირად იყიდებოდა. რაჯვან საქმინი აქტიურობა ამერიკის მრავალ ციხეში აკრძალულია, ჯონ გვისმა ხერხი იხმარა – თავისი ხელოვნების თავყანისმცემლებს ნამუხელებს საწყურად უგზავნიდა, ისინი კი მადღიერების ნიწად პატიმრის საბანკო ანგარიშზე განსაზღვრულ თანხას რიცხავდნენ. ზოგჯერ ნახატებს ნათესავებსაც უგზავნიდა, ისინი კი მოგატყებებს ამარაგებდნენ. გვისის ტილოები მის სიციხელებში თითო დასაბოლები 200 დოლარად იყიდებოდა, სიკვდილი დასავის მუხედე კი (1994 წ.), როგორც მოსალოდნელი იყო, ფასი

გაიზარა. ერთი წლის წინ, მკვლელობის ერთი ნახატი 2,999 დოლარი ღირდა. ჯონ კეისის ტილოების ნახატი იმ ინტერნეტუქონზე შეიძლია, რომელსაც რატომღაც „ასაყად ისტორია“ ეწოდება. ინტერნეტ-მა ბიორტომპქიდი ვასკრელებების კულტს ატარებს რომ ახალი სული შობაგრა.

ჩარლზ მენსონი

„სატანა“, მოძვიარი-წაშვებელი ჩარლზ მენსონი 60-იან წლებში ხელმძღვანელობდა სექტას, რომლის წევრებშიც წავლეთებად აქციეს რეჟისორ რომან პოლანსკის ფეხმძივე მუელის, შარინ ტეიტისა და მისი მეგობრების სხეულები. მენსონი ამ დანაშაულისათვის საშუალო პატიმრობა მიუსაჯა და ამერიკის ყველაზე მაკრი რეჟისორ ციხეში გადავხვანა.

რას მიიღწია

ციხიდან გამოგზავნილი მენსონის წერილები დიდი ხანია საკოლექციო ექსპონატებადა ქცეულია. მიუხედავად უმეტესად რეჟისორ, მენსონის ციხის ადმინისტრაციის მეთვალყურეობით მიმოწერის უფლება აქვს. ამ უფლებას ერთხანს ხალხით იყენებდა: წერდალიტებს თავისი ბიოგრაფიის ნაკლებად ცნობილ ფაქტებს აცნობდა; როგორც მოძვიარი რჩევების აძლევდა „ტანკეულებს“ და შეტყობებულებს, აზრებს უზიარებდა ცნობისმფარეო მოქალაქეებსა და იმსაც, ვინც ანგარების მიზნით თავს ასეიად აჩვენებდა. მაგალითად, ერთმა მარჯვე კოლექციონერმა, მას, როგორც მოძვიარი, რჩევა სთხოვა, როგორ მიგაოვედებინა სიმშვიდე. საპასუხოდ „მოძღვრისაგან“ ძვირფასი „ექსპონატი“ მიიღო – სვანტეკებით მოხატულ ფერ-ფერულ მსხვილი ასოებით ეწერა: „მოღუნდი. იყავ ახლა. შენ ხარ სამყარო, და ყოველი – სამყარო. სიმშვიდე შენმა. სიმშვიდისათვის ერთ სამყაროში შედი. შენ მიძინებარ სიცივლისაგან და მოიპოვებ სიმშ-

ვიდეს. სახერხებო გავლენულია საყოველთაო გონში“. ბოვეა არა? მაგრამ ამა წერილის ადრესატს ჰკითხეთ, რა ღირს ეს მონამახში. სხვათა შორის, ყველა წერილს არ მიულწევა დანაშაულების ადვილამდე – უყრნალისტმა რომ დელიმ, რომელმაც მენსონის ბიოგრაფიის უცნობი ფაქტებზე კითხვები გავუგზავნა, პასუხი ვერ მიიღო. სამჯიგორად რამდენიმე წლის შემდეგ ერთ-ერთი აუქციონის კატალოგში წაწყდა თავის წერილს საფირონი-საგამომცემლო ბრანკზე. მის კითხვებს მენსონის ხელით დაწერილი პასუხები მოჰყვებოდა. ექსპონატი, რომელსაც „მენსონის ბარათი“ ეწოდებოდა, ათას დოლარად იყო შეფასებული. შესაძლოა, წერილი მენსონის თანასწარმისა იყდეს ხელით და მისი გაყვავა მათხერხეს.

რამდენიმე წლის წინ კორკორანის ციხის ადმინისტრაციამ, სადაც სატანისტი მოძვიარი იხდის სასჯელს, 17 ჰატიმანი დასაჯა. ისინი „არასანქცირებული ადვანგილი საქმიანობის“ დაწვების შედეგდნენ, რაც მენსონის ფრთხილგაბიბითა და ჩანაწერებით გატკობას იხსავდა მიზნად. რამდენჯერც ცნობილია, ბოლო ღრის „სატანა“ იმეფათად პასუხობის კითხვებს. ეტყება, მოვედა, რომ მისი წყალობით დიდ ფულს აძლევთ, თავად კი კრიმინალური დიდებისგან ფულის მიღება კანონი არკადებოდა აქვს.

სატანისტი-მქალაქელების ერთ-ერთი წერილი სწორედ იმ ინტერნეტუქონისზეა გამოქვეყნებული, სადაც სერიული მკვლელობის, ჯონ კეისის ფერერული ტილო იწვინებს თავს. თუცა აწ განსვენებულ გეისთან შედარებით, ცოცხალი მნათკის, მენსონის ნაწარმოები გაკეთებით ჩამოფასებულა და 699 ამერიკული დოლარი ღირს. ამბობენ, დევლკაცისა წერტილს სატანისტი მოძღვრის საკვილი დღესაქმობს. შესაძლებელია!

რონი ბიზნი

გაქცეული მძარცველი 1963 წელს თანამზარხველებთან ერთად საფოსტო მატარებელი გაუქრდა, შემდეგ კი ციხიდან გაიქცა, ნახევარი პლანეტა შემოიარა და ბოლოს რიო დე ჟანეიროში დასახლდა. ბრაზილიური თქმდის თავისებურების გამო ბოგსმა ექსტრადიციისაგან დაიხივნა თავი და ბრაზილის დღესკალაქში უხერხულ ცხოვრებას მიჰყო ხელი.

ბოგსის პოპულარობა არა იმდენად 1963 წლის სენსაციონამ დარცამ, რომლის დროსაც იგი მოკრძალებულ როლს ასრულებდა, არამედ ბრიტანულ პოლიციასთან მრავალწლიანმა, თავბრუსმაცვებმა კატათავობანას თამაშმა გამოიწვია.

რონი ბოგსი, რომ იტყვიან, ფანტასტიკურად უძარბოლებდა. თავად განსაჯეთ – თავდაპირველად ბრაზილია მის ექსტრადიციანე თანახმა იყო. ბოგსი უკვე ციხეში იჯდა და სამშობლოში გადავხვანას კლდდა, როცა გაიგო, რომ თუ ბრაზილის მი-

ქალაქ შეილი ცვილებოდა, ხელს ვეღარავინ ახლებოდა. სწორედ ამ დროს მისი ბრაზილიელი მეგობარი ქალბატონი წუთი წუთზე ვიღდა შეღის. რონი ბოგსი ვაიშვილი შეგების და ამან ის ციხისაგან იხსნა. რამდენიმე წლის შემდეგ ბრიტანული საიდუმლო სამსახურის ორმა ავტრებმა გაიტყცა ბოგსი და კონხულ ბარბადოსზე გადაიყვანა. გამტკაცებელი დარწმუნებული იყვნენ, რადგან ბარბადოსის და ბრიტანეთის შორის ექსტრადიციის ხელშეწყობება არსებობდა, პატიმარს ინგლისში იოლად გადავიყვანდნენ, მაგრამ ვაიშვილი, რომ ბარბადოსის პარლამენტს ექსტრადიციის კანონი რატოცვირებული ვერ კოვევ ამ ჰქონდა. ბოგსი კოვევ ერთხელ ვადაარა. ფორტუნა ამკარდა სწავლობდა და ხანგრძლივი კრიმინალური იღებტაც გარანტირებული ჰქონდა.

რას მიიღწია

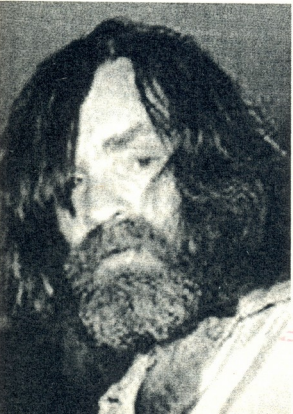
ინგლისელი კრიმინალი რონი ბოგსი ბრაზილის დღესკალაქის ტურისტულ „ღრისშესანთნაობად“ იქცა. მრავალი წლის განმავლობაში თავის სახვინთ ფასთან სლემპობს აწყოება, სტუმრებს სახუძარი ამბეპითა და ანგელტებით ართობდა, ვიღდა მასხურებს წარწერას: „მე ვყავი რიოში და გვეყვები, ახლოდან ვნახე რიო ბოგსი“. გაქცეული ბიორომპქიქის სახელგანთქმული სახელი ბრაზილის დღესკალაქის ტურისტულ გზამკვლევეც იყო მოხსიერიბო, როგორც ერთ-ერთი ღრისშესანთნაობა.

ოცი წლის განმავლობაში რონისთან სტუმრობდასა და მისი გაცნობას რიოში ჩასული ტურისტები, მათ შორის ინგლისელებიც, აუცილებლად ტურისტულ რიტუალად თვლიდნენ. ის ხომ ერთ-ერთი იმ იმეფთა გამოჩენისისთავიან იყო, ვინც სკოტლანდ იარღს ხელდებდა დოქრამ.

რონის სატყველიზიო სარკველიო რგოლებშიც იღებდნენ, სადაც ის რველამას უკეთებდა დაცვის სისტემებს, ომის ტრანსპლანტაციასა და თქვენ წარმოიღვირო, ქვედა საცველსაც კი.

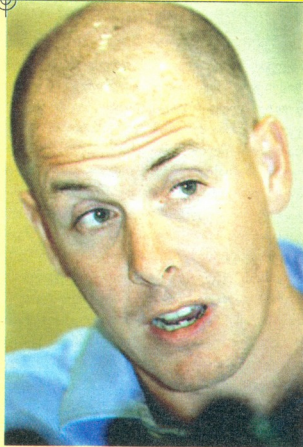
ბოგსის თანამზარხველებიც არ იყვნენ სახელსა და დღესკალაქებულნი. საფოსტო მატარებელზე თავდისხმა კრიმინალისტიკის ისტორიაში „მატარებლის გრანდიოზული მარცხის“ სახელით შეფერა, შესამბისად, თავდისხმის მონაწილეობსაც „მატარებლის დიად მმარცველებს“ უწოდებენ. მასკულტურაში „დიად მმარცველებს“ თავინთი რეპუტაციის შესამამისი ადვილი უკავით. მემუარები, ფილმები, პრესის ყურადღება, რომელც დანამავეებს ძალია საზოგადოების წევრებთან ათანასწორებს, მათი ცხოვრების თითქმის ყველა პერიპეტეიას აფიქსირებს: საქმისწორ წამოწვებებს, ახალ პატიმრობას, ტორწინებებს, გამკორწინებებს; დროთა განმავლობაში, დარკობლებსაც.

ერთ მწვენიერ დღეს რონი ბოგსი, მოხუცი, დანაწანკებული და დაუძღვრებული, ინგლისში დაბრუნდა. „ვერ ტბალოღს ჩაბ-

ჩარლზ მენსონი

ნიკ ლისონი და მის მიერ

გაკოტრებული ბრიტანეთის ერთ-ერთი უძველესი ბანკი

არდა, შეხვე კე პოლიცის“, – ირონიულად იხსენიება ამერიკული პრესა ბეჯის „სანთან“, ინგლისური წყვილი პრესის წარმომადგენელ გახუთან დადებულ ხელშეკრულებას, რომელმაც სახელგანთქცილი ბრიტანელი დამნაშაუის სამშობლოში დაბრუნების გამოუტყების ექსკლუზიური უფლება შესყავდა.

„ბეჯის იბრტომ დაბრუნდა, რომ სციოცხლის უკანასკნელი წლები ციხის საჯადმოოფოს სასოლხე გატაროს. იგი უფასო საშელიცინო მომსახურებისთვის დაბრუნდა და პატიოსან გადასახადის გადამხდლებს ფულს წურბლასავით ამისწოფს. მიხუცი კი არის, მდგრად ჭკუა ისეკ სათავისოდ უჯრის“, – დასკვნებს ბრიტანელმა.

ნიკ ლისონი

ბანკის გაკოტრებული რა ჩიადნიბა

– ერთიანად გააკოტრა ბანკი „ბერინგსი“, რომელიც მე-18 საუკუნეში იყო დაარსებული. ეს ბანკი აფინანსებდა ინგლისის ომს ნაპოლეონთან, იგი უწევდა მომსახურებას ბრიტანეთის სამეფო ოჯახს. კრახის წინა დღეებში კი ბანკის შტატში 4000 თანამშრომელი არიკნებულა. ერთ მშვენიერ დღეს ბანკში ფული სპანის ბუშტივით გაქრა. დაწნაშაულ „ბერინგსის“ სინაპურის ფიცილილის ნაშთილი რგოლის თანამშრომელი ნიკ ლისონი აღმოჩნდა. სპეციალისტებისათვის გასაგები ერთ თუ ვიტყვი, იგი ფურცელულ ოპერაციებზე აგებდა პასუხს. აფერა იბითაა ღირსშესანიშნავი, რომ გამქრალი 1,4 მილიარდი დოლარი ლისონის არ მოეთვისებია. ფული საბირჟო საექსკლუციუმად იმსხვერპლა. ყოველ შემთხვევაში, მიხუხად ამას ასახებლებქ ექსპერტ-აუდიტები, გაიმძიმებულები და თავად ლისონი. გაკოტრებული დაწესებულება პოლანდელიებმა სიმბოლურ ფასად – 1 (ერთ)

გირვანკა სტრენინგად იყიდეს.

რას მიადნია

როცა მისი დანაშაული გაცხადდა, ლისონი სინგაპურთან გაიქცა, თუცა მალე აღმოაჩინეს გერმანიაში და მაშინვე დააკატირბეს. პრესისა და ტელევიზიის წყალიბით ნიკ ლისონი თვალის დასამზახებამი იქცა მსოფლიოს ინტერნეტის საგნად. როგორც ცნობილია, გამოჩენილი ადამიანები მუხუარებს წერენ, პოდა, ლისონი რატომ უნდა ყოფილიყო გამინაკლი. მანკა გადაწყვიტა ფული გაეკეთებინა, ფრანკურტის ციხიდან ჩანაწერებს პროფესიონალ მწერალს შეზანდა და მუხუარების გამოქვეყნებას მოთმინებულად ელიდა. ლისონს არ გაუმართლა – გამოცემულმა მას ავანის სახით მხოლოდ 450 ათასი გირვანკა სტრენინგი გადაუხადა, ბრიტანელმა ჟურნალისტმა კი, რომელმაც ლისონის თაღლითობის საქმის დამოუკიდებელი გამოძიება ჩატარა, მხოლოდ 55 ათასი გირვანკა მიიღო. ლისონის მუხუარების მიხედვით ფულიმც გადაიღეს, რომელსაც შვიდამდე ტელევიზიითაც აჩვენებენ – ხან „მევი დილიერის“ სახელწოდებით, ხან კი „თაღლითის“.

დაკატირბული ცხრა თვის შემდეგ გერმანის ხელისუფლებამ თაღლითი სინგაპურის სამართალდაცველებს გადასცა და სანამ აზიური სახელმწიფოს მესვეურები მოითმინებდნენ როგორ დაესჯათ დამნაშაულ, ლისონი სინგაპურის მოქალაქეებისთვის თითქმის საკულტო ფიგურად იქცა. ადვოკატიბი მანუფაქტურის მესვეურებმა სასწრაფოდ გამოუმეს მისიური, რომლებზეც მისი სახე იყო გამოხატული (თითო 20 სინგაპურულ დოლარად იყიდებოდა). ბარში, სადაც ლისონის დროსტარება უჯარა, მუხუარებს ახალ კოქტეილს, ბანკის დაღუპულს“ სთავაზობდნენ. კოქტეილი კარგად იყიდებოდა და ბარის პატრონის სიხ-

არულს სახლვარი არ ჰქონდა.

ორი წლის შემდეგ ნიკ ლისონის პაუღარობა განრღდა. მის მუხუარებს, რომლიც 18 გირვანკაზე 1 გირვანკა სტრენინგამდე ჩამოყავდა, წინის მადლიბენში სქელი მტკერი ადგეს. მხოლოდ ოთხი წლის ციხიდან გამოსვლის შემდეგ გაიხსენებოდა ლისონი ხელმეორედ. სინგაპურის არობორტში, სადაცაც სამშობლოში, ინგლისში უნდა გადმუხურბულიყო. ნიკს ჟურნალისტების მთელი არმა ელიდა. მუხისი ყველა გირვანკის წარმომადგენელმა ამკნი თავის მკობს ევლს, მადურბელსა და მსმენელს „საკუნიის თაღლითის“ სახელგაღიბებამ დაბრუნება.

სამშობლოში დაბრუნებისთანავე ერთობა ინგლისურმა გაცხობს მაქინატორის ახალი მუხუარები დაუკვეთა. მასში უნდა შესულიყო ლისონის ციხის ეპიპოცე. ბანკის ყოფილი დირექტი (ამბობენ, ახლა ფსიქოლოგიას სწავლობს) ფულს სხვა ვითაც აკვირებდა. სარისყო საბირჟო საექსკლუციუმის წინააღმდეგ საავიტიკაციო რეკლამაში გადასაღებად ხან ტელევიზიაში იწვევდნენ, ხან კი იმ ინტერნეტსაიტზე გამოჩინდნა, რომელიც ცნობილ პირებთან პიკერის თამაშით ვაჭრობს.

ეს ყველაფერი ლისონის წვრილმანი საქმიანობაა, ძირითად შუბისავალს მას სავარი ლექციები აძლევს, რომელსაც როგორც ფინანსური მაქინატორის სპეციალისტი კომბულობს. სასამართლოს გადაწყვეტილებით „სპეციალისტს“ გასამრჯელოს მხოლოდ ნაწილი რჩება (დანარჩენი ბანკის სალიკვიდაციო კომისიის ანგარიშზე არიკნება). ეს კი თვეში 3-4 ათას გირვანკა სტრენინგს შეადგენს. შედარებისთვის: საშუალო სტატისტიკურ ბრიტანელზე თვეში 1 ათას გირვანკა სტრენინგზე ოდნავ მეტი მიიღის.

ფურნალი „არსენალი“ გთავაზობთ ახალ რუბრიკას „გზა NATO-სკენ“. რას წარმოადგენს ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი, როდის და როგორ შეიქმნა, რა საბრძოლო ამოცანები შეიძლება დასაძლავდეს „იგი ომის“ დროს, რა ტრანსფორმაციას განიცდის იგი დღეს და, რა ოქმა უნდა, მთავარი — როდის გახდება საქართველო ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის სრულფასოვანი წევრი — აი, ამ კითხვების ის არასრული სია, რომლებზეც პასუხები ჩვენი ფურნალის შემდგომ ნომერში სისტემატურად გამოვეყენებომა.

ჩვენი მიზანია, „არსენალის“ მეითხველმა გამოვხატოთ იდეა-ვიზია, საქართველოს მოსახლეობის დიდმა ნაწილმა გაათავიფი-ნოიეროს, რეალურად რას მოგვცემს NATO-ში გაწევრება. ამ საქმეში კი დამხმარებას გაგვიწვევს „საინფორმაციო ცენტრი NATO-ს შესახებ“, რომელიც საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს ეგიდით გასული წლის დამლევს დაფუძნდა.

ჩრდილოატლანტიკური ალიანსი: დასაბუთებელი დოკუმეტი

1945-1949: NATO-ს შექმნის წინასტორია

მეორე მსოფლიო ომის დამლევს, 1945 წლის მისში, დასავლელ მოკავშირეებს ახალი, უფრო სერიოზული მოწინააღმდეგე გამოუჩნდათ ცენტრალურ ევროპაში. ამ დროისათვის გავრცელებული იყო აზრი, რომ საბჭოთა კავშირთან თანამშრომლობა ჯერ კიდევ შესაძლებელი იყო. ამ შეხედულებამ განსაკუთრებით მოიკიდა ფეხი ამერიკის შეერთებულ შტატებში, სადა გერმანიაზე გამარჯვებით გამოწვეული ეფორია სჭარბობდა სექტიციზმს, რომლითაც გამსჭვალბული იყვნენ საბჭოთა სისტემების ისეთი ექსპერტები, როგორც ჯორჯ კენანი, ჩარლზ ბოლენი და აგრეთვე ჰარიშანი იფენი. ბრიტანელებს საერთაშორისო უთიერთობების უფრო ხანგრძლივი გამოცდილება ჰქონდათ, მაგრამ რაღან მსოფლიო კონფლიქტის დასრულების ამერიკის შეერთებული შტატები მოწინავე ქვეყნის რეაქციით სარგებლობდა, სწორედ ის არეგულირებდა ომის შემდგომ უთიერთობებს დასავლელსა და აღმოსავლელს შორის.

ამ პერიოდში სტალინის დამოკიდებულება ომის შემდგომი ევროპისადმი ჯერ კიდევ გაურკვეველი იყო. საბჭოთა კავშირი სამხლო მოკავშირე იყო მეორე მსოფლიო ომისას და მისი ომის შემდგომი დიპლომატია, პოტსდამის ხელშეკრულებების ხელისკეულებიდან გამოდინარე, დასავლეთის ინტერესების გათავისუფლების გულისხმობდა. მიუხედავად ამისა, 1945 წლის შემოდგომისათვის ცხადი შეიქნა,

რომ სტალინის მისწრაფებები ბევრად უფრო შორსგამიზნული იყო, ვიდრე ამას ვაშინგტონში იმედოვნებდნენ. მაგალითად, თავდარგულად ვარაუდობდნენ, რომ პოლონის დემოკრატიული განვითარების უფლებას მისცემდნენ, მაგრამ 1946 წლის დამლევს ეს ქვეყანა მთლიანად სსრკ-ის გავლენაში მოექცა. გამოიკვთა ასევე აღმოსავლეთ გერმანიის მუდმივი სამხედრო ოკუპირებისა და სოცეტიზაციის სურათიც. მეტიც, დასავლელი ანალიტიკოსები უკვე მიმოიხილნენ, რომ სტალინის ექსპანსიონისტური გეგმები დასავლეთ გერმანიაზეც ვარაუდობდა.

სწორედ ამ დროს იღებს სათავეს დასავლეთის ე. წ. შტკიცე მდგრადის პოლიტიკა. 1946 წლის დასაწყისში, მოსკოვში, ამერიკის საელჩოს თანამშრომელმა ჯორჯ კენანმა ვაშინგტონს გაუგზავნა საქვეყნო ცნობილი „გრძელი ტელეგრამა“, სადა ყრადღებს ამხველებდა სსრკ-ის ექსპანსიონისტურ გეგმებზე ევროპაში და მოუწოდებდა თეთრ სახლს, დაეპირიზირებინა კრემლისთვის შტკიცე პოლიტიკა. ამ დროისათვის უკვე მრავლად იყვნენ ვაშინგტონში რეალისტურად მიაზრებულ პოლიტიკოსები, რომლებსაც მაინცდნენ, რომ დრო იყო, სტალინისათვის ევროპაში ძალა დაეპირისპირებინათ. ამავე დროს დასავლეთ ევროპაში ბრიტანეთის, საფრანგეთისა და სხვა ქვეყნების მთავრობებში შემდგომი იყვნენ საბჭოთა ინტერვენციის საშომოებით და კენანის ე. წ. შეკეუების პოლიტიკამ (Policy of Containment) ნელ-ნელა ფეხი მოიკიდა.

კენანის ლოტქრინა, რომელიც უკიდურესი პრავმატულობით გამოიჩინებოდა, აღიარებდა, რომ საბჭოთა ჯარის გასვლა აღმოსავლეთ ევროპიდან უახლოეს მომავალში შეუძლებელი იყო. ამიტომ ლოტქრინის უპირველესი არის თავდაცვითი გახლდათ. საჭირო იყო ისეთი სისტემის აგება, რომელიც ხელს შეუშლიდა საბჭოეთის, გამოეყენებინა აღმოსავლეთ ევროპაში დისლოცირებული თავისი სამხედრო ძალა ექსპანსიონისტური ზრახვებისათვის. ეს უნდა ყოფილიყო სისტემა, ავტოული დასავლეთის ძალასა და ერთიანობაზე, რომელიც არა მხოლოდ შეაჩერებდა საბჭოთა ექსპანსიონისტურ ევროპაში, არამედ მოუხსნიდა კრემლს სტრატეგიულად უშინშენლოვანესი იაპონიისა და ნავთობით მდიდარი ახლო აღმოსავლეთის გაკონტროლების საშუალებას.

შეკეუების პოლიტიკის თანხმად, დასავლეთის წარმატების შანსი მხოლოდ იმ შემთხვევაში ეწნებოდა, თუ ამერიკის შეერთებული შტატები აღარ დაუბრუნებდა ომისწინანდელ იზოლაციონიზმის პოლიტიკას და ევროპის საქვეყნო ჩახებობდნენ. დასავლეთ ევროპის ხალხებს უნდა უკუედილი ტრადიციული მეტოქეობა და აქამდე უპრეცედენტო ინტენსიურობით ეთანამშრომლათ.

ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა შეკეუების პოლიტიკის განხორციელება 1946 წლის მარტში დაიწყეს. სტალინის კატეგორიულად მოსთხოვეს, შეესრულებინა ვალდებულება და დაეტოვებინა ირანი, სადაც საბჭოთა სამხედრო კონტინგენტი ომის

ლორიდან იდგა. ამავე წლის აგვისტოში თეთრმა სახლმა უაჩრდო საბჭოთა კავშირის მოთხოვნა ერთობლივი საბჭოთათურქული თავდაცვითი სისტემის შექმნისა, რაც საშუალებას მისცემდა საბჭოთა ხომალდებს, გაეკონტროლებინათ ბოსფორისა და დარდანელის სრუტეები. თეთრი სახლის მტკიცე პოზიციამ ნაყოფი გამოიღო, ეს კი ცოტა არ იყო.

1947 წელს ვაშინგტონი შიშობდა, რომ სტალინი დასავლეთ ევროპის სხვადასხვა ქვეყანაში – საფრანგეთში, იტალიასა და საბერძნეთში შექმნილი რთული ეკონომიკური მდგომარეობით ისარგებლებდა და აფილიბრიუ კომპარტიებს საყოველთაო გაფიცვების დაწყებას დაელოდებოდა, ეს კი ეკონომიკური კოლაფსის საშიშროებას შეუქმნიდა ამ ქვეყნებს (რისი მკაფიო მაგალითიც იყო 1947 წლის მარტის კომუნისტური გადატრიალების მცდელობა საბერძნეთში). აშშ სასწრაფოდ შეუდგა ევროპის ქვეყნებისთვის ეკონომიკური დახმარების პროგრამის შემუშავებას და შექმნა ე.წ. მარშალის გეგმა, რომელმაც 13-მილიარდდოლარიანი ინვესტიციების წყალობით შესასრულა სტალინის მიერ ეკონომიკური ბერკეტების გამოყენების მიზნით და დასავლეთ ევროპის ქვეყნებს ინდუსტრიული განვითარების საშუალება მისცა.

ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულება

მოუხდავად ეკონომიკური აღორძინების დასაწყისისა, დასავლეთ ევროპის ქვეყნებს კარგად ჰქონდათ გათვითცნობიერებული საბჭოთა სამხედრო ექსპანსიის საფრთხე. 1946-47 წლებში რამდენიმე მცდელობა იყო დასავლეთ ევროპული ქვეყნების სამხედრო პაქტებში გაერთიანებისა. 1947

წლის მარტში ბრიტანებმა და ფრანგებმა დადეს დანკერკის ხელშეკრულება, მაგრამ ის გერმანიის შესაძლო სამხედრო აღორძინების წინააღმდეგ იყო მიმართული. სულ მალე დასავლეთევროპელებმა სტალინის ადმოსავლეთ ევროპაში ქვეყნების სასასუსხოდ სამხედრო ალიანსის კონტურების მოხაზვა დაიწყეს. 1948 წლის მარტში, დემოკრატიული ჩეხოსლოვაკიის გასაბჭოების შემდეგ (თებერვალი), გაერთიანებულმა სამეფომ, საფრანგეთმა, ბელგიამ, პოლონამ და ლუქსემბურგმა ხელი მოაწერეს ბრიუსელის პაქტს, მაგრამ ის არ შეიცავდა დასავლური ალიანსის გამამყარებელ ქვეყანას – ამერიკის შეერთებულ შტატებს. ვინაიდან რა ამერიკისთან ალიანსის აუცილებლობას, 1948 წლის გაზაფხულზე ბრიუსელის პაქტის ქვეყნებს მიმართეს შეერთებულ შტატებს, რომ დაეწყეთ მოლაპარაკება ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის შექმნის შესახებ. ამ იდეამ სახელმწიფო მდივნს, ვირჯი მარშალსა და პრეზიდენტ ტრუმენის ადმინისტრაციის სხვა მოხელეების მხარდაჭერა პოვა. 1948 წლის ივნისში, იზოლაციონისტური ტენდენციების მიუხედავად, აშშ-ის სენატმა მიიღო ისტორიული ვანდენბერგის რეზოლუცია, რამაც დასაბამი მისცა მოლაპარაკებებს ამერიკელების და ევროპელების შორის ერთობლივი შტაბისა და სამხედრო ძალების შესაქმნელად. პირი ტრუმენის ხელახალმა გამარჯვებამ 1948 წლის ნოემბრის არჩევნებში (ტრუმენმა დაამარცხა იზოლაციონისტური პოლიტიკის მომხრე რესპუბლიკელი თომას ილი) უშუალოდ გახადა კონგრესის დასტური და 1949 წლის 4 აპრილს ვაშინგტონში ჩრდილო ამერიკისა და ევროპის II ქვეყანამ (აშშ, კანადა, ბრიტანეთი, ბელგია, საფრანგეთი, ლუქსემბურგი, ნიდერ-

ლანდი, ნორვეგია, დანია, ისლანდია და იტალია) ხელი მოაწერა ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების დოკუმენტს, რომლის მიხედვით ერთობლივი უსაფრთხოებისა და ურთიერთდაცვის ვალდებულებას კისრულობდნენ. თავად დოკუმენტი, რომელიც მოისწავნება „ვაშინგტონის ხელშეკრულებად“, საკმაოდ ლაკონურია, ორგვერდიანი აქტია და 14 მუხლისაგან შედგება. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანაა მე-5 მუხლი, რომელიც განსაზღვრავს კოლექტიური თავდაცვის პრინციპებს (შეიარაღებული შტატევა ალიანსის ერთი არ რამდენიმე წევრის წინააღმდეგ განიხილება როგორც შტატევა ყველას წინააღმდეგ), და მე-10 მუხლი, რომლის მიხედვითაც ალიანსის ქვეყნებს შეუძლიათ მიიწვიონ ნებისმიერი ევროპული ქვეყანა, რომელსაც ძალუქს შეიტანოს წვდოლი ევროატლანტიკური უსაფრთხოების სათითაშო.

NATO-ს ვაფართობი

მსოფლიო ისტორიაში მხელად თუ მოიძებნება ისეთი თანამეცობობა, რომელსაც არსებობის 57 წლის განმავლობაში მსგავსი წარმატებით ვაფრთხის თაფ დასავლელი მიხნებისთვის. „ციფი იმის“ დამთავრების მოხუდავად, NATO არ ქვეული უაზრო და ფუნქციად კარგულ ორგანიზაციად. პირითი, მისი მიმუხვლობა არა მხოლოდ სამხედრო, არამუ პოლიტიკურ ასპექტებში ხელ უფრო მზარდა. დღეს ალიანსში გაუყვრებულა ევროპისა და ჩრდილო ამერიკის 26 ქვეყანა (11 დამარსებელს 1952 წელს შეუერთდნენ თურქეთი და საბერძნეთი, 1982 წელს – ესპანეთი, 1999 წელს – უნგრეთი, ჩეხეთი და პოლონეთი, 2004 წელს ლიტვა, ლატვია, ესტონეთი, ბულგარეთი, რუმინეთი, სლოვენია და სლოვაკია), ხოლო პარტნიორობის პროგრამებში მონაწილეობს კიდუ იცი ქვეანა, რომელთაგან 15 თითოელი საბჭოთა ბლოკის წევრი ან ყოფილი საბჭოთა რესპულიკაა. პარტნიორ ქვეყანათგან მუტად აქტიური პოზიციე უკავია საქართველოს. ჩვენმა ქვეყანამ ვერ კიდუ 2002 წელს პრადამ ჩატარებულ NATO-ს სამიტზე გამოთქვა ალიანსში შესვლის სურვილი და მას შემდეგ ვარმატებით ასრულებს რეფორმის იმ ციკლს, რომელიც აუცილებულია NATO-ში გასაყვრებლად. უნდა ვეთვარავლით, რომ საქართველოს შესვლა NATO-ში მსოფლიო ისტორიაში ყველაზე წარმატებულ ალიანსში არცთუ შორეული პერსპექტივაა.

გომი თუხალიზივილი

საინფორმაციო ცენტრი
NATO-ს შესახებ, სპეციალისტი

NATO-ს შიგნით მოხერხდა ქართული ფლოვის სირთულეები

ავტორიტეტულ ბრიტანულ, ფრანგულ, გერმანულ და იტალიურ სამხედრო-საზღვაო ცნობარებში ინფორმაცია საქართველოს სამხედრო-საზღვაო ძალებზე რვეულად არღებდა ქვეყნდება. საზღვაოგარეოთულ გამოცემებში ქართული საზღვაო ძალები სოლიდურად გამოიყურება, თუმცა ის მხოლოდ ოთხმეტი წლისაა.

ეროვნულ სამხედრო-საზღვაო ძალებს საფუძველი 1992 წლის 30 აპრილს ჩაეყარა. მაშინ საქართველოს არანაირი სამხედრო მცურავი საშუალება არ გააჩნდა, ხოლო პირადი შემადგენლობიდან სათანადო საზღვაო გამოცდილება მხოლოდ რამდენიმე ოფიცერს ჰქონდა.

ამჟამად საქართველოს ჩამოყალიბებული საზღვაო ძალები ჰყავს, რომლის შემადგენლობაში სხვადასხვა დანიშნულების მცურავი საშუალებებია, ხოლო პირადად შემადგენლობაში საერთაშორისო სწავლებებში მდიდარი გამოცდილება შეიძინა.

როგორც ცნობილია, საქართველო NATO-ს წევრობის კანდიდატი ქვეყნის ტაქტის მიღებას ელის, ამიტომ სამხედრო-საზღვაო ძალებს სამომავლოდ ბევრად მეტი პასუხისმგებლობა ეკისრება.

ბოლოდროინდელი რეორგანიზაცია რეორგანიზაციის შემდეგ საზღვაო ძალებში დარჩა: სამხედრო-საზღვაო ძალების მმართველობა მივიჩნევა შტაბით, ფოთისა და ბათუმის სამხედრო-საზღვაო ბაზები, სამხედრო-საზღვაო ძალების ესკადრა და კონტრტერიორისტული ოპერაციების სპეცრაზმი.

ცოტა ხნის წინ თავდაცვის სამინისტრომ შეიმუშავა „ეროვნული სამხედრო სტრატეგია“, რომლის მიხედვით საქართველოს საზღვაო ძალები პასუხისმგებელია

საქართველოს ტერიტორიულ წყლებში ქვეყნის სუვერენიტეტის დაცვაზე. მას საქართველოს წყლების, პორტებისა და სანაპირო ხაზის დაცვის საკომო ძალა უნდა შესწევდეს, რათა ოპერატიულად აღკვეთოს თავდასხმა, შეიძლება ან სხვა სახის დარღვევა. ამასთან, საზღვაო ძალების ვალა საზღვაო კომუნიკაციების დაცვა და კოლექტიური საზღვაო თავდაცვის ფარგლებში პარტნიორ ქვეყნებთან ერთად ოპერაციებში მონაწილეობა. საქართველოს საზღვაო ძალებში სამხედრო-საზღვაო ფლოტის მოდერნიზაცია, მისი სტრუქტურისა და საზღვაო ძალების მართვის სისტემის ოპტიმიზაცია, კადრების სრული დაკომპლექტება და წვრთნების დაგეგმვა მომდინარეობს.

საზღვაო ძალების სტრუქტურულიდან გამომდინარე, ეროვნული სტრატეგიით განსაზღვრული ამოცანების გადაჭრის მიზლი სიძიმე ესკადრას ეკისრება, რომლის შემადგენლობაში ოთრქეობი, საბრძენიბო, ბულ-

გარეობი, საფრანგეთსა და საბჭოთა კავშირში ავტოული სხვადასხვა პროექტის მცურავი საშუალებებია. მას შეიძლება დაემატოს მესხურეთია ამერიკული და ბრიტანული კატარლები, აგრეთვე გერმანული „აიგტი“.

სხვადასხვა ქვეყანაში ავტოულ მცურავ საშუალებებს განსხვავებული ძალოვანი დანაზარები, სანავიგაციო კავშირის საშუალებები და შიარაღება აქვს, რაც თავისთავად ბევრ სიტუაციას უწყის ისედაც მოძველებული ტექნიკის ექსპლუატაცია-რემონტის დროს.

ეს პრობლემა ძალებ მწვავედ ღება და ამის ნიშნები 2005 წლის აგვისტოში გამოჩნდა, როცა საქართველომ თავისი ვალდებულებები ვერ შეასრულა და BLACK-SEAFOR ფარგლებში მიმდინარე სწავლებაზე გაუმართაობის გამო მცურავი საშუალება ვერ მიაღწინა.

შსკავის პრეცედენტისაგან საზღვაო ძალები არც მომავალშია დაცული. სხვა ქვეყნებთან შემთხვევით შეთხვევამდე მიღებული კატარლები ამის საფუძველს ნამდვილად იძლევა. ვკუწქიან ან, უარეს შემთხვევაში, ვკულულობა მოძველებულ მცურავ საშუალებებს, რომლებსაც მოკლე დროში მოდერნიზაცია ან შეცვლა ესაკიროება.

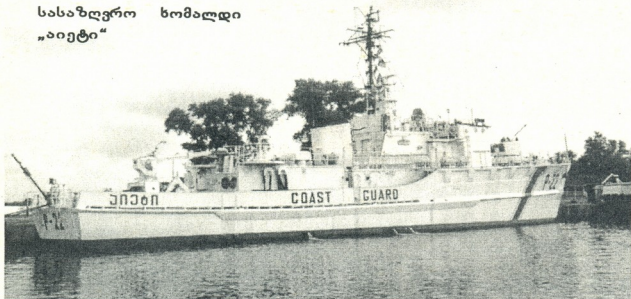
თავდაცვის სამინისტრომ 1999 წელს უკრაინაში 206-ე პროექტის წყლქვეშა ფრთებიანი კატარლა „თბილისი“ შეიძინა. ვასული საუკუნის 70-იან წლებში საბჭოთა კავშირში 206-ე პროექტის შექმნას საფუძვლად მოწინააღმდეგვის მსხვილი საბრძოლო ხომალდების ხომალდსაწინააღმდეგო ფროტოსანი რაკეტებით განაზღვრებ-

სარაკეტო კატარლა „თბილისი“

სასაზღვრო ხომალდი „აიეტი“

ის იღე დაეღ. ავიაციის ფართო შესაძლებლობებს ამ იღეს საფუძველი ერთიანად გამოაცალა, ხოლო რივე რაკეტის გასროლის შემდეგ კატარას თავდასაცავად მხოლოდ ერთი, 76 მმ-იანი ქვემეზი რჩება. არსებობს წყალქვეშა ფრთების ექსპლუატაციასთან დაკავშირებული ტექნიკური სირთულეებიც.

„ობილისი“ 1981 წლიდან დაკურავს და სამსახური საბჭოთა კავშირის, რუსეთისა და უკრაინის დროშებით მასსწრო. ცოტა ხნის წინ ცნობილი გახდა, რომ „ობილისის“ ალუმინის წყალქვეშა ფრთები ზურვის ოფიცრმა გაყვდა. უფრთები კატარა და მკისმაღლური სიჩქარით ვეღარ დაკურავს.

1998 წელს უკრაინაში ნაყვამ „ბათუმში“ უფრო მეტი დრო რემონტში გაატარა, ვიდრე სამსახურში, სანამ წელს არ ჩამოიწერა.

ასაკონია სხვა მცურავი საშუალებებიც. თურქული „უჟთისი“ მწიფრმა 1969 წლიდან, ხოლო ბერძნული „მესტია“ 1978 წლიდან, „აიერია“ კი 1980 წლიდან დაკურავს. საფრანგეთში აგებული „დოსიკურია“ სატერმინის ფლოტს 1971 წელს გადაეცა, ხოლო 2004 წლიდან საქართველოს დროში დაკურავს.

თავდაცვის სამინისტრო სამხედრო-საზღვაო ძალების მთავარ დანიშნულებას საზღვაო და სანაპირო ბრძოლების წარმოებაში ხედავს, ხოლო ომის დროს სამხედრო-საზღვაო ძალების ამოცანების შესრულების ძირითადი ფორმა შეიარაღებული ბრძოლა იქნება.

აღინიშნული მოთხოვნების შესრულება მცურავი საშუალებების არტილერიით ატვირთვით მცურავი საშუალებით ძნელად გადასატარებელი ამოცანაა. მით უფრო, რომ ქართული კატარალების ერთი ნაწილი თავის დროზე საპატროლი სამსახურისათვის აიღო და შესამაშისად, შეიარაღებული საარტილერიო შეიარაღების ატარების საარტილერიო ხომალდების გამოყენებით ტრადიციული საზღვაო ბრძოლა კი 1945 წლის შემდეგ აღარ შედგარა. თანამედ-

როვე ტენდენციების გათვალისწინებით, ზღვაზე ომში გადამწყვეტ როლს არა არტილერია, არამედ ავიაცია, მაღალი სიზუსტის საბრძოლო მასალები და რადიოელექტრონული ბრძოლის საშუალებები თამაშობს.

ჯერ კიდევ რამდენიმე წლის წინ საქართველოს შეიარაღებული ძალების რეორგანიზაციაში მთავარ როლს ექსპერტებმა ითვალისწინებდნენ. შეიარაღებული ძალების მდგომარეობა და დასკვნაში ჩაწერეს, რომ საქართველოს საზღვაო ძალებმა შეუძლებელია რაიმე საზღვაო საფრთხეზე რეაგირება მოახდინოს და მით უფრო, შეამართლოს.

NATO-სკენ მიმავალ ქვეყნებს განათლებული და მომზადებული საზღვაო კადრები ესპორება. გაერთიანებული სამხედრო აკადემიის დახურვისასთან ერთად საზღვაო ფაკულტეტს წელს ბოლო გამოშვება ექნება და საქართველოში ეროვნული საზღვაო კადრების მომზადების პროცესი ამით შეწყდება.

ქვეყნისათვის ურთულეს დროს, 1993 წელს, ბათუმში სამხედრო აკადემიის სამხედრო-საზღვაო ფაკულტეტის შექმნით დიდი ეროვნული საქმე გაიჭიდა. სწავლების 5-წლიანი პროგრამის კავშირის შემდეგ საზღვაო ძალები და სანაპირო დაცვა მომზადებული ოფიცერ ტეტრამეტებს და მექანიკოსებს იღებდა. შეიარაღებულ ძალების ასზე მეტი საზღვაო ოფიცერი შეემატა, მაგრამ თავი იჩინა თავდაცვის სამინისტროს მოუქნელმა საკადრო პოლიტიკამ. მიღებით, ფაკულტეტზე ვეღვას იფიქრნენ, მაგრამ კურსაკალი ვეღვას ოფიცერის სამსახური დაეკავიფილება არ ხერხდებოდა. პრობლემმა ნაწილობრივ სახელმწიფო საზღვრის დაცვის დეპარტამენტის სანაპირო დაცვამ მოხსნა, მაგრამ რამდენიმე ათეული ახალგაზრდა ოფიცერი მაინც სამსახურის გარეშე დარჩა და სამოქალაქო სამსახურში წავიდა. გამოდის, რომ საზღვაო ოფიცერების მომზადებაზე სახელმწიფოს გაღებული ფული წყალში გადაიყარა.

განათლების სისტემამ 2004 წლიდან ახალი და ძალზე ორიგინალური სახე მიიღო, როცა საზღვაო ფაკულტეტის კურსანტები სწავლის გასაგრძელებლად თბილისში გადმოიყვანეს, ხოლო ფაკულტეტის ადმინისტრაცია ბათუმში დარჩა. ერთ წლის შემდეგ კურსანტები ისევ ბათუმში დაბრუნეს, სადაც ახლა ზოგად საზღვაო განათლებას იღებენ, მაგრამ ასეთი სპეციალობის საზღვაო ოფიცერის შტატი სამხედრო ხომალდზე არ არსებობს.

გამოცილი საზღვაო ოფიცერთა ნაკლებობა უკვე შესამჩნევია. 2004 წლის აგვისტოში, საზღვაო ძალების სარდლის გარდაცვალების შემდეგ, სამი საბრძოლო შეცვალა. ახლა სარდლის მოვალეობას სახელმწიფო ოფიცერი ასრულებს.

გაუგებარია, რატომ შეჩერდა უფროს მეთაურთა - მიმდინარე მომზადების პროცესი? რატომ აღარ ტარდება ოფიცერთა ატესტაცია, რომელიც მათ მომავალ კარბის საშუალებად, სპეციალური თუ ადმინისტრაციული მიმართულებებით განსაზღვრავდა?

შეფერხებება იმ აუცილებელი ნორმატიული დოკუმენტების შემუშავება-გამოცემაში, რომლის გარეშე სამხედრო ხომალდზე ცხოვრება შეუძლებელია. ზღა. ადმინისტრაციის სამსახურში სტაჟიად რჩება და მასთან ურთიერთობაც განსაკუთრებულ სიფრთხილესა და ციდანს მოითხოვს.

შეუძლებელია თანამედროვე და დასრულებული საზღვაო პოტენციალის შექმნა რამდენიმე წელზე კავთვლილი პრესტიჟული ვეგმის გარეშე. ვეგმა, რომელიც სახელმწიფო დაარეგულირებად მცურავი საშუალებებისა და სხვა ტექნიკის შესყიდვებს, ოფიცერთა მომზადების მოცულობას და საერთო ვეგვას იმ საკითხის, რომელთა გადაწყვეტისას ახლა არა-თანამდებრელობა შეინევა.

საქართველოს შუ ზღვაში მტკრი არ ჰყავს. პირიქით, ექვსივე შვიზღვისპირა სახელმწიფო სამხედრო-საზღვაო ტექნიკური ვეგმის BLACKSEAFOR-ის ფარგლებში თანამშრომლობს. ქვეყანა თავის მომავალს ჩრდილოატლანტიკურ კავშირში ხედავს, რომლის წევრობა გარკვეულ პოლიტიკურ-სამხედრო ვალდებულებას აისრებს სახელმწიფოსა და მათ შორის სამხედრო-საზღვაო ძალებს.

არსებული სიძნელების ფონზე ეროვნული სამხედრო-საზღვაო ძალები (აღბო უფრო მართებული იქნება, რომ ვთქვათ, სამხედრო-საზღვაო ფლოტი) NATO-ს წევრი ქვეყნების, მრავალსაუკუნოვანი ტრადიციების მატარებელი ფლოტების ვეგრდით შედგებას კი სრულფასოვანი პარტნიორის როლის შესრულებას?

თეიმურ ჩაჩანიძე

ქართული ფლოტი 1920-1921 წლებში

საქართველოს პირველ რესპუბლიკაში სამხედრო აღმშენებლობის პროცესი ისე წარმართა, რომ სამხედრო ფლოტის არათუ შენაშენა, მისი ადგილი სამხედრო სამინისტროშიც კი ვერ მოიძებნა და სამოქალაქო უწყებაში - ვაზაა მიმოსვლის დეპარტამენტის ნავსადგურების სამმართველოში მდინარე.

უცნობია ამგვარი გადაწყვეტილების მიზეზი. საქართველო მაშინ სამოქალაქო მცურავი საშუალებების ნაკლებობას არ განიცდიდა, რომელთა შეიარაღება-აღჭურვა და სამხედრო დანიშნულების გამოყენება შესაძლებელი იყო.

1918 წლის აპრილში, ბათუმში თურქების შემოსვლას იქ მყოფი მცურავი საშუალებების ფოთში გადაყვანა მოჰყვა. გამანადგურებელი თავისი სვლით, ხოლო პატარა წყალსადენი საპორტო გემები: „ნაშ“, „რეი“, „აფე“, „სლოვი“, „სერგეი ვლადიმიროვი“ და ბრძენი ბუქსირები ჩამბოლმა „თავრიდამ“ გამოიყვანა.

ფოთის პორტში 90-მდე მცურავი საშუალება მოგროვდა. მათ შორის იყო: ორთქლის, ძრავიან-იალქანიანი და იალქანიანი სტერილი გემები, ძრავიანი კატარები, ბუქსირები, ბატები, მცურავი აშვიები და სხვა.

მიძიებ დრო იდგა. ომი რამდენიმე ფრონტზე მიმდინარეობდა. ბათუმი თურქების ხელში იყო, ხოლო ვაგრის ზეობი წითლები და თითრები საქართველოს ერთნაირი მონღოშობით გერბოდნენ, ამიტომ უსაფრთხოდ ცურვა მხოლოდ ფოთი-ვაგრის მონაკვეთზე იყო შესაძლებელი.

1918 წლის მაისში გერმანელების შემოსვლას საქართველო-გერმანიის შეთანხმება მოჰყვა, რომლის საფუძველზე საქართველომ ყველა გემი გერმანელებს გადასცა. გერმანელთა განმარტებით, ამის მიზეზი „პორტების მხრიდან გემების უმოქმედობისა და მისი განკარგვის უკონდინარობა“ იყო.

გერმანელთა განკარგულებით არსებულ გემების დიდი ნაწილი კაიზერის არმიას და ტვირთის გადაყვანა-გადატანით იყო დაკავებული, თუცა აუცილებლობის შემთხვევაში დანაშარებას ქართველებს უწყვედნენ. უქმად მყოფ მცურავ საშუალებებს კი რუსეთის ფლოტის ყოფილი ოფიცრები არჩნდით იღებდნენ და თავიანთი მოვებისთვის ამუშავებდნენ.

1918 წლის სექტემბერში ფოთის ქალაქის ვაგეობაში თავისი განკარგულებით მყოფი II პატარა ზომის ძრავიანი გემისა და 3 ბარჯის ექვსთვანი არჩნდით ავტობუსები ეტყა. არჩნდითორები გემებს სახელსა და გარეგნობას უცვლიდნენ და საქართველო

ლოს პორტებში შესვლას ერიდებოდნენ. გემების იჯარით ვაცემამ იძენდა შემამოთხლებელი სახე მიიღო, რომ 1918 წლის 18 ნოემბერს გამოვიდა პორტების უფროსის, დვალიშვილის ბრძანება, რომელიც „კურირების“, ბუქსირი №3-ის, „მარია-ანტონის“, „ნაშ“-ის, „აფე“-ს და „რეი“-ის დაკავებას მოითხოვდა. ეს საკმაოდ ხანგრძლივი და რთული პროცესი იყო. მაგალითად, 1918 წელს ინჟინერ-მექანიკოს გერმანეცისათვის გადაცემული „ნაშ“-ის დაკავება მხოლოდ 1920 წლის აპრილში, სოხუმში მოხერხდა.

როცა სავაჭრო ფლოტისა და რიონზე სადინარო მიმოსვლის ორგანიზების საქმეზე დადგა, საქართველომ გერმანელების მიმართა. გერმანელთა სარდალმა კაცასაში გერმანელმა ფონ კრენსტეინმა დასაბრუნებელი გემების ჩამანათავლი მოითხოვა და საქართველოს მთავრობის განკარგულებაში მათ გადაცემას დათანხმდა.

იმდროინდელი საქართველო საქართველო საზღვაო ოფიცრების ნაკლებობას განიცდიდა. ამ პრობლემამ ხელისუფლებას თავი კიდევ ერთხელ 1918 წლის აგვისტოში შეასხნა.

გერმანელებმა საქართველოს მთავრობას წინადადებით მიმართეს, რომ სხვადასხვა საზღვაო საქმეში გამოცდილი და ქვეყნის ინტერესების დამცველი ოფიცერი გაეგზავნათ. სამხედრო უწყებამ ასეთი პირი არ მოიძებნა და თხოვნა ფინანსთა, ვაჭრობისა და მრეწველობის სამინისტროს გადაეზავნა. საქართველოს პორტებში მყოფი სამოქალაქო და სამხედრო მცურავი საშუალებები ამ უკანასკნელის დაქვემდებარებაში იყო. მაგრამ შესაფერისი კანდიდატი არც იქ აღმოჩნდა. მხოლოდ ორი თვის შემდეგ მოხერხდა კომპეტენტური საზღვაო ოფიცრის მონახვა.

აფხაზეთში 1918 წლის მაისში მიმდინარე საომარმა მოქმედებებმა ქართული სამხედროები სამხედრო ფლოტის შექმნის

აუცილებლობაში დაარსუნა. მაშინ ქართულმა შეიარაღებულმა გემებს საცეცხლე შარდავრობა და დანაშარტის გადასხმით არმიას დიდი დანაშარტა გაუწიეს.

სამხედრო ფლოტის არარსებობის გამო გემების სამხედრო მიზნით გამოყენება ფინანსთა, ვაჭრობისა და მრეწველობის სამინისტროსთან შეთანხმებას მოითხოვდა, რაზეც დრო იხარაგებოდა. ხშირ შემთხვევაში, ქართველი სამხედროები საკითხის ავტორიტეტით, ოპერატიულად, სხვადასხვა გზით გადაწყვეტას ახერხებდნენ.

გემების საჭიროებაზე მოუთხოვს ის გადაზიდვები, რომელიც იმ პერიოდში სამხედროების მოთხოვნილ სრულდებოდა. „საქართველო“ (ყოფილი „კორონი“) ვაჭრობისათვის კვების პროდუქტებს ეზიდებოდა. სანაპირო ზოლში ჯარების გადაყვანებისათვის გერმანელი კონამშენი „საქართველოს“, „ბრატა ფეოფანის“ და „ლოროვოლის“ მოითხოვდა. ოქტომბრის პირველ ნახევარში „თავრიდამ“ ორ ბარჯისათვის ერთად გერმანელთა სამხედრო აღჭურვილობა და რაიონსადგურის მოწყობილობა გავრამში გადაიტანა.

ქართველი სამხედროები სამხედრო ფლოტის აუცილებლობის ხელაყენი და ენერჯიკ ვამაყიძე 1918 წლის 1-ელ ოქტომბერს სოჭიდან ტელეფონოგრაფიით სამხედრო სამინისტროს სთხოვდა, საქართველოს რესპუბლიკის შავიზღვისპირა ფლოტის სარდალ შეიარაღებული გემის, „მხვილის“ მეთაური მარჯანიშვილი დაინიშნათ.

ქვეყანას დიდ ზიანს აყენებდა კონტრანდას, რომლის წინააღმდეგ ბრძოლა 1918 წლის შემოდგომაზე დაიწყო. 1-ელ ოქტომბერს I შავი ზღვის რაზმის შემადგენლობაში შევიდა შეიარაღებული კატარა „სკვიტო იპატი“, რომელსაც სანაპირო დაცვის ფუნქციები დაეკავა. კატარა ადრე ვაგრის კლიმატურ სადგურს ეკუთვნოდა.

სამხედრო ფლოტის ორგანიზაციის

1921 წლის მარტი. სოხუმის პორტიდან ქართულ გემს ლტოლვილები და დაჭრილები გამოჰყავს

მიზნით, 1919 წლის დასაწყისში ამერიკაჟაქისის ფლოტის ყოფილი სარდალი, I რანგის კაპიტანი ალექსანდრე ჭავჭავაძე ფოთის სამხედრო ნავსადგურისა და სამხედრო გემების რაზმის უფროსად დანიშნა. იმავე წლის 21 იანვარს გამოვიდა გზათა სამინისტროს №11 განკარგულება, რომელმაც მოაწერის დადგენილების საფუძველზე ფოთის ნავსადგურის ყველა გემს თავის დაქვემდებარებაში გადაიყვანა.

ალექსანდრე ჭავჭავაძე დაიბადა 1869 წელს. სწავლობდა თბილისის კადეტთა კორპუსში, შემდეგ ფოთის საზღვაო სასწავლებელში. 1887-1900 წლებში დაკურავდა რუსეთის ნაოსნობისა და ტრანსპორტის საზოგადოების გემებზე. რუსეთ-იაპონიის ომის დროს სატრანსპორტო გემ „მეტაკას“ უფროსი ოფიცერია. მსახურობდა ბალტიის ფლოტში.

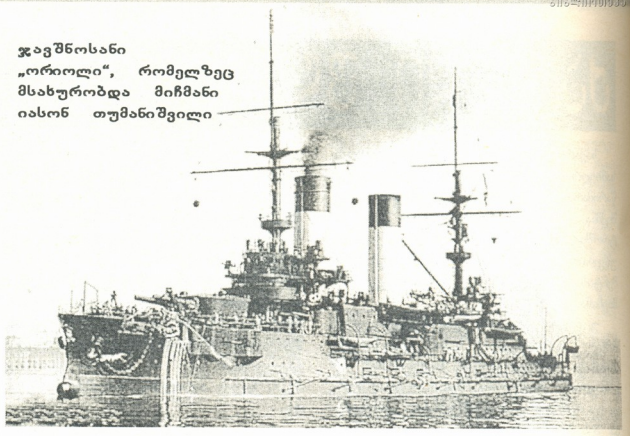
1919 წლის 18 თებერვლის მინისტრებით საქართველოს სამხედრო ფლოტილიაში ორცხეობდა:

ნახევრად ჩამორული ნადირები №2 „მინერი“ (დაკურავდა 1890 წლიდან, წყაღწევა 95 ტონა) და №4 „ლიტიჩიკი“ (დაკურავდა 1892 წლიდან, წყაღწევა 102,5 ტონა). ორვე ხომალდის მანქანებს, კაიუტებსა და კურბეებს რემონტი ესპანელებმა შესაძლებელი იყო სხვადასხვა დანიშნულების მიხედვით, ხოლო კორპუსის გასწავთვება-შეღებებს მოითხოვდა. ძველი ხომალდების აღდგენა პირტის შესაძლებლობების აღემატებოდა და 1919 წლის 3 ნოემბრიდან „ლიტიჩიკზე“, ხოლო მოგვიანებით „მინერზე“, ყოველგვარი სამუშაოები შეწყდა;

„გრინპორტის“ ტიპის 6 გამანადგურებელი „პატარა კახი“, №526 და №523 სარემონტოდ იდგა. გამართული 3 გამანადგურებელი კი ბრიტანელებმა წაიყვანეს;

დამხმარე მცურავი საშუალებებიდან კატარალებს: „კაიმიან“ ძრავის რემონტი და ნაწილების შეცვლა ესპანელებმა, „რომიან“ – მიმდინარე რემონტი, „ვილიკოვანის“ – კაპიტალური რემონტი, „ამირან“ (ყოფილი „ჩაიკა“) – კორპუსის მცირე რემონტი, ვასუფთავება-შეფხვნი, „ვისლიველიკის“ – მიმდინარე რემონტი, ბუქსირ „არბიტრიკას“ პატარა რემონტი, ძრავიან ნავ „ბუხარას“ პატარა რემონტი, საბუქსირე ორთქლის კატარა „თაერდას“ – ძაქანის მიმდინარე რემონტი; მწკობრში იყო და დაკურავდა ძრავიანი კატარა „რუსთაველი“ (ყოფილი „ალბატროსი“); სასაზღვაო დაცვის განკარგულებაში იმყოფებოდა კატარა „სივოტოი“ და „საქი“. ქართული სამხედრო მცურავი საშუალებები 1918 წლის ბოლიდან ატარებდნენ შინაიდგურ სახელმწიფო დროშას,

ჯავშნოსანი „ორიოლი“, რომელზეც მსახურობდა მიჩინაი ისანონ თუმანიშვილი

რომელსაც მარცხენა ზედა კუთხეში პატარა შავი და თეთრი ზოლები ჰქონდა.

ალექსანდრე ჭავჭავაძე ფლოტილიის მეთაურად დიდხანს არ დარჩენილა. 1919 წლის 11 მარტიდან ის გენშტაბში სამხედრო-საზღვაო სექციის უფროსად გადაიყვანეს. მომდევნო მეთაური, სამხედრო ფლოტილიის დროებით აღმასრულებელი 1919 წლის 1-ელი ივნისიდან შირველი ცურვის მჭურმანი, კაპიტანი ალექსანდრე გოვაჯა გახვა. შემდეგ ის მიმინმა ნიკიტიემ შეცვალა, ხოლო 1920 წლის მარეზ ნახევრიდან ფლოტილიის მეთაური I რანგის კაპიტანი დავით თაყაიშვილია.

დავით თაყაიშვილს სამხედრო მეზღვაურის განაღლება და დიდი გამოცდილება ჰქონდა. ის ჯერ ბალტიის ზღვის ფლოტში, ხოლო 1914 წლიდან ლიეტუანის წიფებით კასპიის ზღვის ფლოტილიაში მსახურობდა.

საქართველოს სხვა გამოცდილი სამხედრო მეზღვაურებიც ჰყავდა. ზოგიერთმა რუსეთში დარჩენა და იქ სამსახური აჩვენა. ვინც დატოვდა, მათი შესაძლებლობების სრულად გამოყენება რატომცაა ვერ მოხერხდა.

გამოცდილი მეზღვაური იყო II რანგის კაპიტანი ისანონ თუმანიშვილი, რომელიც 1918 წლის 8 ოქტომბრიდან სევასტოპოლში ვერძმანელთა სარდლობასთან საქართველოს წარმომადგენლის მოვალეობას ასრულებდა.

ისანონ თუმანიშვილმა 1904 წელს პეტერბურგის საზღვაო კორპუსი დაამთავრა. რუსეთ-იაპონიის ომის დროს მიმინმა თუმანიშვილი მე-2 ესკადრის შემადგენლობაში ჯავშნოსანი „ორიოლის“ მარცხენა ბორცის 75 მმ-იან პატარავა მეთაურობდა. უკუსიშის ბრძოლაში დაიჭრა და ტყვედ ჩავარდა. საქართველიდან წასვლის შემდეგ სამხრეთ რუსეთის შუაიარაღული ძალებში ფლოტში მსახურობდა და 1921 წლ-

დან ემიგრაციაში წავიდა.

არანაკლებ გამოცდილი საზღვაო ოფიცერი იყო ვლადიმერ თუმანიშვილი. მან 1909 წელს დაამთავრა საზღვაო კორპუსი და შავი ზღვის ფლოტში ლიტენანტის ჩინით მსახურობდა. 1920 წლის 28 მარტს გენერალმა დენიკინმა უფროსი ლიტენანტის წოდება მიანიჭა. იყო დეივიზიონის მეთაური. წითლებმა 1920 წლის 15 სექტემბერს ტავანროვის ყურეში მოკლეს.

კასპიის ზღვის ფლოტილიის მიმოსვლის შუაგულეულ გემ „ასტრადის“ I რანგის კაპიტანი ნიკოლოზ კონდაგური მეთაურობდა. 1913 წლიდან წლიდან ასტრადისის (არანი) საზღვაო სადგურის უფროსია და 1916 წლის ბოლიდან გენერალ-მაიორია.

ქართულ სამხედრო ფლოტილიაში მსახურობდა გარდამხრანი ალექსანდრე ტარსაძე, საქართველოს პირველი ოფიცი-მოლოგური კლერკის დამარტულის, გორვი ტარსაძის შვილი. 1918 წელს პეტერბურგში საზღვაო კორპუსის დაამთავრებ შემდეგ 1917 წლის ალექსანდრე მწელი გასამთავრა საშობლოში დასაბრუნებლად და ქვეყნის სამხრეთში ჩასადგომად. 1921 წლის ემიგრაციაში, აშშ-ში წავიდა, სადაც ყოველ რეჟიმს საზღვაო ოფიცერთა საზოგადოების ერთ-ერთი ხელმძღვანელი იყო.

სამოქალაქო სისტემაში შეყუქუქმა ქართულმა ფლოტილიამ ორი წლის განმავლობაში 4 მეთაური შეიცვალა. სხვადასხვა ცოდნა-გამოცდილების მქონე მეთაურების ხშირ-ხშირი შეცვლა, გამოცდილი საზღვაო ოფიცერის ნაკლებობასთან ერთად, ფლოტილიის გაძლიერებასა და ბრძოლისუნარიანობაზე გავლენას ახდენდა.

ქართული სამხედრო ფლოტილიის პირველი საბრძოლო ერთეული „გრინპორტის“ ფიზიის გამანადგურებელი „პატარა კახი“ იყო. 1919 წლის 12 მარტს, რემონ-

ტის შემდეგ, გუგავას მეთაურობით „პატარა კახი“ წყალში ჩაუშვეს და სამსახურს შეუღდა.

ამჟამად ვერძინაპორტის“ ავტობუსსა და სატრეკინო კატრინები რუსეთის შავი ზღვის ფლოტის შემადგენლობას 1915-1916 წლებში შემატდა. კატარის წყალსაცა 14,5 ტონას შეადგენდა. სიგრძე 18,3 მეტრი იყო, 525 ცხ.ბ-ის 3 ბენზინის ძრავა 24 კვანძს უზრუნველყოფდა, გეიპაი 8 კაცს ითვლდა. შეიარაღება: 1-47 მმ-იანი და 1-37 მმ-იანი ქვეშეხი, 2 ტყვიამურქვეცი. მოგვიანებით კიდევ ორი გამანადგურებლის – №523-ისა და №526-ის შეკეთება და წყალში ჩაშვება მოხერხდა.

სამხედრო ფლოტილის პირადი შემადგენლობა 54 კაცს ითვლიდა, საიდანაც 4 ოფიცერი იყო.

ფლოტილის გაძლიერება დახმარებულა გემებისა და შეიძლება, მაგრამ გზათა მოხსლის დეპარტამენტი კერძო პირების არჩენით მიცემას აძვირებდა. თუკი პირბა იყო, რომ პირველივე მოთხოვნაზე მტყუარა საშუალებები უნა დაბრუნდებოდა.

კერძო მფლობელობაში გადაცემული გემები ბათუმსა და გავრას შორის დაეკრავდნენ. ვიხილებდნენ თოუნის, ნავის, მარლოს, სხვადასხვა პროდუქტს, გადაჰყავდათ მგზავნიც. ხშირად კი ცარიელი იყვნენ უწყველად.

სამხედროები კი გემებს გზათა დეპარტამენტის სოხორდენ. 1920 წლის დეკემბერში, როცა გენერალ ზაქარიაძეს „თავრიდია“ დასჭირდა, გზათა დეპარტამენტს მიმართა კოთხით, იყო თუ არა გემი ჯერ კიდევ მის დაქვემდებარებაში.

საბოლოოდ, ფოთში მყოფი გემები სხვადასხვა უწყებას შორის ასე გადანაწილდა: სამხედროებს დარჩნა 2 ნახევრად ჩაძირული ნაღმოსანი და საატარებელი სამსახურისათვის გარეგანი გამანადგურებლები: „პატარა კახი“, „ფრიდონი“, „ტარიელი“ და „აფთანილი“; სასაზღვრო დაცვას კატარა და „სვიკილი“ იპატი“ შეეხდა; პორტის სამმართველოს განკარგულებაში იყო: „ფიონი“, „საქართველო“, „თავრიდა“, 10-მდე კატარა, ბარჯები, სასწავლო გემი „ლიბრი“; ქალაქის მმართველობას ჰყავდა

„რუსთაველი“ და კიდევ რამდენიმე კატარა.

ფლოტილის სამსახური საატარებელი სამსახურითა და დენიკინის მოხალისეთა ფლოტის სამოქალაქო გემების დაკავებით უზრუნველყოფილია. მოხალისეთა არმიის საწვდომისთან დაახლოებული ურთიერთობის გამო ცურვა განსაკუთრებით აფხაზეთის სამანპირისთან იყო სახიფათო.

1918 წლის 3 დეკემბერს მოხალისეებმა სოხორმიდან გამოსული „საქართველო“ ბარჯასთან ერთად დააკავეს. 1919 წლის 7 დეკემბერს, III ს-ზე, ფოთთან გამოჩნდა მოხალისეთა ფლოტის ნაღმვადაშილი, რომელსაც პატარა შუტაკეტა ბუნხია „ტარიელი“; 8 დეკემბერს, სოხორმიდან, დაზარალებული მისხით დენიკინის ზომადლები გამოჩნდნენ, ქართველებმა ერთი მუხუნი დააკავეს მოახერხეს.

თუ რა სირთულეებით მიმდინარეობდა სამხედრო ფლოტილის ფორმირება, ამის შესახებ სრულ წარმოდგენას იძლევა ფოთის ნავსადგურის სამმართველოს 1920 წლის 15 იანვრის №170 სხდომის ოქმი.

რუსებელიც პორტების უფროსის ანდრიიკაშვილის გამოხვლიდან: „პორტის ტერიტორიაზე ერთდროულად ფუნქციონირებს პორტის სამმართველო, სამხედრო ფლოტილია და საქართველოს საგრანსპორტო საზოგადოება. გვეჭირდება თუ არა სამხედრო ფლოტილია? გასარკვევია, როგორი ზომის იქნება ის, რა ამოცანებს შესასრულებს და რა უფლებებს თხოვლობს. წინა მოვლენებიდან გამოჩნდა, რომ ფლოტილია საქართველოს არ ჰყავს. სამი გამანადგურებელიდან არც ერთია სრულად გამართული და მოქმედება მხოლოდ ერთს, „პატარა კახს“ შეუძლია. ფლოტილის ერთი გამანადგურებლისათვის ბუნხიაც კი არ აღმოაჩნდა. გუნდებს არ შეიძლება სამხედრო ეწოდოს, როცა მართო ორი ოფიცერი: ფლოტილის უფროსი ჭეჭვაძე და ინჟინერ-შეჩინკოსი მეიშვილი. გარდა ამისა, სამხედრო სამხმართველოს 2 ოფიცერი, მაგრამ ეს 4 ოფიცერი ამავე დროს საქართველოს საგრანსპორტო საზოგადოებაში მსახურობს.“

ფლოტილის უფროსი მიმანნი ჩიკვაძე: „გავხვდი თუ არა ფლოტილის უფროსი,

გემშტაბის უფროსის დაწვრილებით ამოცანებსა და ორგანიზაციაზე მოხსენებით მიემართე. ამაზე მივიღე მითითება, რომ შევხვდულიყავი სამი გამანადგურებლისა და უმოკლეს დროში მათი სრულ წესსრებში მივყავი.“

მაგრამ გამანადგურებლები, როცა დავეკვირე, არც ერთი მზაყოფანაში არ აღმოჩნდა და მომსახურება გემს „თავრიდია“ გავიყვინა.

ამ წუთში ჩვენ არანაირი ორგანიზაცია არ გვაქვს. მთელი გუნდი ნებით დახორავებულია და განთავისუფლება შეიძლება ნებისმიერ მომენტში მოითხოვოს. თუ გემებს შეეძინებ, ჩვენ მომსახურებ უპრობლემო სარეზერვუარს გვეკოლება, რომ ოფიცერებზე არაფერი ვთქვათ.“

საზღვაო ოფიცერი სულ 4 გვეყვს ეს თავისთავად ცხადია, რომ მომავალი ფლოტის ბედი 3-4 ოფიცერზე დამოკიდებული არ უნდა იყოს. ჩვენ საზღვაო ოფიცერებს კადრები გვეჭირდება და ეს საზღვაო სასწავლებელთან არის დაკავშირებული.

აუცილებელია სამხედრო მინისტრმა გადაწყვიტოს, რა ამოცანები გვეკავდება ფლოტილის ორგანიზაციაზე ამის შესაბამისად ვილაპარაკოთ.

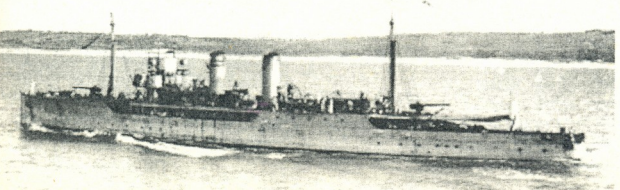
გაურკვეველობის გამო, ჩვენ, 4 ოფიცერბა, არ ვიცოდით ფლოტილიაში რა გვექმებოდა. უწყველ დარწმუნებისათვის საქვე გაურკვეველი იყო. ჩვენ ვმსახურობთ სატრანსპორტო საზოგადოებაში. მე არა ერთხელ ვთხოვე სამხედრო უწყებას განთავისუფლება, მაგრამ ამაზე თანხმობა არ მომცეს. მაგრამ მატერიალური მდგომარეობა, თვით ამსახურების სასიათი მე არ მაქაყოფილებს, ამიტომ სატრანსპორტო საზოგადოებაში გადავწყვიტე მუშაობა. თუ სამხედრო უწყებას ჩემი მომსახურება დასჭირდება, მე დარწმუნებული ვარ, მე და ჩემი მეგობრები სატრანსპორტო საზოგადოებას უარს ვეტყვი და ფლოტილის მისწავლაზე ვიმუშავებ, თუ ეს მუშაობა სათანადოდ იქნება მოწყობილი.

თუ გემებს შეეძინებ, მაშინ რუს ოფიცერებს მოწვევა დავეკვირდება. ვეესპირება გამოცდილი საზოგადო ოფიცერები. სპეციალური მომზადების გარეშე ჩვეულებრივი არტილერიისგან გამოუჩნდებიან. მათ შეიძლება საზღვაო სროლა შესწავლო, მაგრამ ამისათვის აუცილებელია სასწავლო გემი და კარგი ინსტრუქტორი.

კაპიტანი ჭეჭვაძე საზღვარგარეთ გემების შესყიდვას აპირებდა და როგორი გემიც არ უნდა იყოს, საჭიროა გუნდების მომზადება. ეს ჩვენი საქმეა, მაგრამ ძალიან ძნელი.

3 გამანადგურებელზე საჭიროა 24 შტატი, სახელისნომი 45, სანაპირო სამსახურში 2, დაცვა – 2, კანცელიარიაში – 3. ამ შტატით შეგვიძლია 3 გამანადგურებელი

კორეების კლასის ბრიტანული ხომალდი, რომლის შექმნასაც იპირებდა საქართველოს მენშევიკური მთავრობა

ბლის მომსახურება.

თუ შევიტინ ნადოსასნი იმ ზომის, როგორც აქ გვაქვს გამოუსადეგარი — თითოეულზე 54 კაცი იქნება საჭირო, უფრო დიდზე კი — 100.

კიხეა, აზორი სამხედრო გემები გვეკორდებს? ჩემი აზრით, ჩვენ გამოვადგება კანონიერი და არა ნადოსებნი, იმის გათვალისწინებით, რომელ მიწანადგენსთან გვექნება საქმე. გამოვიტინთ თავდასუსტების და არა შეტყუასთვის. ამ მოხმას კანონიერ შეესაბამება, რადგანაც ის მოძრავ ფორტს წარმოადგენს“.

აღნიშნულ სხდომაზე კონტრაბანდასთან დაკავშირებული პრობლემებიც წამოიჭრა, რომლის შესახებ ფოთის გარნიზონის უფროსი პოლკოვნიკი მძვილით სურბობდა: „აქამდე არსებული სამხედრო ფლოტილიის 2 ნაღმოსანი და 3 გამანადგურებელი სახემწიფოსათვის სრულად უსარგებლო იყო და ძალიან ძვირად უჯდებოდა. მე ეწერეულად მოვითხოვე გამანადგურებლების სასაზღვრო სამსახურისათვის გადმოცემას. ჩვენ შეგვეძლება საქმის ისეთი ორგანიზება, რომ ფლოტი რესპუბლიკის საკმაოდ დიდრბულ სამსახურს გაუწევს.

საქმე იმაშია, რომ ყველან წარმოუდგენელი კონტრაბანდა. ჩვენთან მლიოინი მართის სინდრი, შლი, თამაქი და სხვა პროდუქტები დაუბრკოლებლად გადის. ჩვენ საბაზრო დაცვას კი ამ ბოროტებასთან ბრძოლა არ შეუძლია.

პორტის უფროსისათვის კარგად ცნობილა საბაზრო დაცვისათვის გადაკურნული 3 კატერის მუდმივი რემონტით გამოწვეული უშეშებლობა. კატერებს გამართულ მდგომარეობაშიც კონტრაბანდასთან გვექმნათ დაცვა არ შეუძლიათ. ჩვენი კატერები 8-9 კვანძი, ხოლო კონტრაბანდასთან გვექმნა 12-15 კვანძი დაცვაავენ.

კონტრაბანდა დიდი რაოდენობით თურქეთში გადის. ფლოტილა არასოდეს გვეხმარება. ის მუდმივად ვაგურბრავია, არ აქვს საწვავი და სხვა აუცილებელი საგნები, რათა პირველივე მოთხოვნაზე დავეცხმარბარს ზღვაში. კონტრაბანდის აღკვეთით რესპუბლიკას დიდ სამსახურს გაუწევს“.

1920 წლის 4 ივნისს თბილისში ჩამოვიდა ფლოტილიის მეთაური თეაქოპოლი. მისი ინფორმაციით: „ფოთის პორტს დიდი გამოცოცხლება დავიკეთ. დიდი მუშაობა მიმდინარეობდა პორტში შემოსახველის არხის გასარამბებლად. ფოთში იფეა ოთხი დიდი აფირკული და სხვა ქვეყნების გემები. პორტის განთავიარებას ხელს უწყობდა საქართველოს სატრანსპორტო საზოგადოება, რომელიც ძველი გემები შეიკეთა, შეძინა 5000 ტონა წყალწევსი და 6 ოლივიანი გემი. უცხოეთის სამზავრო და საბარგო გემებთან ერთად პორტში რუსეთისა და ოსმალეთის აუარებელი ალქანიანი გემი შე-

მოიღოდა. უცხოეთის მზღვაურები, განსაკუთრებით ამერიკელები, საქართველოს დიდი თანაგრძობით ეგზრობან. აღსანიშნავია, რომ ამერიკულმა გემებმა 26 მაისს ქართული დროშები აღმართეს და საქართველოს მთავრობის თხოვნით სამსახურში ფოთის საზღვაო სასწავლებლის მოწვევები მიიღეს“.

1920 წლის 30 ივლისიდან აფვისტოს ბოლოდენ ფლოტილიის გამანადგურებლები: „პატარა კახი“, „ტარილი“, „კოინდილი“, „ფრილი“, აგრეთვე ტრანსპორტი „მერანი“ (მოხალისეთა ყოფილი „შაჰაკი“) ფოთიდან ბათუმში გადავიდნენ. პირადი შემადგენლობა 57 კაცს თხოვდა, საიდანაც 6 სამხელეთი ოფიცერი იყო.

საქართველოს ხელისუფლება 1920 წელს ფლოტილიის საზღვაოარტიული ხომალდებით გაძლიერების შეეცადა. საფარეო საქმეთა სამინისტრო გზათა დეპარტამენტს ატყობინებდა, რომ ინგლისელებისაგან პატარა გემის (კორეეტის) შექმნის თაობაზე შექმნილ კომისიაში დანიშნული იყვნენ გზათა დეპარტამენტის განსვადგურების უფროსი მამკაშვილი და კაპიტანი ჭავჭავაძე. ისინი 1920 წლის 9 სექტემბერს ბათუმში უნდა გამგზავრებულიყვნენ.

ბრიტანელებთან მოლაპარაკებები კორეეტის კლასის ხომალდებს „ჯერჯერქანას“ (წყალწევა 1290 ტონა, შეიარაღება 2-102 მძიანი და 2-76 მძიანი ქვეშეხე, ეკიპაჟი 93 კაცი) და „კოლოტროპუს“ (წყალწევა 1200 ტონა, შეიარაღება 2-102 მძიანი და 2-47 მძიანი ქვეშეხე, ეკიპაჟი 79 კაცი) შეუგებოდა.

II სექტემბერს ბათუმში შემოვიდა 1290 ტონა წყალწევის ბრიტანული კორეეტი „გარდენა“, რომელიც ზემოდასახლებული ხომალდების პროექტით იყო აგებული. „გარდენა“ ბათუმში ერთი დღი დარჩა და II სექტემბერს 23 საათზე ზღვაში გავიდა. ბრიტანული ხომალდებით ქართული ფლოტის გაძლიერება ვერ მოხერხდა. მძღეზები უცნობია, თუმცა შეიძლება ვივარაუდო, რომ ერთ-ერთი ხელშეშმედილი გარემოება კვადიფიკური საზღვაო კადრების ნაკლებობა იქნებოდა.

საქართველოს მტრებს, უპირველესად, ბოლშევიკებს ხელს აძლევდა სამხედრო ფლოტის არარსებობა და პორტების ტერიტორიებზე სხვადასხვა უწყების შეუთანხმებული მუშაობა. მათი მხრიდან გემების გატაცება, დევრისები, კონტრაბანდული იარაღის შემოტანა და სხვა ქმედებები არცთუ იშვიათი იყო.

1918 წლის ივნისში ბოლშევიკებმა ფლოტიან წყალქვეშა ნავების საწინააღმდეგო კატარად გაიტაცეს. 1920 წლის 27 მარტს ფოთიდან „კახაკი“ გაყვანა სცადეს. იმავე წლის 29 დეკემბერს „გიაპარა“ პარიზის საკუთრებაში მყოფი გემი „პრინ-

ციპი“. ამას საქართველოს ხელისუფლების მწვავე რეაქცია მოჰყვა და ფოთის ნავსადგურის უფროსი, I რანგის კაპიტანი ჭავჭავაძე თანამდებობიდან გადააყენეს.

კიდევ უფრო აქტურად ბოლშევიკებმა ბათუმში მოქმედებდნენ. 1920 წლის 7 თებერვლის გემი „კოზროვსკი“ დანაშტის დატყუითის დროს აფიკიქს. აფიკიქს იმ დროს მოხდა, როცა გემზე 3500 ფიო დინარები ჭევე უწყო, მაგრამ სახელმწიფო მის დეტრინაცია არ მოჰყვა. ასაფიქტებელ მოწყობილობა ქალების ტულაღტმე მიქქედა და 4 კაცი იმსხვერვლა, ხოლო 12 დაჭრა.

17 ივნისს ბათუმში ტანკერი „სევეტ“, რომელსაც 2000 ტონა საწვავი ეწინააღმდეგებოდა, პორტისგან გასვლაზე რამდენიმე საათით ადრე ძლიერი აფიკიქსა მოხდა. დეტრინაციის თავიდან ასაკლებლად ტანკერის რედიდან მოხსნა და ზღვაში გაყვანა მოხერხდა, სადაც ინგლისური ნადოსის მხრიდან ჩაძირვის მცდელობის მუხედავად, მინიკ ნასტერად ჩაძირულ მდგომარეობაში დარჩა.

ბოლშევიკები დევრისებს აწეობდნენ და ანგარიშს არ უწყევდნენ იმას, რომ ქალკის მშვიდობიანი მოსახლეობისათვის ეს შეთქმობილა კატასტროფით დასრულებულიყო.

მუხედავად ამ ხომალდებისა, არ შეიძლება არ აღინიშნოს ქართველი მზღვაურების მერ ჩატარებული ერთი საავარიო-სამშველო ოპერაცია.

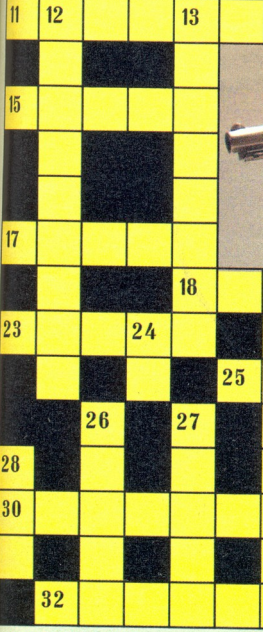
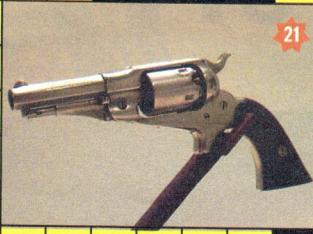
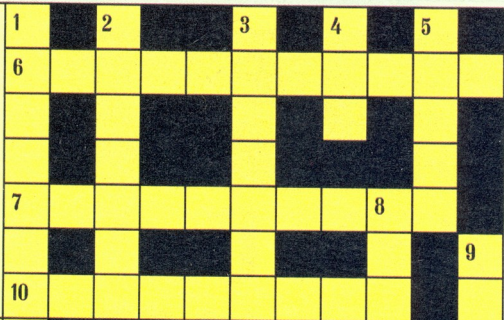
1918 წლის 23 სექტემბერს სოჭის მახლობლად ნაბრზე ქარიშხალმა ქართული ფლოტილიის ფლამანი, შეიარაღებული გემი „მიხელი“ ამოავლი. მახლობლად მყოფმა „თარიდამ“ სუსტი მანქანებისა და ქვანახარის უქინილების მომზღეხებით დანახარების გაწვევასთან თუი შეიკავა.

25 ოქტომბერს „მიხელის“ დასასმარებლად ფოთიდან გაიგზავნა მძიმასაჟი „პოლუქსი“, კატარად „მუშა“ და მგინთავები. ქართველი მშველებლებს გამოდლო გემმანული მზღვაური ემხმარებოდა, ხოლო ოპერაციას იმინერნი ჯავახიშვილი ხელმძღვანელებოდა. მძიმე და დასაბოლო მუშაობის მუხედავად, 28 ნოემბერს, დილის 5 საათზე „მიხელი“ ზღვაში გაყვანა მოხერხდა, საიდან ბუქსირით ფოთში გადაიყვანეს.

ქართულმა სამხედრო ფლოტილიამ, ქართული სახელმწიფოს მშვეავსად, ცოტახანს იარსება. სახელმწიფო ზღვისა და სამხედრო ფლოტის მინიშენებლობა, რასაკერვლია, გაცნობიერებული ჰქონდა ქვეყნის ხელმძღვანელობას, მაგრამ სათანადო პირობების არარსებობის გამო, ამასთან, ბოკლე დროში საქმის ბოლომდე მიყვანა შეუძლებელი იყო.

კრწანული

თარგუმად 6. ვასროლილი ვაზნის სავაზნიდან ავტომატურად გამოსაღები შექანიზმი; 7. ინდონეზიური პისტოლეტი; 10. გერმანიის შეიარაღებული ძალების სახელწოდება პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ 1935 წლამდე; 11. არგენტინული პისტოლეტ-ტყვიამურქვევი; **14**. ომის ღმერთი ბერძნულ მითოლოგიაში; 15. ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრი; 16. ჩანთოსანი დათვი; 17. ერთ-ერთი დიდ მოხელეთაგანი ქართველი მეფის სასახლეში; 18. ფრანგული ავტომობილი; 22. ამერიკული პისტოლეტი; 23. გემის კიბე; 25. პორტუგალიის

ფულის ერთეული; 29. იაპონელი მწერალი, ფანტასტი; 30. ძე. ბერძენი პოლიტიკური მოღვაწე, ათენის სტრატეგი (მხედრომთავარია); 31. ცეცხლგამძლე კარადა; 32. ავტომობილის ძარას ტიპი. **შპუალად** 1. გულითადი ამხანაგი; **2**. ვისიმე ან რისიმე თანშეღები სამხედრო დაცვა; 3. შავყურძინიანი ვაზის ფიში; 4. ბასკური ტერორისტული დაჯგუფება; 5. რუსული სატვირთო ავტომობილი; 8. ოფიცის წოდება; 9. ფასიანი ქაღალდების ერთი ფორმა, რომელიც შემოსავალს იძლევა მოგების ან პროცენტების სახით; 12.

ნასას კოსმოსური სიმაღლის „მატლის“ ერთ-ერთი სახეობა; 13. ამერიკული პისტოლეტის „პაი სტანდარდის“ მოდელი; 14. არგენტინული პისტოლეტ-ტყვიამურქვევი; 19. ბრიტანული რევოლვერის „უებლის“ მოდელი; 20. რომელიმე სახელმწიფოს შეიარაღებული ძალების მებრძვა ქვეყნის ტერიტორიის დროებითი დაკავება; **21**. ამერიკული რევოლვერის „რემინგტონის“ მოდელი; 24. მდინარე იტალიაში; 26. გერმანული პისტოლეტი; 27. მობილური ტელეფონების მწარმოებელი ფინური ფირმა; 28. ლაშქარი.

ურნალის წინა ნომერში გამოქვეყნებული „არსენალორის“ პასუხები: **თარგუმად:** 1. ბაგრატიონი; 5. ეშაფიტი; 6. დანიამიტი; 12. კულტი; 13. ალი; 14. ბუფალი; 15. ალიონი; 16. რუპორი; 17. არიეტი; 18. ლულა; 19. აგნტი; 20. ტუ; 21. ზრი; 25. ელვა; 27. სატევარი; 29. რალი; 31. ტალა; 32. დამონტეკი; 33. პაკისტანი. **შპუალად:** 1. ბრეველი; 2. გვარდია; 3. ტატრა; 4. ნაკატა; 7. ნეიტრალიტეტი; 8. მანიპული; 9. ილუმინატორი; 10. ბუმერანგი; 11. კასტელანი; 12. კონფერტობა; 22. სვე; 23. არმადა; 24. პალატინა; 26. ალაშტა; 27. სტალინი; 28. რუ; 30. სკოტო.

ვაიბრუნებ პნევმატური „მაკაროვის“ ყიდვას და მაინტერესებს მისი შესაძლებლობები. ინტერნეტფორუმზე ზოგადი და ძირითადად უარყოფითი ინფორმაციაა. იქნებ „არსენალმა“ გვიამბოს პნევმატურ „მაკაროვზე“ უფრო დანაწილებით. ფასი საკმაოდ დაბალია და თვითონაც არ უნდა იყოს ცუდი, ყოველ შემთხვევაში, ნამდვილ „მაკაროვს“ ძალიან უტყავს...

თქვენ კუქავა

სახიფათო სათავაშო

ზეშით მოყვანილი კითხვა ერთ-ერთი მრავალთავანია იმ კითხვებიდან, რომლებიც პნევმატურ იარაღს (ცეკლსასროლი იარაღის ასლებს) ეხება.

კითხვაში ნახსენებ ე. წ. „პნევმატურ მაკაროვს“ MP-654K ჰქვია და ის მართლაც ჰყავს PMM-ს (Пистолет Макарова Модернизированный). ეს ფიტინგზე კარგად ჩანს, მეტიც, ის ძირითადად „მაკაროვის“ დეტალებით ეწყობა, მხოლოდ რამდენიმე დეტალი აქვს განსხვავებული. რა თქმა უნდა, მთავარი განსხვავება ლულასა და სავაზნეშია. ლულის კალიბრი 4,5 მმ-ია, მართლაც რომ ვთქვათ, ტირის თოფის კალიბრია (თუმცა ტირის ტყვიების სროლას ამ პისტოლეტით ვერ შეძლებთ). ამ პისტოლეტისთვის სათაფე ღულეს ჭრან და აბით აიხსნება ის, რომ ეს „სათამაშო“ ხრახნილულიანია. მიუხედავად ამისა, სროლისას ხრახნილი თავის ფუნქციას ვერ ასრულებს, თუმცა ამასვე მოგვიანებით...

სავაზნე სამი ნაწილიდან შედგება: ტყვიების მყარი სათავსი, აირის ბალონის ადგილი და აირის დოზატორი. სავაზნეში ერთი 12 ან 8-გრამიანი (უკანასკნელის გამოყენება რეკომენდებული არ არის) ბალონი და 13 ტყვია თავსდება. ტყვიები, რომლებიც თბილისის მაღაზრებში იყიდება, ძირითადად, ფოლადისა, თუმცა არსებობს სპილენძისა. სწორედ იმიტომ, რომ ტყვია ფოლადისა, ლულის ხრახნილი მასზე ზემოქმედებს ვერ ახდენს. აირის დოზატორი ნემსის მოხვედრისას იხსნება და ერთი გასროლისთვის საჭირო აირის ნაკადს მართავს ლულიკენ, სადაც უკვე ტყვიაა მოთავსებული.

MP-654K-ი ორმაგი მოქმედებისა, ანუ სროლა შეიძლება როგორც შეყვანილი ჩახმახით, ასევე თვითშეყვებით, რისთვისაც მსროლელს შესაბამისად 2,5 და 5 კგ

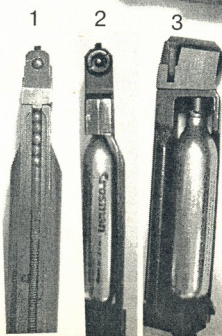
ძალის ზემოქმედება სჭირდება. აქვე აღსანიშნავია პისტოლეტის მცველი, რომელიც ბევრ სხვა რამესთან ერთად უკვე ლადა გადობრანდია „მაკაროვიდან“. შეყვანილი ჩახმახის დროს მცველი უსფრთხო რეჟიმზე გადაირთვას ჩახმახი ეჭვმაგრამ ნემსის არ ეხება.

პისტოლეტის ხმარებისას აუცილებლად გაითვალისწინეთ — როდესაც ტყვიითა და ბალონით გაწყობილი სავაზნე ბუფონს მოთავსდება, პისტოლეტი უკვე საბოლოო მდგომარეობაში იქნება, ასე ვთქვათ, „ტყვია პირში აქვს“. შესაძლებელია მისი გადტენვა ე. წ. „ხატკორის“ გადმოწევი (როგორც „მაკაროვზე“), თუმცა ეს პროცედურა აბსოლუტურად ზედმეტია და მხოლოდ ეიზუალური ეფექტისთვისაა.

PMM

- ქვედა ფოტოზე ნაჩვენებია საევაზნე სამი მხრიდან:
1. ნინა მხარე, სადაც თავსდება ტყვიები (ფოლადის ბურთულები);
  2. უკანა მხარე, სადაც ჩანს ბალონი და აირის დოზატორის ნარქვევი;
  3. წედი გვერდიდან.

MP-654K

პისტოლეტი, რომელიც „სენსიტივ“ გამოსცადა, სარისხიანი და საკმაოდ მრისხანე იარაღის შთაბეჭდილებას ტოვებს, თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ ეს არის მხოლოდ გასართობი(!) და საგარეოში(!) იარაღი. მისი გამოყენება შეიძლება მაწინააღმდეგებელი ძალებისგან თავის დასაცავად, მაგრამ სრულყოფილ თავდაცვის საშუალებად მისი მოხმარება ნაკლებ-სრულყოფილია. საქმე ის არის, რომ ტყვიის სიძვირის გამო მისი კინეტიკური ენერგიაც ძალიერ მცირეა. პისტოლეტი მინიმუმ 5-7 მეტრის მანძილზე კარგად ისვრის. ამ პოზიციასზე სიბურჯულდება და ძალიერ დამაკმაყოფილებელია. მკითხველისთვის უფრო ნათელი რომ იყოს, რაზეა ლაპარაკი, ვთავაზობთ 5 მეტრიდან „დვპ“-ზე სროლის შედეგებს. როგორც ხედავთ, ფიცარი გახვრეტილია და სიბურჯულდება რეგანია. 10-15 მეტრის მანძილზე სიტუაცია იცვლება. მიზანში მოხვედრა დამოკიდებულია იმაზე, რა ტემპით ისვრით. ერთი მეტრის მანძილზე ტყვიების შეშვების შემთხვევაში ღილაკით ფეხითვის ვერ ასწრებს საჭირო რაოდენობის გაზის გაშვებას, შედეგად არის შეშვების რაოდენობა ტყვია ღილაკიდან ვარდება. თუმცა, თუ ნელა ისვრით და ბალონიც ახალი გამოცვლილია, „დვპ“ 10 მეტრზე შეიძლება გახვრეტილი, ხოლო მუყაოს ყუთის ნამდვილად გახვრეტილი. 25-30 მეტრის მანძილზე იმდენად დაბალი

MP-654K
არასრული
დაშლა

მაჩვენებელი მივლით, რომ მისი განხილვა შედგება მგჯანია, თუმცა ისიც გასათვალისწინებელია, რომ ამ პისტოლეტისთვის გაუმჯობესებული ღილაკითრებიც იწარმოება და საპასპორტო მონაცემებით ისინი 70%-ით ზრდიან ტყვიის საწყის სიჩქარეს, რომელიც ჩვეულებრივი მიდელის შემთხვევაში 120-140 მეტრ/წამს არ აღემატება.

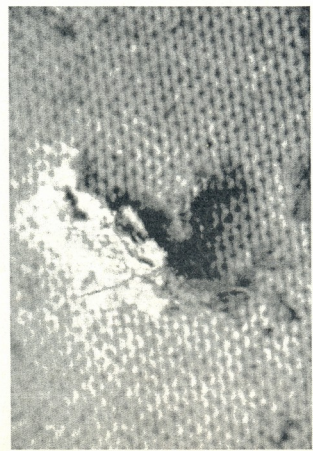
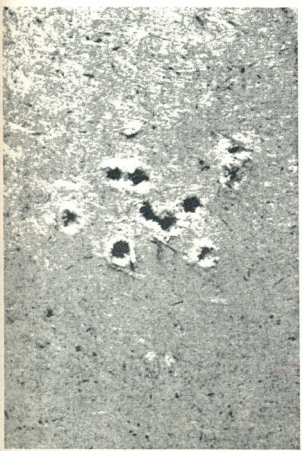
სროლის სიზუსტე და ტყვიის ძალა დიდად არის დამოკიდებული ატმოსფერულ ტემპერატურაზეც. პისტოლეტისთვის

ცველაზე ოპტიმალურად 22-23 გრადუსი სითბო ითვლება. სიცხეში ღილაკითრის გაზს ააბრებს, ხოლო სიცივეში აირი ბალონიში იკუმშება და ტყვია ძალას კარგავს.

გამოცდის შედეგად შეიძლება დავასკნათ, რომ პისტოლეტი მშვენიერი გასართობი საშუალებაა სროლის მიყვარულებისთვის. მისი წინააღმდეგობა და ფორმაც ასოლოტურად იდენტურია ნამდვილი „მაკაროვისა“, რაც შესაძლებლობას იძლევა ამ პისტოლეტით საბრძოლო ვადადვილებასა და მიზანში სროლაში ივარჯიშოთ. მართალია, მას უკუეებს არ აქვს, მაგრამ ერთი გასროლის თეიტილირებულა იმდენად დაბალია, რომ ეს მეერ რამეს აკომენსირებს. თილისის მალაზიუმში ტყვიების 100-ცალიანი შეკვრა 1-2 ლარი ღირს, 12-გრამიანი CO₂-ით და-მუხტული ბალონი კი 2.5-3.5 ლარი. ნორ-მალურ პირობებში ბალონი 80-90 გასრო-ლას უზრუნველყოფს, თუმცა ძალა უკვე 50 გასროლის შემდეგ სვრძობილად იცლებს. ასე რომ, MP-654-ით სროლა ჩვეულებრივი „მაკაროვი“ სროლაზე დაახლოებით 20-25-ჯერ უფრო იაფია, თვით იარაღი კი 220-250 ლარი ღირს.

P. S. იარაღით თამაშის მიყვარულებს გვინდა შევხსენიოთ, რომ რაც უნდა დაბა-ლი მაჩვენებელი კონდენს MP-654-ს, ის მინც იარაღია და ჯანმრთელობისთვის ზიანის მოტანაც შეუძლია, ამიტომ მისი უყურადღებოდ მიტოვება და პატარა ბავშ-ვებისთვის ნდობა ყოვლად დამრეუბელია.

5-7 მეტრიდან სროლის შედეგი.
(მეორე ფოტოზე ჩანს გახვრეტილი ფიცრის უკანა მხარე)

მშინებელი კომპანია

Porsche Cayenne

„პორშეს“ დღევანდელი კეთილდღეობის თითქმის მილიანადა დაზოკიდებული კრის-ოვერ „Cayenne“-ზე ბევრს შეიძლება გაუკვირდეს, მაგრამ 2002 წლის შემდეგ სწორედ ეს მანქანა გახდა „Porsche“-ს ისტორიაში ყველაზე წარმატებული მოდელი, რომელმაც საგრძობლად გააუფასოებს ფირმის ფინანსური მდგომარეობა – Porsche 1948 წლიდან მოწინავე კონსტრუქტორული აზროვნების, ტექნიკური სრულყოფილებისა და სპორტული გამარჯვებების სიმბოლიდ არის აღიარებული. ამტომ ახალი ავტომობილის შექმნისას ფირმის მესვეურებმა თამასა სარეკონალი სიძაღლე ასწიეს: უგზობის პირობებში Jeep Grand Cherokee-ისთვის უნდა ევდონა, ხოლო ასფალტზე – BMW X5-ისათვის. ერთი სიტყვით, კარგად უნდა შეეფუცხუნებინათ ავტორიტეტები. ამოცანის შესასრულებლად ფირმას ვერანტურ კონცერნ Volkswagen-

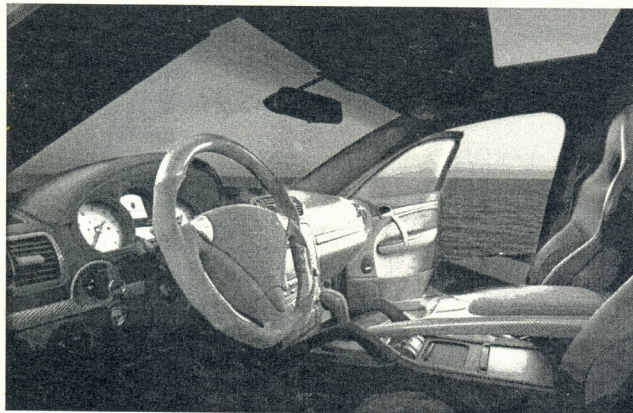

საავტომობილო ასოციაცია საქართველო

Porsche Cayenne

მართალია, ეს მას შეუძლია, მაგრამ ეს იგივეა, „როლს-როიზია“ და „ბენტლით“ თბილისის ქუჩებში რომ „იტექსალო“

თან კოლონიზებამ მოუწია. აშენდა ახალი ქარხანა ლაიფციგში. დამუშავდა V-სერის რეაქციონდრინი ძრავა, რომელიც სიხით გაცივების პრინციპით მუშაობს და სულ მალე ქარხნის კონვეიერიდან ცინკალი ავტომობილი გამოვლიდა. „Porsche Cars North America“-ს პრეზიდენტ ფრედერიკ შუბის აზრით, ეს არის ავტომობილი, რომელმაც გზებზე ნამდვილი სპორტული სული დაამკვიდრა.

Cayenne-ის უტილიტარული ვარგებობაში „პორშეს“ კემპარითი სული იმალება. ბიტურბირებული 4,5 ლიტრის მოცულობის რეაქციონდრინი ძრავა 521 ცხენის ძალას ავითარებს. დამატებითი ცხენის ძალები მოტორმა მასზე ორი დიდი ზომის ინტერკულერის დაყენებისა და ტურბომებრების წნევის გაზრდის ხარჯზე მიიღო. გაიზარდა ბრუნვითი მომენტიც, ახლა ის 2750-3750-ს აღწევს. საწვავის ხარჯი 100 კილომეტრზე 15,7 ლიტრს შეადგენს, Cayenne-ს 100 კილომეტრი სიჩქარის გასეთარებლად 5,2 წამი სჭირდება, სიჩქარის ზღვარი კი 270 კმ/სთ-ია. გზებზე მოქმედების ხასიათით, Cayenne ახლსა უკანაწამებანხიდან „პორშესთან“. ტრანსმისიაც ისეთივეა და ექვსსაფეხურიანი სიჩქარეთა კოლოფიც – „ავტომატ“ Tiptronic. ძრავის გარდა „პორშეს“ ინჟინრებმა საფუფელანად წამუშავეს ახალი ავტომობილის ამორტიზაციასა და მუხრუკებზე. შოცვალა პრეზოსაკადრების მასხასათებლები და მათი სისტემების დარეგულირების ხასიათი. მუხრუკებს კონსტრუქტორები უფრო სერიოზულად მიუდგნენ. 350 მილიმეტრის სისქის საფურუვე დისკოების ნაცვლად წინა ბორბლებს თითქმის 4 სანტიმეტრის სისქის, 380-მილიმეტრინი დისკოები დაუდგენს. უკანა დისკოების სისქე 350 მილი-

მტრია. გაუმჯობესდა მათი ვაგონლების სისტემა. თუ კომპანიის რეკლამას დაეყრებით, მუხრუჭების ეფექტიანობა 10%-ით გაზარდა. საშუალოდ მტკნარში მათი ვაგონების შედეგად ბორბლების მინიმალური სიანე 19 ლიუმს შეადგენს (ზამბრისთავის), ავტომობილის სტანდარტული საბურავის დისკოს სიანე კი 20 ლიუმს, რომელიც 275/40 საბურავზე გათვლილი. Cayenne-ს საღონი იშვიათია, რომ შვ ზოგიერთი ვიტიც მოთავსდება. მოპირკეთებისა და აწყობის ხარისხი გერმანული პრეფექციონიზმით ბრწყინავს. შვად ბზინვარ ტვავადგარეული ტორპედი, პნემოკამერებიანი სავარძლები და კარის პანელები, მჭრავად ბზინვარ ალუმინისა და ვერცხლისფერი პლასტიკით აწყობილი მანქანის ჭერი და კვლები, ტრანსპონდერული მოტორის ამბრავი გასადების ღრვიც, როგორც „პორშეზე“ მიღებული, სამარკო საჰისავან მრცხენა შვარესა განთავსებული; ჩვეულებრივ ამოკურდება პანელიდან ბორტკომპიუტერის ფერადი დისკლი. ის არ ახდენს ძირითადი მონიტორის ფუნქციონირებას, რადგან ცალკე პროგრამირდება, მაგალითად, საბურავების წნევის თვალყურის სადევნებლად. აქვე ნავიგატორი, ტელეფონი და ტელევიზორი. ზედმეტია იმაზე დააარკი, რომ საღონში ყველაფერი ელექტრონიკითაა გათვლილი, მათ შორის საჰის სავარძლებიც, რომელიც პილოტის ნავლიმ-გადმოღობის დროს ისე მოძრაობს, რომ ამ უკანასკნელმა თავი საღვათად იგრძნოს.

ამდენა ტექნიკით ვაოცებული სკეპტიკოსის ეჭვები საბოლოოდ მაშინ ჭრება, როცა „სტარტის“ ქრომირებულ დილაკს დაჰკერს ზელს და 500 ცხენის ძალას გააღვივებს. ამოწმდება, რომ ამავდროულად გონიერი ელექტრონიკის ისეთი რაოდენობა, პნემოტიკა და ჰიდრაულიკა ცოცხლდება, რომ კასპაროვის დამმარცხებელი კომპიუტერი Deep Blue შესაძლოა ვაყის საფუკავად მოეგონებოდ. მძლიოს დანახრებას ერთ-

მართალია, ამბობენ — კაცია და გუნებათ, მაგრამ ვფიქრობთ პირკინტისთვის Cayenne-ს ვერაბობს ფეშენებელური ტუშები უფრო უხდება...

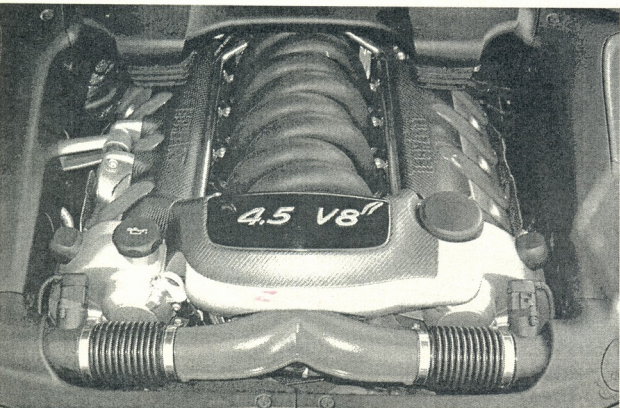

დროულად სთავაზობენ მრუწავი მომენტის ღერძთაშორის გამაწაფლებული სისტემები PTM, დამპირი სტაბილიზირების კონტროლი (PSM) მოკურების საწინააღმდეგო ანტიბლოკირების (ABS და ASR) სისტემა. ღერძთაშორის დიფერენციალების ბლოკირების ელექტრონული იმიტაციის სისტემა (ABD) და, რა თქმა უნდა, Porsche Active Suspension Management (PASM) სავარდების პნემოელემენტების სიუხმისა და

კლირენის დასარეგულირებელი სისტემები. ზოგიერთი რამის ვაკეთება პილოტს თავადც შეუძლია. მაგალითად, ჩართვის ტრანსმისიის ვადგემათა შვმანებელი, დაბლოკის ღერძთაშორისი დიფერენციალი, არჩიის მოძრაობის კომფორტული, სარტყული ან ნორმალური რეჟიმი. ისე კი ყველაზე კარგად ალბათ კარის ვამოღება და მისუფა ვამოუვა.

გზებზე და მის მიღმა ამ ავტომობილის არავეულებრივი შესაძლებლობების აღწერა დიღხის შეიძლება, მაგრამ სიხისავან ვავარგარებულ კვლევებს შორის, ციკაბო, ჭვალრიდან ბილიკებზე მოძრაობისას Cayenne Hamer H1-ს არ ჩამოუვარდა; ხოლო ნორბურგინგის სარბილო ტრასაზე ეს 2.5-ტონიანი სასუული ორადილიანი Porsche Boxster-ის ვერრევერდ მჭირდა.

სასუული, რომლის მოხდენაც დიზაინერებმა ვერ შეძლეს, ინერბრება მოახერხეს — მათ ერთ მარამო მოაქციეს სპორტული, უგზოობისა და წარმოამდგენლობითი ტიპის ავტომობილი. თუცა საფვთა, ასეთი მანქანის მფლობელმა სადმე ჭვობში ან ციკაბო კვლევებზე სვირნობა მიიწაინის — იგი ხომ ერთ-ნახვეარი Hummer H2, ანუ დაახლებული 150.000 ამერიკული დოლარი ღირს.

021/27

რუსული „რულეტკის“ მთავარი ატრიბუტი

„ნაგანი“ – რევოლვერი, რომელმაც სამ საუკუნეს გაუძლო(!)

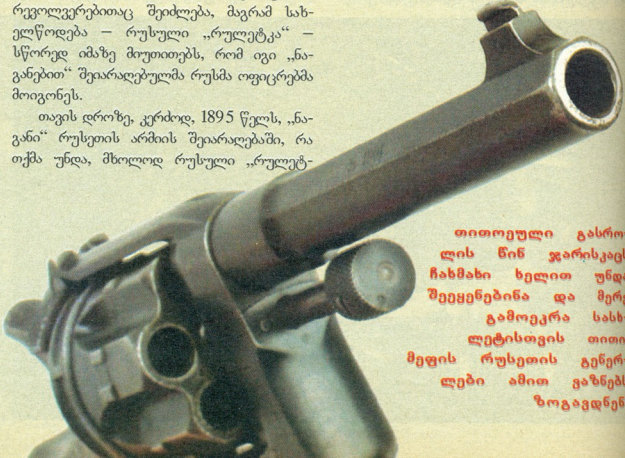
ვის არ უნახავს რუსული „რულეტკა“ – სიკვდილიან თამაში (ბევრს – კინოფილმებში, ზოგს კი საკუთარ თავზეც გამოუცდა), როდესაც რევოლვერის დოღურაში ერთადერთი ვაზნის ტოკვებენ, დოღურას დაბზრიალებენ, ლულას შუბლზე მიიღებენ და სასხლეტს ხელს გამოჰკრევენ. თუ გავიძაროლა, ჩახმახი დოღურის ცარ-

იელ სათავსს დაეცემა, არა და, ნემსი შეიდი სათავსიდან ერთადერთში ჩაღებული ვაზნის კაფხულას გახვრეტს და... რუსული „რულეტკის“ მთავარი ატრიბუტი, რომელმაც უკვე სამი საუკუნის განმავლობაში ათასობით ადამიანი იმსხვერპლა, საქვეყნიოდ ცნობილი „ნაგანის“ ტიპის რევოლვერაა. რა თქმა უნდა, რუსული „რულეტკის“ თამაში სხვა ტიპის რევოლვერებთან შეიძლება, მაგრამ სახელწოდება – რუსული „რულეტკა“ – სწორედ იმაზე მოუთხოვს, რომ იგი „ნაგანით“ შეიარაღებულმა რუსმა ოფიცრებმა მოიგონეს.

თავის დროზე კერძოდ, 1895 წელს, „ნაგანი“ რუსეთის არმიის შეიარაღებაში, რა თქმა უნდა, მხოლოდ რუსული „რულეტ-

კის“ სათამაშოდ არ მუდღაოთ. ბელგელი მძების, ეპილ და ლეონ ნაგანების შექმნილ რევოლვერებს პირველად ბელგელმა ოფიცრებმა „კაუსინგეს ვეზო“. 1895 წელს კი, როდესაც რუსეთის იმპერიამ არმიის შესაიარაღებლად ახალი რევოლვერის ძებნა დაიწყო, დაბრმავებული მძის, ეპილის საჭე ლეონმა გააგრძელა და იძენი მოახერხა.

თითოეული გასროლის წინ ჯარისკაცს ჩახმახი ხელით უნდა შეეცვენებინა და მერე გამოეცრა სახსლეტისთვის თითო. მეფის რუსეთის გენერლები ამით ვაზნებს ზოგადგნენ.

**თბილისის იარაღის
მაღაზიებში „ნავანი“
დაახლოებით 500
ლარი ღირს...**

**...მისი ვაზნების შოვნა
კი არც ისე ადვილია,
თანაც მათი ფასი 3-5
ლარამდე ადის.**

ყოფიერებისთვის კი უფრო გაუარესებულ მოდელს უშვებდნენ. თითოეული გასროლის წინ ჯარისკაცს ჯერ ხელით ჩაზმახი უნდა შეეცნებინა და მერე გამოეცრა სასხლეტისთვის თითი. მუფის რუსეთის გენერლები ამით ვითომ ვაზნებს ზოგავდნენ.

საერთოდ, „ნავანის“, როგორც ყველა რევოლვერის უპირატესობა (პისტოლეტებთან შედარებით) ის არის, რომ თუკი პისტოლეტში ვაზნა გაიჭვავა, მისი ხელახალი გადატანა ხდება საჭირო. ვაკედილი ვაზნა გვერდითი სარკმლიდან გარეთ ვარდება, მის ადგილს კი მჭიდრიან ამოსული მორიგი ვაზნა ივსურს.

რევოლვერს ეს პრობლემა არ აქვს — არ გაისროლა? კიდევ გამოჰკაროთ თითი სასხლეტს, დოლურა გადატრიალებება და ჩაზმახის ნუმი სხვა სათავსში მოთავსებული ვაზნის კაფსულას დაეცემა...

„აარსენალის“

ჩ3161	დონიკი:	რევოლვერ
„ნავანის“	მასა	880 გ-ია,
მოლიანი	სიგრძე	235 88, ლუ-
ლის სიგრძე	—	11088, დოლუ-
რაში	7 ცალი	7,62 88 კალ-
იზრის ვაზნა	ეტევა-	ტყვიის
საწვისი	სიჩქარე	272 8/68-ია.

გამოცდილი „ნავანი“ მორე მსოფლიო ომის დროინდელი იყო, თუმცა ვარდო შენახული. როდესაც თანამედროვე მოდელების პისტოლეტებიდან ვისვრია, მით უმეტეს „გლოკინგ“ (რომელსაც სასხლეტის საუკეთესო, რბილი დაშვება აქვს), „ნავანიდან“ სროლა დიდად ვერ მოეხიბლავს. თანაც თუკი წინასწარ შეუცნებელი ჩაზმახით ისვრი: სასხლეტზე ზეწოლის ძალა საკმაოდ დიდია და ძლიერა ზუსტად დამზნება. მოკლედ, „ნავანიდან“ სროლისას თავს ნაკლებკომფორტულად გრძნობ, თუმცა ეს სტატიის ავტორის სუბიექტური აზრია, ეტყობა, რევოლვერს შუჭევა სჭირდება.

შესაყვევად კი რამდენი ათეული გასროლის გაკეთება მაინც გჭირდება. ეს კი საკმაოდ ძვირი სიამოვნებაა, რადგან საქართველოში „ნავანის“ ვაზნების შოვნა არცთუ ისე ადვილია, თანაც მათი ფასი 3-5 ლარამდეც კი ადის.

თბილისის იარაღის მაღაზიებში „ნავანი“ დაახლოებით 500 ლარი ღირს. არადა მე-19 საუკუნის ბოლის ბელგიელი ლეონ ნავანი რუსეთის იმპერატორს თითოეულ ახალ „ნავანს“ 30 მანეთად უფასვლდა...

ირაკლი ალადაშვილი

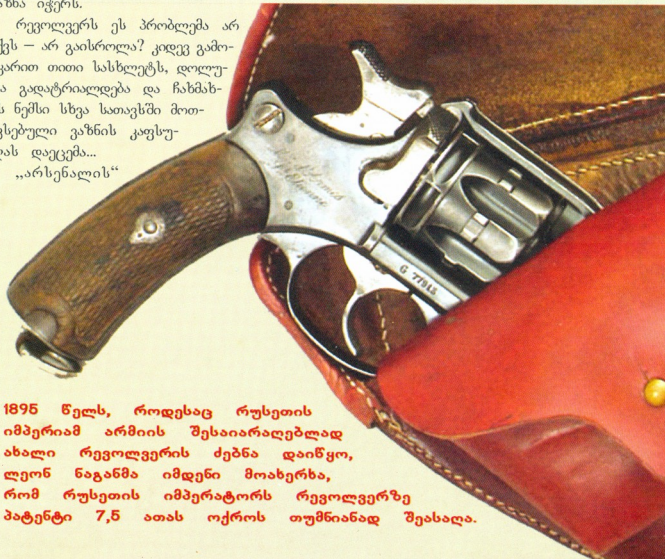
რომ რუსეთის იმპერატორს რევოლვერზე პატენტით 7,5 ათას ოქროს თუმინადად შეასალა.

თუმცა მაშინ, მე-19 საუკუნის ბოლოსთვის, „ნავანის“ სისტემის რევოლვერს შესასაღებელი არაფერი სჭირდა. „ნავანმა“ თავისი ეფექტიანობა ათწლეულების განმავლობაში დაამტკიცა, რაზეც მისი მრავალწლიანი სერიული წარმოებაც ძეტყველებს. სულ მუფის რუსეთში და საბჭოთა კავშირში 1,5 მლნ-ზე მეტი „ნავანი“ გამოუშვეს, აქედან 370 ათასი 1942-45 წლებში ვაკეთეს.

„ნავანი“ თავის დროზე იმით გამოირჩევა სხვა რევოლვერებისგან, რომ სასხლეტის გამოკერისას დოლურა მჭიდრიდ ეკვროდა ლულას, რის გამოც გასროლისას წარმოქმნილი დამწვარი ღვინის ძალი ვერ გამოდიოდა ნაპრალიდან და მორიგეობა ტყვიის ლულიდან დიდი სიჩქარით გამოვლდისაკენ იყო მიმართული.

მეორე თავისებურება კი „ნავანში“ გამოფრებული განსაკუთრებული ფორმის ვაზნა გახლდათ. ტყვია მოლიანად ჩაზმახული ვაზნის მასრაში, ეს იმ მოსახრეობითა გაკეთებული, რომ ღვინის ავთოქებისას წარმოქმნილია არმა მხოლოდ ტყვიის „გაფრებაზე“ იმუშაოს.

მუფის რუსეთში „ნავანს“ ორი მოდიფიკაციის სახით აწარმოებდნენ — საოფიცრო და ჯარისკაცებისთვის გათვლილი. საოფიცრო „ნავანის“ ჩაზმახის შეცნება სასხლეტითაც შეიძლებოდა, ანუ თანამედროვე ვაკებით, იგი ორმაგი მოქმედებისა

1895 წელს, როდესაც რუსეთის იმპერიამ არმიის შესაიარაღებლად ახალი რევოლვერის ძებნა დაიწყო, ლეონ ნავანმა იმდენი მოახერხა, რომ რუსეთის იმპერატორს რევოლვერზე პატენტით 7,5 ათას ოქროს თუმინადად შეასალა.

ՆԱԳԱՆՏԻՈՒ

Nagant-1941

Sea Harrier FRS-1

US99999

